

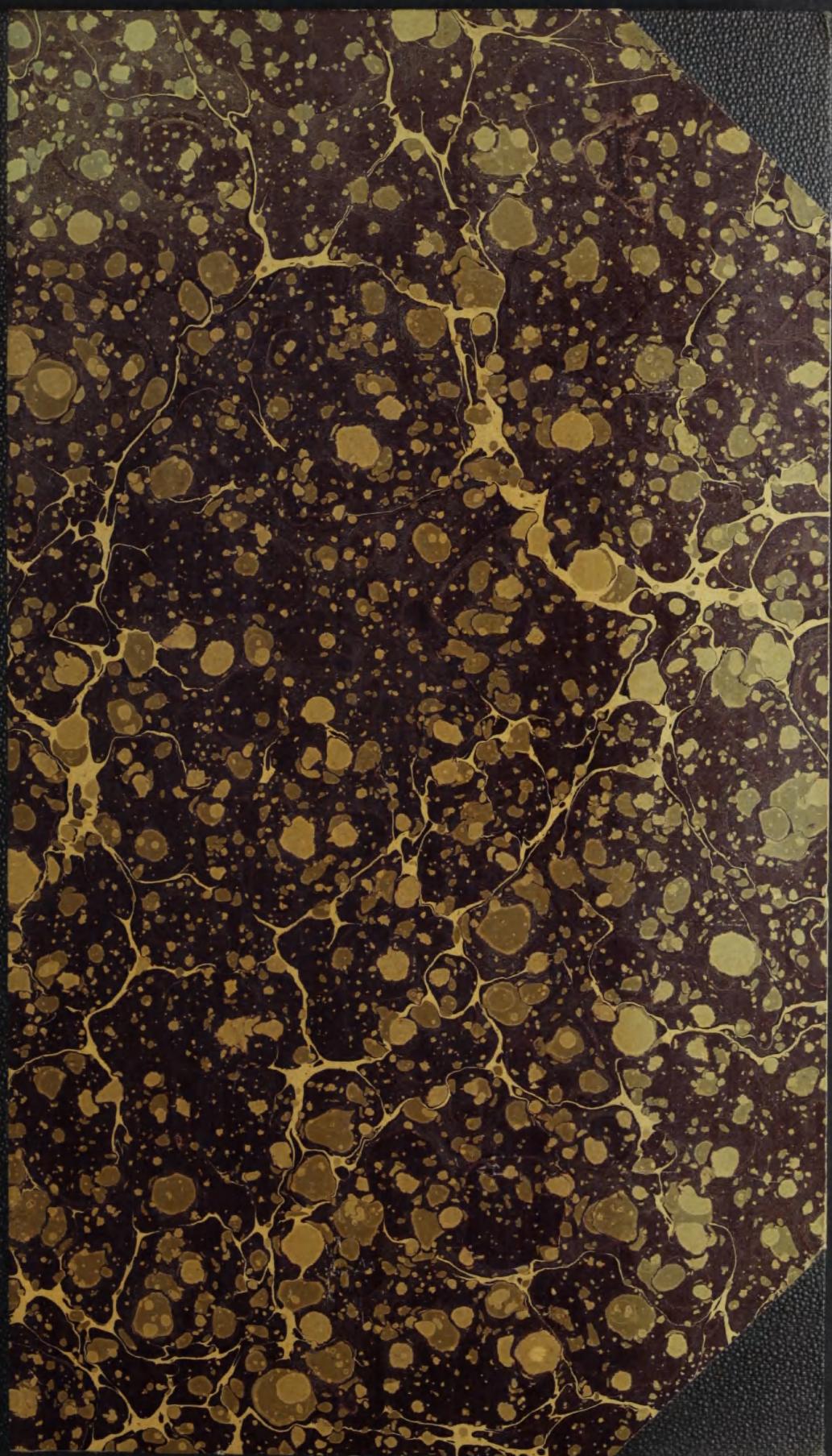
Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

VERDENSKRIGEN 1914-18

80

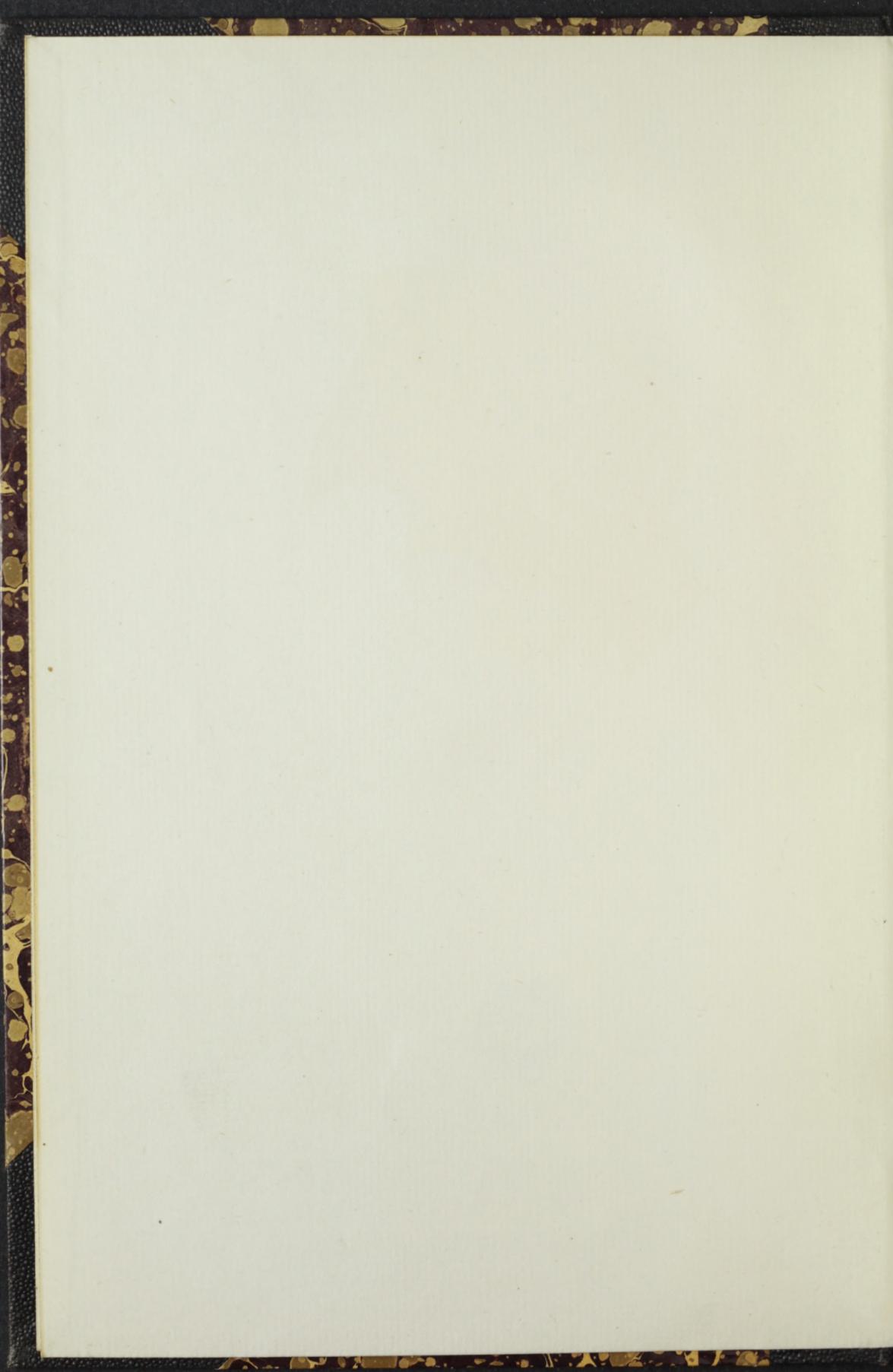

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130012971029

0545

Arbeidernes Rosland

av Arvid Hansen
Med 45 illustrationer

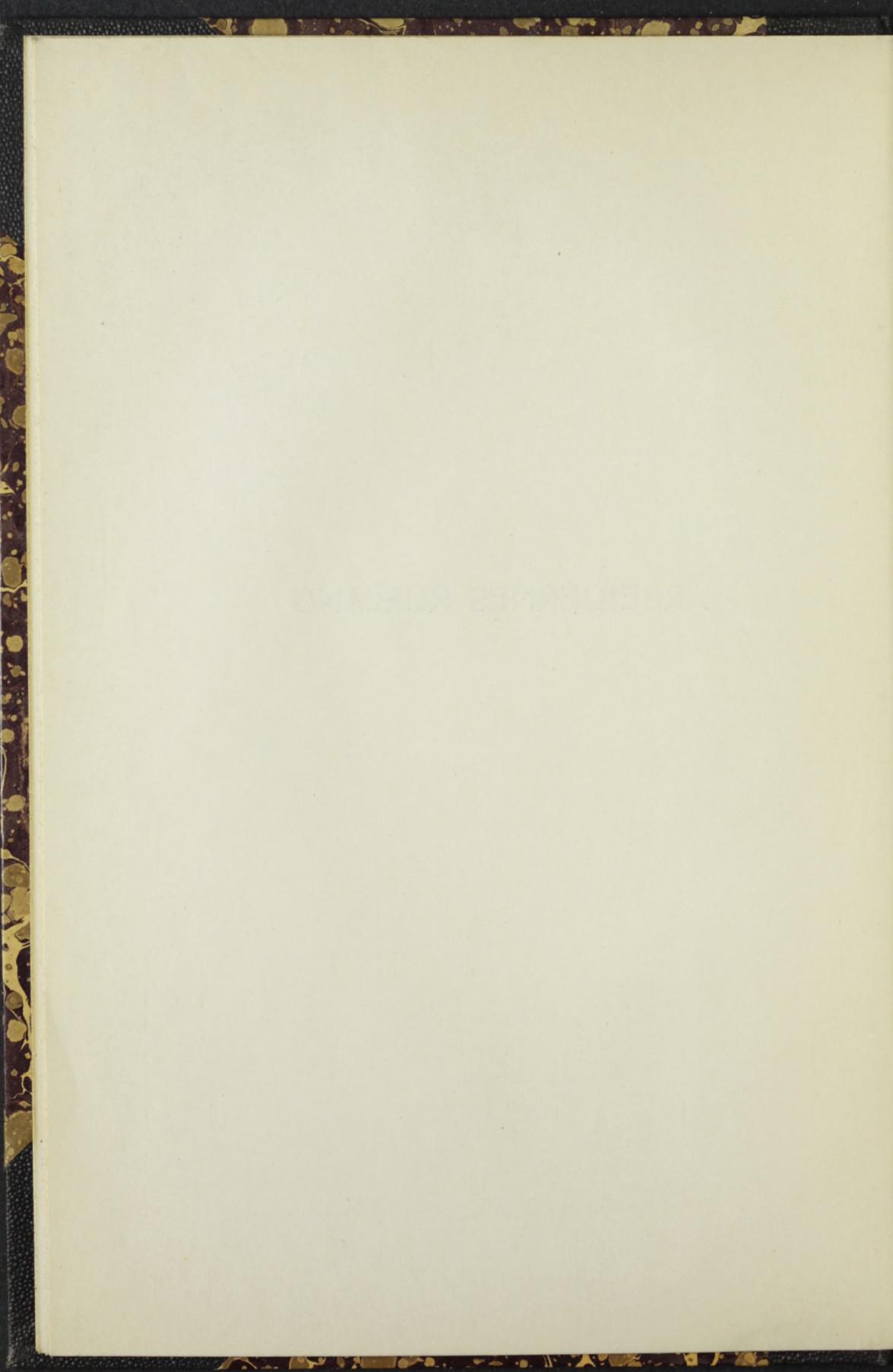

DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG :: KRISTIANIA 1919

3.00

1803 ADONAI TSEKHAH

ARBEIDERNES RUSLAND

ARVID HANSEN

ARBEIDERNES RUSLAND

HISTORIK OG MOSAIK

Hvad en time er i enhver dags natur-skuespil, det er et eller to aartier i det endnu mere imponerende skuespil: en verdenshistorisk solopgang.

Lassalle.

X

KRISTIANIA 1919

DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG

Arbeidernes Aktietrykkeri :: Kristiania

Til min hustru

Wheaton, Mass. A.C.

INDHOLD:

	Side
I. Novemberrevolutionen.	
Foran november-revolutionen i 1917	1
„Hele magten til sovjet“	4
Bolchevikrevolutionens forløp	6
Arbeider- og soldatterraadskongressen trær sammen	9
Et manifest fra kongressen	10
II. Handlingens regjering.	
Bolchevikernes fredsaktion	11
De allierte uteblir	13
Voldsfreden i Brest	13
Indre vanskeligheter	14
Folket faar jorden tilbake	15
Vigtige dekreter utstedes	17
III. Kup og motkup.	
Valgene til den konstituerende forsamling	18
Konstituanten oploses. En deklaration av verdenshistorisk betydning	19
IV. Forfatningsspørsmål.	
Sovjetforfatningen	23
Diktatur og demokrati	26
V. Sociale nydannelser.	
Nationalisering og socialicing	30
Den industrielle arbeiderkontrol	35
Fagorganisationens rolle	38
Folkehusholdningsraadene	40
VI. Indtryk og intervjuer.	
Den „brændte“ by	42
Alexandra Kollontay om stillingen i Rusland	44
Et besøk i handelskommissariatet	47
Litt om priser og matforhold. Fabelen om de anarkiske tilstande	49
Emigranterne	53
Sterke mænd	54
Revolutionen og de dannede klasser	56
En visit hos Radek	60
De smaa svarte soldater	63

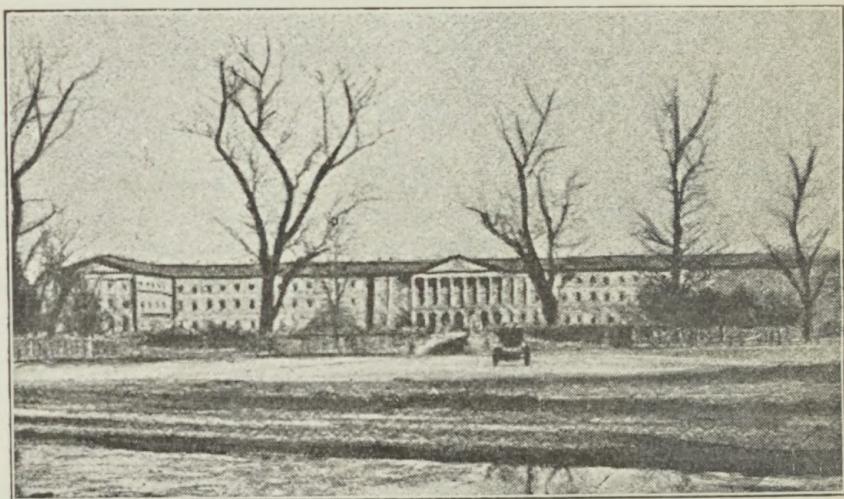
	Side
„Fakultet Karl Marx“	66
Brodergraven i Moskva.	69
Hvem dømte Nickey til døden	71
En aften i et sovjetteater	72
Bourgeoisiets sidste tilflugtssted	75
Moskva fra det høie Ivans-taarn	77
Nogen ord om sovjetrepublikkens kvinder	80
Et besøk i en kommunistisk klub	84
Rusland og de allierte	86
Bolschevikerne som „kulturens fiender“	88
Paa vei mot kommunismen.	90
VII. <i>Situationen nu</i>	100

I. Novemberrevolutionen.

Foran novemberrevolutionen i 1917.

Marsrevolutionen som feiet zarismen unda var i første række et produkt av brødnød og krigstræthet, og revolutionsverket blev baaret frem av en saare uegte legering av borgerlige og socialistiske kræfter. De førstnævnte vilde gjøre mindst mulig av revolutionen, de sidste gjorde sig hurtig fortjent til betegnelsen maksimalister. Naar revolutionen i mars blev et saavidt storstilet stykke verdenshistorie var det først og fremst bolshevikernes fortjeneste: deres systematiske agitation blandt soldaterne, deres kraftige motstand og kamp mot alle liberale forstoppelses- og forkludringsforsøk. Det blev snart klart for enhver, at der i virkeligheten var to regjeringer i Petrograd, den provisoriske officielle regjering med Lvof og Miljukow i spidsen og arbeider- og soldatterraadet (sovjet), hvor bolshevikene helt fra først av gjorde sig meget sterkt gjeldende. Alt i midten av april skrev «Daily Mail»s korrespondent i Petrograd: «Den provisoriske regjering er i besiddelse av den utøvende myndighet uten magt, mens arbeider- og soldatterraadet er i besiddelse av magten uten utøvende myndighet. Det varte heller ikke länge før de værste imperialister og ententepolitikere blev presset ut av regjeringen. Den meget martialske krigsminister Gutzkow blev tvunget til at ta avsked, og faa dage efter maatte ogsaa Miljukow forsvinde fra sit imperialistiske intrigekabinet, utenriksministeriet, takket være de av bolshevikene mobiliserte massers tryk og trusler. Det blev mer og mer Kerenski som tok tøilerne i regjeringen. Istedetfor at tilby fred og lægge alt an paa at stabilisere de indre forhold i riket, hengav han sig nu til en likesaa virkelighetsfjern som hysterisk krigsagitatorisk virksomhet, i hvis tjeneste han senere ogsaa ophøiet sig selv til diktator. Veik som han var gik han mer og mer i imperialisternes og de borgerlige elementers ledebaand, samtidig som han fuldstændig duperte høiresocialisterne ved sin hypnotiserende evne og sin personlige autoritet. Men det ulykkelige drama i Galizien, hvori Kerenskis hodeløse og totalt mislykkede offensiv kulminerte, gav et tydelig bevis paa, at et folk i revolution ikke kan

føre krig. Dermed hadde Kerenski egentlig tapt spillet. Og hans volde-lige oplosning av den finske landdag paa grund av det socialistiske flertals uavhaengighetserklæring side om side med blodbadet paa de frede-lig demonstrerende arbeidermasser i Petrograd i juli beviste paa en dra-stisk maate værdien av hans frihetsløfter og karakteren av hans arbeidervenlighet. Den grundlovgivende forsamling blev atter og atter utsat, i jordspørsmålet forelaa intet andet end en masse papir, som ikke egned sig som næring selv for den nøyisomste russiske bondetræl. Offensiven

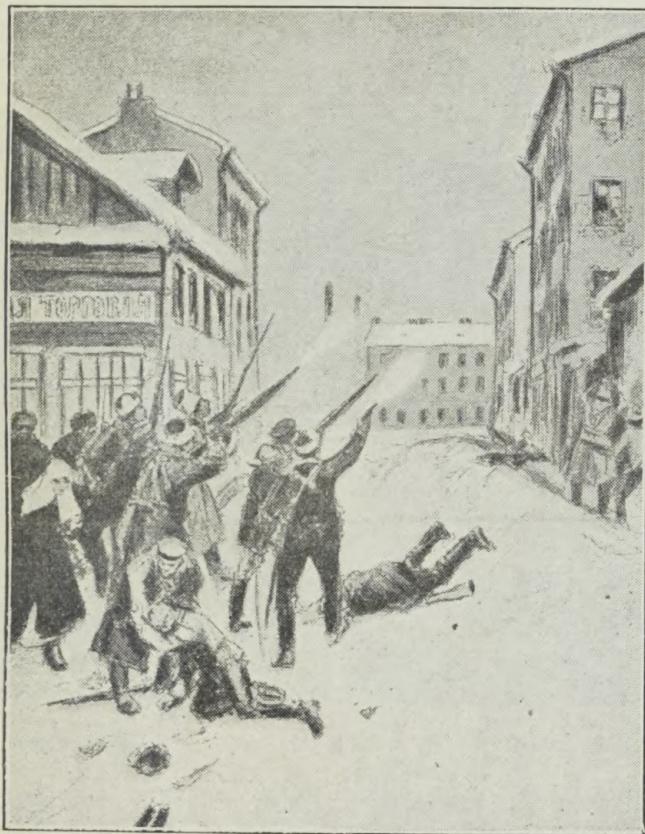

*Smolni-institutet i Petrograd.
En adelig pikeskole som bolshevikerne har tat til hovedkvarter.*

hadde svækket varecirculationen i landet, og i administrationen hersket det frygteligste rot. Kerenskis kompromispolitik tilfredsstilte heller ikke det storkapitalistiske bourgeoisie; som arbeiderbøddel var han trods alt ikke haard nok paa haanden. Korniloffs oprørsforsøk stilte mot det rene kapitalistiske diktatur; og da det snart viste sig at Kerenski av rædsel for den truende stormbølge fra venstre hadde gått i ledtog med Korniloff for helt at tilintetgjøre maksimalisterne, var det klart at timen var inde for et bolshevikisk statskup, som kunde sikre, befæste og utvide marsrevolutionens vindinger. «Gironden» hadde løpet linen ut — nu var det «Bergets» tur.

Den revolution som styrtet zarvældet i Rusland, var ikke den sociale revolution; men dens følger maatte uvægerlig bli forutsætninger for en social revolution. Da saa bondeopstanden begyndte at melde sig rundt om i riket var Lenin og hans kamerater straks klar over, at man stod overfor et vældig socialrevolutionært gjennembrud.

Hvor sterk gjæringen var blandt bønderne kan man skjønne derav, at misnøien endog fandt uttryk i Kerenskis eget organ. I en spidsartikel i det socialistrevolutionære partis hovedorgan «Dielo Naroda» for 29. september heter det bl. a.: «Indtil nu har man næsten ikke gjort noget for at rydde avveien de slaveforhold som raader i landet og da specielt

Gatekampe i Moskva.

i Central-Rusland. Loven om nydannelse av agrarforholdene som for længe siden er forelagt regjeringen, og som til og med lykkelig har passert det juridiske raads skjærssild, er haablost forsvundet i et eller andet embedskontor. Har vi ikke ret til at anta at vor republikanske regjering endnu ikke er fri for de zaristiske regjeringsmetoder og at de stolypinske metoder lever videre hos de revolutionære ministre?»

„Hele magten til sovjet!“

Den situation som fremskapte eller ihvertfald muliggjorde den bolshevikiske novemberrevolution blev i sine hovedtræk træffende karakterisert av *Trotzki* i den tale han holdt paa det bolshevikiske partis vegne i det første møte i det saakaldte «forparlament», som var oprettet for at gi Kerenskis regierung et visst demokratisk anstrøk.

Partiet fastslaar først, at den nye regierings rekonstruktion som fandt sted efter Korniloff-oprøret ikke har gjort ende paa det uansvar-

Lenin.

Trotzki.

lige regierungssystem. Regierungens uansvarlighet er proklamert lov-mæssig og formelt. Der blev dannet en regierung, hvori der sitter aabenlyse og hemmelige tilhængere til Korniloff og deres taktik gaar ut paa at hindre sammenkaldelsen av den konstituerende nationalforsamling. Hvor det gjelder produktionen, levnetsmiddelforsyningen og agrarspørsmaalet styrker regeringen og de herskende klassers politik det økonomiske anarki, som er fremkaldt av krigen. Kapitalisterne som med vilje fremkaldte bondeoprør og borgerkrig vil nu skride ind og vælger klart og aapent sulten, som skal dræpe revolutionen, i første række den konstituerende nationalforsamling.

Ikke mindre forbrydersk — heter det videre — er den borgerlige klasse og dens regierings utenrikspolitik. Efter 40 maaneders krig truer den dødeligste fare hovedstaden. Den tanke at overgi tyskerne hoved-

staden fremkalder ingen sindsbevægelse hos borgerklassen. Istedetfor at indrømme, at landets redning bare ligger i at gjøre slut paa krigens, istedetfor at tvers over hoderne paa alle imperialistiske regjeringer og diplomatiske klikker aapent at fremsætte forslag om øieblikkelig fred for de folk som forblør i krigens og paa den maate faktisk umuliggjøre fortsættelse av krigens, istedetfor at gjøre alt dette, saa slæper den provisoriske regjering paa befaling av de allierte imperialister videre paa krigens byrde uten mening, uten maal, uten plan, utleverer hundretusener

En avdeling av den røde garde demonstrerer forbi centralkomiteens tribune.

soldater og matroser til hensigtsløs ødelæggelse, forbereder Petrograds overgivelse og revolutionens undergang, og mens matroser og soldater av bolscheviki omkommer sammen med andre soldater og matroser som følge av fremmede feil og forbrydelser, forfølger den saakaldte øverstbefalende den bolshevikiske presse. Det ledende parti i forparlamentet stiller sig godvillig som skjærmbret for denne politik.

Vi, den bolshevikiske fraktion, har intet fælles med denne folkefæræderiets regjering Bare folket selv kan redde sig og landet. Vi vender os til folket: leve den øieblikkelige, ærlige, demokratiske fred. *Al magt til arbeider- og soldaterraadet. Al jord og grund til bønderne!*

Efterat erklæringen var meddelt forlot bolshevikerne møtet. I et møte i Petrograd arbeider- og soldaterraad blev spørsmålet om bolshevikernes uttræden af forparlamentet behandlet og beslutningen fik

der avgjort flertal. Under møtet blev det hævdet, at diskussionens tid var forbi, tiden til aapen kamp nærmer sig igjen.

Bolschevikerne hadde med stigende intensitet fortsat agitationen, særlig blandt ammunitionsarbeiderne og i hæren. Og da øieblikket var inde stod de vel rustet til sit statskup.

Den 6. november 1917 meddeler Petrograd telegrambyraa:

Arbeider- og soldatterraadet i Petrograd har for nylig oprettet en revolutionær militærkomité, som skulde opretholde en intimere forbindelse mellem tropperne i hovedstaden. Idag har præsidenten for arbeider- og soldatterraadet, *Trotzki*, utsendt et oprop til garnisonen i Petrograd, i hvilket han opfordrer den til kun at adlyde militære befalinger, som er billiget og undertegnet af denne komité. Samtidig har komiteen utsendt særlige militærkommissærer til alle mere vigtige punkter i hovedstaden og dens omegn.

I forparlamentets møte samme dags eftermiddag erklærte *Kerenski*:

Et parti, som i dette øieblik forsøker at løfte haanden mot det russiske folks frie vilje, truer samtidig med at aapne fronterne for Tyskland. Alle handlinger av denne karakter maa straks undertrykkes.

To dage efter het det i telegramrubrikkene: *Kerenski er flygtet*. Uten nævneværdig motstand eller blodsutgydelse overtok bolschevikerne magten i Petrograd. I Moskva, Ruslands anden hovedstad, gik det haardere til, idet man regner ca. 4000 faldne paa den uke kampene varte.

Bolshevikrevolutionens forløp.

Gjennem Petrograd Telegrambyraa, hvis ledelse nu overtoget av bolshevikken *Radek*, utsendtes en meget nøktern skildring av bolshevikrevolutionens forløp i Petrograd.

Det fremgaar av denne redegjørelse at det første bolschevikerne foretok sig, om kvelden den 6. november, var at besætte telegrafstationen og Petrograd Telegrambyraa. I nattens løp sluttet hele garnisonen sig til bevægelsen og man gjennemførte en metodisk besættelse av hovedstadens banker og jernbanestationer. Allerede kl. 10 formiddag den 7. kunde den revolutionære militærkomité utstede en proklamation om den gamle regjerings fald og magtens overgang i sovjets hænder. Selv kosakkerne erklærte, at de vilde holde sig nøytrale. Smolnyinstitutet, det bolshevikiske hovedkvarter blev beskyttet av en stor troppestyrke med talrike panserautomobiler, hvis kanonmundinger vendte ut mot de tilstøtende gater. Da Lenin ankom til Smolny blev han mottat med store ovationer. Om Vinterpaladset, hvor Kerenskis kreaturer holdt til, blev der en haard

kamp. Trafikken stanset og barrikader blev reist. De røde kjørte frem med panserautomobiler og luftskyts, men angrepet blev besvaret med gevær- og mitraljøsild fra paladset. Om kvelden blev de røde herre over

Den røde garde i kamp.

centraltelefonstationen, og Vinterpaladset blev nu avskaaret fra enhver forbindelse med utenverdenen. Flere torpedojagere kastet anker ved Nicolausbroen og tok del i beskytningen av paladset. Først kl. 2 om

Zarens slot (winterpaladset) som blev erobret av bolschevikerne.

natten lykkedes det sovjets tropper med Tschudnowski i spidsen at trænge ind i paladset.

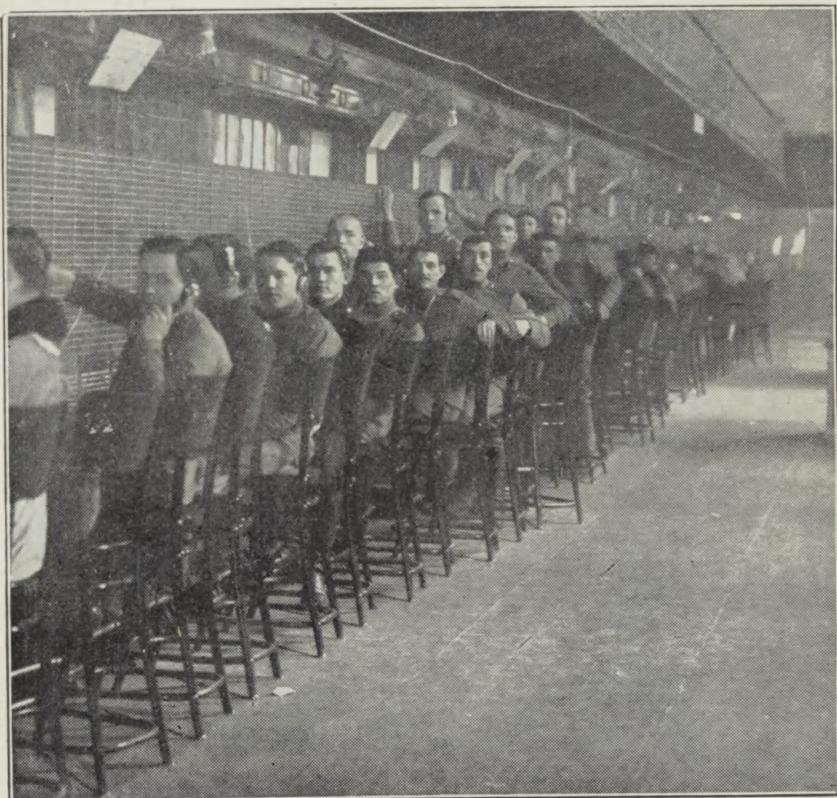
Den 8. november utsendte den revolutionære komité, som stod i spidsen for proletariatet og garnisonen i Petrograd, følgende proklamation:

De krav for hvilke folket særlig kjæmper, forslagene om en øieblikkelig demokratisk fred, undertrykkelsen av grundeierens ret til at be-

sidde jorden, kontrol fra arbeidernes side med produktionen og *dannelsen av en regjering av arbeider- og soldaterraadet er sikret* Leve soldaternes, arbeidernes og bøndernes revolution!

En anden proklamation fra komiteen lyder:

Magten i Petrograd er i hænderne paa den revolutionære komité av

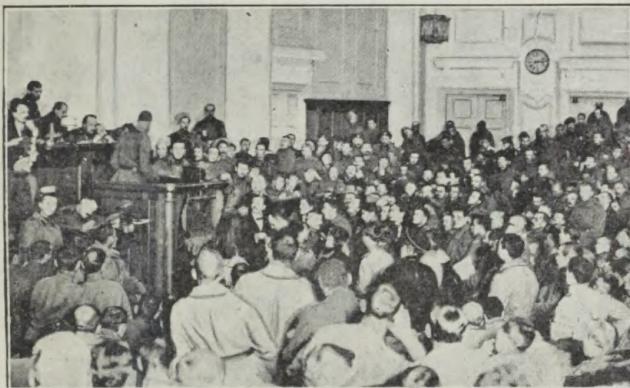
Bolschevikerne betjener telefoncentralen.

arbeider- og soldaterraadet i Petrograd. Soldaterne og arbeiderne som enstemmig har reist sig, har seiret uten blodsutgydelse. Kerenskis regjering er avsat. Komiteen retter en appell til fronten om ikke at gaa i provokationens følge, men støtte arbeider- og soldaterraadet i Petrograd, den nye revolutionære myndighet, som straks vil foreslaa en retfærdig fred, gi jorden tilbake til bønderne og sammenkalde en konstituerende forsamling. *Hele den lokale magt overgaar til de lokale arbeider- og soldaterraad.*

Arbeider- og soldaterraadskongressen trær sammen.

Ved midnatstid den 7. november aapnedes den almindelige kongres av arbeider- og soldaterraad fra hele Rusland. Der var samlet 560 delegerete. Kongressen vedtok følgende dagsorden: 1. Magtens organisation. 2. Avslutning av krigen. 3. Den konstituerende forsamling. Henad morgensiden utstedtes følgende tre proklamationer til alle raad av repræsentanter for arbeidere, militære og bønder:

1. *All magt tilhører arbeider- og soldaterraadene.* Regjeringens befudlmaægtige er blit avsat fra sine funktioner. Formændene i arbeider- og

Et møte i Petrograds arbeiderraad.

soldaterraadene staar i direkte forbindelse med den revolutionære regjering. Alle medlemmer av landbruksraadene, som er arrestert, skal straks frigives, og de regieringskommissærer, som har arrestert dem, vil bli fængslet.

2. Dødsstraffen, som ved fronten er gjenindført av Kerenski, er ophævet, og der er igjen indført fuldstændig frihet til politisk propaganda ved fronten. De revolutionære soldater og officerer, som er arrestert for saakaldte politiske forbrydelser, skal straks sættes i frihet.

3. De forhenværende ministre Konowalow, Kischkin, Terestschenko, Balontowitsch, Nikitin m. fl. er fængslet av den revolutionære komité. Kerenski er flygtet. De militære organisationer opfordres til at træffe alle foranstaltninger for at fængsle Kerenski og føre ham til Petrograd. Alle Kerenskis medskyldige vil bli straffet som høiforrædere.

Et manifest fra kongressen.

Den 9. november besluttet kongressen at utsende følgende *oprop*:

Arbeidere, soldater og bønder. Støttende sig til viljen hos det knusende flertal av arbeiderne, soldaterne og bønderne, og støttende sig til den vellykkede vaabenreisning av arbeiderne og garnisonen i Petrograd *overtar kongressen magten i sine hænder*.

Den vil foreslaa alle folk en demokratisk fred og øieblikkelig vaabenstilstand ved alle fronter.

Arbeider- og soldaterraadets magt vil *sikre bøndernes komiteer i overgivelse av privat landeiendom samt statens og kirkens jordegods*.

Den vil forsøre arbeidernes ret.

Den vil gjennemføre en fuldstændig demokratisering av hæren.

Den vil indrette en kontrol paa arbeidernes side med produktionen.

Vil sikre sammenkaldelse av den konstituerende forsamling og sørge for byernes forsyning med de viktigste levnetsmidler.

Endelig vil den gi alle nationaliteter, som bebor Rusland, virkelig ret til at ordne sin fremtid.

Kongressen bestemmer at hele den lokale myndighet skal overgaa til de lokale arbeider- og soldaterraad, som skal tilveiebringe en fast revolutionær orden.

Kongressen opfordrer soldaterne i skyttergravene til at vise sig aarvaakne og faste. Den er overbevist om at den revolutionære hær vil vite at beskytte revolutionen mot alle imperialistiske forsøk, indtil det øieblik, hvor den nye regjering har tilveiebragt en demokratisk fred, som den direkte vil foreslaa alle folk. Den nye regjering vil træffe alle forholdsregler til at sikre hærene alt det fornødne, idet regjeringen vil gjennemføre en *energisk politik med rekvisitioner og skattpaalæg for alle velhavende klasser*, og den vil likeledes forbedre de økonomiske forhold, hvorunder soldaterfamilier lever.

Korniloffs, Kerenskis og Kaledins tilhængere og andre søker at faa tropperne til at rykke frem mot Petrograd. Flere avdelinger, som var ført bak lyset av Kerenski, er allerede gåaet over til folket i oprør. Soldater, gjør aktiv motstand mot Kerenski, denne tilhænger av Korniloff. Jernbanearbeidere, stans de troppestyrker, Kerenski sender mot Petrograd.

Denne appell blev ogsaa fulgt. Takket være Jernbanearbeiderforbundet (vikshel) blev Kaledin og Kerenski avskaaret fra at sende tropper mot Petrograd.

II. Handlingens regjering.

Bolshevikernes fredsaktion.

Samme dag som dette oproget blev sendt ut, vedtok arbeider- og soldaterkongressen et *forslag til fred*, som blev tilstillet de resp. regjeringer gjennem deres ambassadører i Petrograd og hvor i det bl. a. heter:

Den ved revolutionen av 6. og 7. ds. skapte arbeider- og bonderegjering foreslaa regjeringerne i samtlige krigførende land straks at paabegynne forhandlingerne om en demokratisk og retfaerdig fred. En saadan fred bør være en øieblikkelig fred uten anneksjoner, d. v. s. uten usurpationer av fremmed territorium, — erobring og magt av fremmede nationer og uten skadeserstatning. Regjeringen vil offentliggjøre alle hemmelige traktater som er avsluttet fra februar til 7. november 'd. a. Regjeringen erklærer ordlyden av disse hemmelige traktater for ugyldige og intetsigende. Tilslut foreslaa regjeringen regjeringerne av alle de krigførende land straks at slutte en vaabenstilstand, idet den mener at denne vaabenstilstand bør avsluttes for et tidsrum av 3 maaneder, som vil være tilstrækkelig til at føre forhandlingerne til en heldig avslutning. Ved at stille disse fredsforlag til regjeringerne i de krigførende land henvender den provisoriske regjering sig særlig til de klassebevisste arbeidere i England, Frankrike og Tyskland, som er de mest civiliserte, og som tar virksom del i den nuværende krig.

I spidsen for den revolutionære regjering traadte *Lenin* (Uljanoff). Trotzki blev kommissær for de utenrikske anliggender. Da ententemagterne holdt sig haardnakket taus eller endog stilte sig steilt avvisende overfor det bolshevikiske fredsforlag, blev det sluttet vaabenstilstand mellem Rusland og centralmagterne. Da hverken England eller Frankrike gav sig mine av at ville sende delegerte til fredsforhandlingerne i Brest-Litovsk blev forhandlingerne som et sidste forsøk avbrutt i ti dage indtil den 26. december (gl. stil) «for at gi de allierte land en sidste mulighet for at ta del i de følgende fredsforhandlinger og saaledes undgaa alle følger av en separatfred mellem Rusland og de fiendtlige land.»

I den anledning rettet Trotzki i midten av december 1917 en sidste appel til folkene og regjeringerne i de allierte land. Det fremholdes her,

at centralmagternes fredserklæring betegner et uhyre skridt fremad, idet den gaar ut paa

at de ikke tilstræber voldelig anneksjon av de under krigen besatte landstrækninger. Dette betyr, at fienden i fredstraktaten gaar ind paa at rømme de besatte landstrækninger i Belgien, departementerne i Nord-Frankrike, Serbien, Rumænien, Polen, Lithauen og Kurland, saaledes at de nævnte landsdeles fremtidige skjæbne selv avgjøres av den interesserte befolkning.

Hvis regjeringerne i de allierte land — heter det videre i denne appel -- viste tilbøielighet til sammen med den russiske revolution at skape en fred, som fuldt ut og absolut godkjender princippet om alle folks og alle lands frie selvbestemmelsesret, og hvis regjeringerne vilde begynde med at indrømme de undertrykte i deres egne stater denne ret, vilde det skape internasjonale betingelser for et forlikssprogram. Tyskland og især Østerrike-Ungarn vilde avsløre sin avmagt og vilde bli nødt til at gaa med under trykket av de interesserte folk.

Indtil nu har de allierte regjeringer absolut ikke lagt nogen tilbøielighet for en i sandhet demokratisk fred for dagen og har som følge av deres klassekarakter ikke kunnet gjøre det.

Arbeider- og soldatterraadenes regjering har hittil med alle midler kjämpet for en almindelig fred. Ingen vil kunne negte betydningen av de opnaadde resultater. I fremtiden vil alt avhænge af de alliertes folk selv. At tvinge deres egne regjeringer til straks at proklamere deres fredsprogrammer og paa grundlag av dem ta del i forhandlingerne, det er for øieblikket det spørsmål, det dreier sig om for de allierte folk.

Revolutionen har aapnet døren for en øieblikkelig, almindelig fred ved forlik. Hvis de allierte regjeringer er villig til at benytte den sidste mulighet for almindelige forhandlinger, kan disse begynde i et av de nøytrale land.

Ved disse forhandlinger, for hvilke en absolut betingelse er fuldstændig offentlighet, vil den russiske regjering vedbli at forsvere det internasjonale demokratis program i motsætning til de imperialistiske programmer, som er opstillet av regjeringerne i de allierte eller fiendtlige land. Det held, som vil følge vort program, avhænger af viljestyrken hos proletarerne i alle land, hvorved de mer eller mindre kan lammme de imperialistiske klassers vilje.

Hvis de allierte regjeringer med den blinde stædighet, som er karakteristisk for klasser som er i forfald, paanyt negter at ta del i forhandlingerne, saa vil arbeiderklassen se sig stillet overfor nødvendigheten av at rive magten ut av händerne paa dem, som ikke vil og ikke kan bringe folkene fred.

De allierte uteblir.

Der kom ingen allierte delegerte til Brest-Litovsk. Det viste sig, at de engelske og franske imperialister likesaallitt som de tyske vilde slutte nogen fred uten anneksioner og kontributioner. De russiske forhandlere i Brest-Litovsk erklærte at de ikke hadde til maal at opretholde de gamle grænser som det russiske zarrike hadde hævdet med magt. De av tyskerne okkuperte land skulde selv faa bestemme sine indre politiske anliggender. Men da maatte tyskerne først trække sig tilbake fra disse land og landsdeler. Folkene skulde saa uten hverken tysk eller russisk indblanding frit faa avgjøre sin politiske skjæbne og sine styreformer. De tyske forhandlere med general Hoffmann i spidsen negtet imidlertid at rømme hverken Polen eller Lithauen og Kurland og slog pansernæven i bordet. De tyske imperialister forstod aabenbart, at hvis de trak sine tropper tilbake, vilde proletariatet i de angjeldende provinser komme til magten, og de tyske junkere og kapitalister vilde se sine eksportinteresser truet. I sit svar paa den tyske erklæring konkluderte Trotzki som følger:

Arbeider- og bonderevolutionen vil ikke utelevere sig hverken til den ene eller den anden bande kapitalister. Hvad der end sker vil vi fortsætte paa vor vei av international politik. Proletariatet vil seire tiltrods for alle hindringer.

Det var efter denne ytring at Karl Johansen i «Dagbladet» hyldet Trotzki som europæeren i motsætning til de preussiske bygdepolitikere. Det blev nu efterhaanden ogsaa slut paa sladderet om at bolshevikførerne var kjøpt av Kaisers guld. —

Voldsfreden i Brest.

Den tyske anneksionisme og Trotzkis appell resulterte foreløbig i en generalstreik i Østerrike, som efterfulgtes av en ganske omfattende streikebevægelse i Berlin og en række andre tyske byer. Men de tyske høiresocialister a la Scheidemann reddet ogsaa denne gang Regjeringen ut av kniven. Arbeidet blev gjenoptat og de tyske forhandlere strammet sine betingelser. For dem gjaldt det nu at komme bolshevikerne tillivs for at gardere sig mot den farlige revolutionære «smitte».

Den russiske øverstkommanderende *Krylenko* utsendte nu et flammande oprop om dannelse av en ny hær til forsvar mot det anneksionslystne tyske bourgeoisie.

Det lykkedes ikke at skape nogen revolutionshær av betydning ved fronterne. Og *Trotzki* tok da sin tilflugt til den utvei at erklære krigen for avsluttet og gi ordre til demobilisering uten derfor at underskrive nogen fredstraktat med tyskerne. Først da de tyske tropper i slutten av februar 1918 rykket mot Petrograd blev der sendt nye delegerte for at undertegne fredstraktaten, og *Trotzki* traadte nu tilbake som kommissær for de utenrikske anliggender. De allierte, som sier sig at kjæmpe for frihetens og demokratiets hellige sak faar sammen med de forræderske tyske høiresocialister bære skylden for denne skjændige tyske voldsfred, hvis kyniske brutalitet vel savner sidestykke i europæisk historie.

Indre vanskeligheter.

Ogsaa paa den «indre front» fik bolschevikerne mange og store vanskeligheter at kjæmpe med. Ministeriernes personale streiket. De diplomatiske repræsentanter i utlandet negtet at motta order fra bolshevikregjeringen og maatte derfor erstattes med nye folk. Kamenjeff, den russiske utsending til Frankrike, blev negtet tilladelse til at opholde sig i dette land. Skatterne betaltes ikke, det blev stans i statsindtaegterne. I det indre raste borgerkrigen. Rundt omkring dannet der sig lokale regjeringer, saaledes i Kaukasien, Sibirien og egnene om den mellemste Volga. Konflikten med den borgerlige centralrada i Ukraine, som rottet sig sammen med de tyske voldsanneksionister, blev for hver dag mer og mer tilspidset og antok endog karakteren av aapen borgerkrig. I Don egnen hadde kosakgeneralen Kaledin med støtte av den fra fængslet undslupne Korniloff tat magten og avskar alle tilførsler av levnetsmidler til det bolshevikiske Rusland.

Men tiltrods for disse og andre vanskeligheter som taarnet sig op for det nye revolutionære styre, gik Lenins regjering som repræsentant for proletariatets diktatur djervt og maalbevisst løs paa de vældige, samfundsomveltende opgaver som den hadde stillet sig. Den svenske socialdemokrat bankdirektør *Aschberg*, som juleaften kom tilbake fra en reise gjennem store dele av Rusland, bragte i et interview det glade budskap, at bolshevikregjeringen helt og holdent hadde ledelsen i sine hænder og at bolschevikerne «paa kort tid hadde bragt system og orden i forvaltningen i en grad som langt overträffer, hvad man ved tidligere besøk i Rusland kunde konstatere.»

Folket faar jorden tilbake.

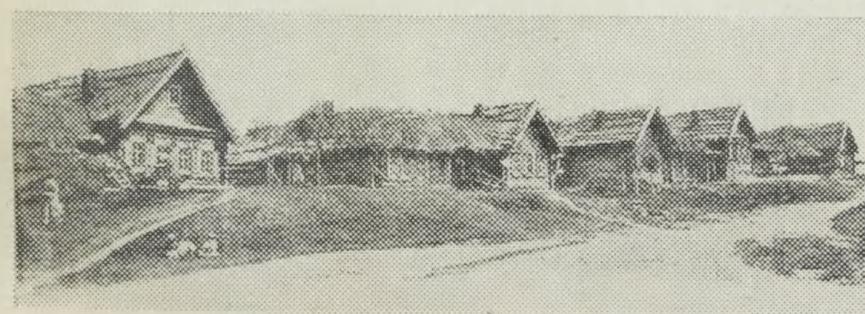
Noget av det første den nye regjering foretok sig — ved siden av fredsinitiativet — var utstedelsen av et dekret om ophævelse av eiendomsretten til jorden og fordelingen av de konfiskerte gebeter. Den russiske jordkommunisme i form av det saakaldte mir-system, hvor jorden eies av landsbykommunen i fællesskap, er gammel og indgrodd hos den russiske bondestand, til forskjel fra forholdene i Mellem- og Vesteuropa. De private grundeierdomme har aldri omfattet mer end en fjerdedel av det samlede jord- og skogbruksareal i Rusland, kun denne fjerdedel kunde den enkelte forføie over efter eget privat for- godtbefindende. Al-

anden jord var Statens eiendom eller tilhørte kommunerne og kirken og hadde altsaa for det meste en stats- eller kom- munesocialistisk karakter. Den russiske bonde, for hvem „odelsbondens“ individualisme ikke spiller den rolle som hos os, har altid haardnakket holdt fast ved sit ideal, den „fuldstændige utskiftning“, hvorved ogsaa *godseierjorden vederlags-rit skulde gaa over til landsbykommunerne.*

Man maa her erindre at privatjorden ved livegenskapets ophævelse i 1862 blev utvidet efter en kolossal maalestok, idet bønderne for at bli kvit pligtarbeidet og anden ydmygende avhængighed af godseierne *maatte avstaa en tredjedel av bondejorden.* Harmen over dette jordrov skapte det revolutionære løsen «jord og frihet» som lyste fra de røde bannere under marsrevolutionen.

En helgenkolportør.

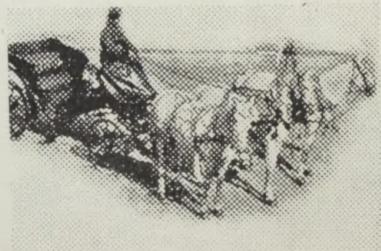
En snip av en russisk landsby.

En liten russisk bondetøs.

denne jord *uten erstatning*. Og da bønderne nu saa sig forraadt av sit parti, hvis ledende mænd i regjeringen endog arresterte de jordbrukskomiteer som var gaat ived med jordfordelingsarbeidet, brast taalmodigheten og de gik med bolschevikerne som hadde vist sig at være et *handlingens* parti.

Og denne gang blev de ikke skuffet. Ifølge bolshevikregjeringens jord-dekret ophæves godsbesidernes eiendom paa landet straks og uten erstatning. De private godser gaar likesom alle kronland, kloster- og kirkegodser over til landsbykomiteerne og kredsbonderaadene. Jord maa hverken kjøpes, sælges, bortforpagtes eller pantsættes. *Den konfiskerte jord blir almindelig folkeie og overlates alle som arbeider paa jorden til utnyttelse.* Alle jordbruksværdier som erts, stenolje, kul, salt o.s.v. saavelsom skoger og sjør som er av betydning for staten overtages til udelukkende utnyttelse av staten; alle mindre sjør, vandfald,

Russisk bondetype.

Russisk bondetype (Musjik).

Det er et løsen fra de sidste decennier av det forrige aarhundrede, og de talrike bondeopstande som protest mot Kerenskis forhalings- og kompromispolitik i dette spørsmål viser hvor dypt et grep det har hos den russiske bonde. Han har ikke glemt den bitre skjæbne som blev ham paatvunget, den at maatte gi sin jord til pris for at opnaa personlig frihet. Naar de socialrevolutionære saa længe var bøndernes parti, var det fordi de hadde ekspropriation av godseierjorden paa sit program. Det var fordi de i motsætning til kutterne tok sigte paa at ekspropriere

skoger o. s. v. gaar over til kommunerne. Det samme gjælder kvæg, fjerkræ o. s. v. samt inventar. Konfiskeringen av inventar berører dog ikke smaabrukerne. *Leiet arbeidskraft tilstedes ikke.* De landløse bønder skulde staa først for tur til at faa jord. — Efter en beregning som har været meddelt i pressen, vilde der ialt bli til fordeling 5,700,000 desjatiner kronjord, 3,944,000 desj. kirkejord og 39,516,000 desj. privatjord, ialt 49,160,000 desjatiner.

Meget av denne jord var ved dekretets fremkomst allerede overtat av de forskjellige mir'er. Likesom i Frankrike under revolutionen av 1789 brøt ogsaa i Rusland bondeproletariatet ind paa godserne, fordrov besidderne, som de selv eller deres fædre engang var blit fordrevet, og tok jorden i besiddelse.

Vigtige dekreter utstedes.

Videre utstedtes dekreter om 8 timers arbeidsdag, om arbeidernes industrielle kontrol, om monopolisering av bankvæsenet, om fuld religionsfrihet og adskillelse av stat og kirke, om avskaffelse af al stands- og klasseinddeling og alle civile titler m. m. Bolshevikernes hovedorgan «Pravda» («Sandheten»), som redigeres av *N. Bucharin*, bebuldet ogsaa ved nytaarsskiftet annullering af de russiske statslaan fra zarens tid. Ihvertfald vilde man se sig nødsaget til at stanse utbetalingen af renter paa disse laan. Det dreier sig her om fabelagtige summer. Fra 1913 til 1917 steg gjælden fra 8824 millioner rubler til 60,000 millioner og renterne fra 424 mill. til 3500 mill.; omkring halvparten av disse beløp kommer paa Frankrikes og Englands konto. Samtidig var saagodtsom alle indtægtskilder stoppet op.

Imidlertid blev bolshevikernes magtstilling mer og mer befæstet. Bondekongressen i slutten av november betød en konsolidering av de forskjellige soc.-venstrelementer. Arbeider- og soldaterraadenes centralesekutivkomité supplertes nu med 108 repræsentanter for bondekongressen, 100 repræsentanter for hær og flåte samt 50 repræsentanter for fagforeningene. Bolshevikerne hadde hermed faat tilslutning av de socialrevolutionærer venstre fløi og den menshevikiske venstrefløi, de saakaldte internationalister.

III. Kup og motkup.

Valgene til den konstituerende forsamling.

Regjeringen lot nu foreta valg til den grundlovgivende forsamling. Og det viste sig snart, at ikke bare industricenterne, men ogsaa landdistrikterne i en forbløffende maalestok gav bolshevikerne sine stemmer, mens kadetterne og menschevikerne overalt fikk liten tilslutning.

Den 13. december 1917 møttes 40 av de dengang valgte repræsentanter til konstituanten i det Tauriske Palæ, og disse 40 begyndte ugenert at vælge komiteer o. s. v. som om de var hele konstituanten. En menneskemaengde paa over 100,000 demonstrerte utenfor palæet mot denne usurpation. Regjeringen besvarde de firtis kup med et oprop til proletariatet, hvori det bl. a. heter:

«Bourgeoisiet, som ledes av kadetpartiet, forbereder for øieblikket av al kraft sammenkaldelsen av konstituanten for at foreta et motrevolutionært statskup I Ural støtter kadetterne det kontrarevolutionære oprør med penger og produkter. Ved Bielgorod har de første sammenstøt fundet sted mellem de revolutionære tropper og de borgerlige sammensvorne. Saaledes er borgerkrigen blit erklært direkte paa initiativ av kadetpartiet og under dets ledelse. Valgkommissionens centralkomité arbeidet, skjult for arbeider- og soldaterraadene, utfaldene av valgene for at skjule kadetternes nederlag til Miljukoffs, Kaledins, Korniloffs og Dutoffs sammensvergelse var lykkedes.

Folkekommissærernes raad har fastsat aapningen av den konstituerende forsamling til det øieblik da halvdelen, 400 medlemmer, har indfundet sig Borgerskapet kunde ikke rolig avvente den lovlige sammenkaldelse av folkets repræsentation. Nogen halve snese personer, som kaldte sig deputerete, men ikke fremviste papirer, sprængte den 11. ds. om aftenen dørene til det Tauriske Palads. De ledsagedes av avdelinger av den hvite garde og nogen tusen borgere og oprørskne embedsmænd. Kadetpartiets bestraebelser gik ut paa at gi Kaledins og Korniloffs motrevolutionære oprør en saa at si lovlig karakter. Nogen halve snese borgers røst skulde være den konstituerende forsamlings røst; det var kadetternes hensigt.

.... Den mindste mangel paa beslutsomhet, den mindste svakhet hos folket kan føre til arbeider- og soldaterraadenes fald, fredsspørsmålets nederlag og dannelsen av et nyt autokrati av eiendomsbesiddere og kapitalister.

Folkekommisærernes raad, som er sig sit uhyre ansvar for folkets og revolutionens skjæbne bevisst, erklærer kadetternes parti for et parti med et kontrarevolutionært oprør til formaal, et parti av folkets fiender. Folkekommisærernes raad forpligter sig til ikke at nedlægge vaabnene i kampen mot kadetpartiet og dets Kaledinske tropper. De politiske førere i borgerkrigen vil bli arrestert. Hvad det end skal koste vil borger-skaps oprør bli undertrykt Ned med bourgeoiset Kun en konstituerende forsamling dannet av repræsentanter for landets lidende og utbyttede klasser vil kunne redde landet. Leve revolutionen, leve arbeider- og soldaterraadene, leve freden!»

Indtil 20. december var 368 deputerte valgt; derav var 197 social-revolutionære, 110 bolscheviker, 30 ukrainere; menschevikerne som hadde været de dominerende i Kerenskis magtperiode — Kerenski var nu helt ute av sagaen — var reducert til 2 repræsentanter.

Konstituanten opløses.

En deklaration av verdenshistorisk betydning.

Konstituanten åpnedes den 18. januar 1918. *Swerdlow* fremla her arbeiderregjeringens erklæring, som er av en enestaaende verdenshistorisk og aktuel interesse, som det første praktiske program for den sociale revolution. Det er i første række en *arbeiderklassens rettighetserklæring*, svarende til Menneskerettigheterne erklæring under den franske borgerrevolution av 1789. Erklæringen lyder i sin helhet som følger:

Eksekutivkomiteen for arbeider-, soldater- og bonderaadene uttrykker det haab, at den konstituerende forsamling vil uttrykke de lidende og utplyndrede arbeideres vilje og slutte sig til følgende uttalelse:

Rusland erklæres som en republik av arbeidere, soldater og bønder. Hele den centrale og lokale magt tilhører sovjetet.

Den russiske sovjetrepublik grundlægges paa princippet om frie folks frie forfatning og dannelse av en føderativ republik av nationale sovjets.

For helt at avskaffe samfundets opdeling i utbyttede og utbytttere samt gjennemføre socialismens seier beslutter konstituanten:

For at virkeligjøre jordens socialisering beslutter forsamlingen at ophæve den private eiendomsret til jord og organisere den som folkets eiendom og overføre den til arbeiderne uten enhver erstatning.

Landets skog og vandfald erklæres som almen eiendom og likeledes alle godser.

Sovjetloven om arbeidernes kontrol over fabrikker, og om et folkeøkonomisk raad stadfæstes.

For at sikre arbeidernes magt over kapitalisterne skal gruber, jernbaner og alle andre produktions- og samfærdselsmidler være sovjetrepublikkens eiendom.

Bankerne overtages av republikken for at frigjøre arbeiderne fra kapitalismens aag.

Arbeidspligt indføres for alle, for at parasitklasserne i samfundet skal ophæves og det økonomiske liv organiseres paa nyt grundlag.

For at sikre magten hos arbeiderne dannes der en «rød socialistisk armé» af arbeidere og bønder, mens de besiddende klasser blir fuldstændig avvæbnet, for at menneskeheden kan befries fra finanskapitalens og imperialismens klør.

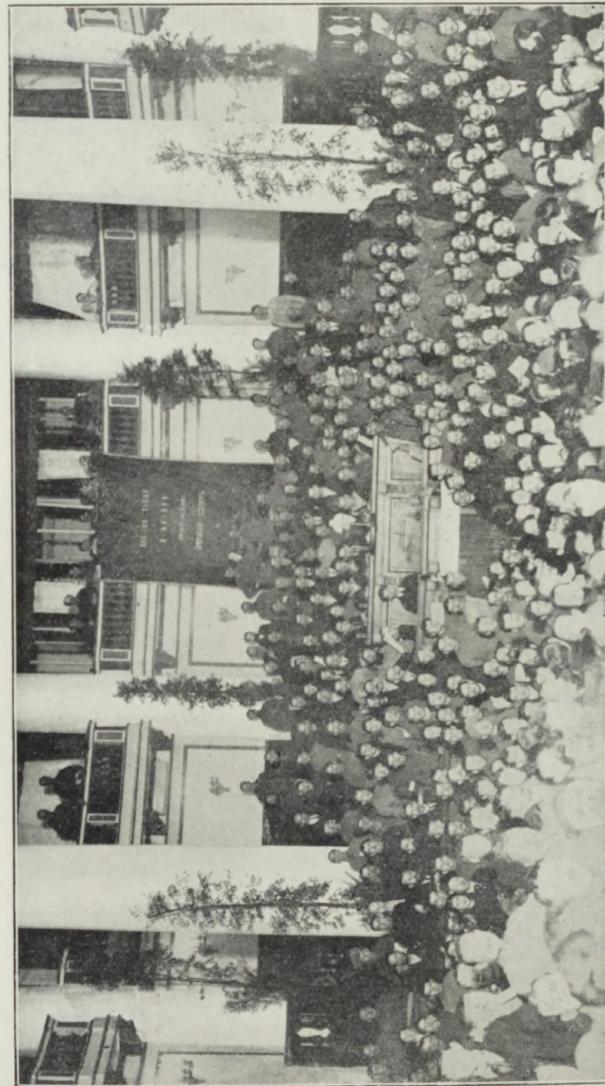
Konstituanten tilslutter sig sovjets politik, som har avsløret de hemmelige traktater, som har virket for forbrødring mellem arbeiderne og bønderne i de krigførende armeer og for opnaaelsen gjennem revolutionære forholdsregler av en folkefred uten anneksioner og uten kontributioner paa grundlag av folkenes selvbestemmelsesret.

I samme hensigt hævder konstituanten det fuldstændige brud med den borgerlige civilisations barbariske politik, som opbygger nogen faa utvalgte nationers velstand paa underkuelsen av hundreder millioner arbeidere i Asien, i kolonierne og i smaaastaterne. Konstituanten hilser folkekommisærernes og sovjets politik, som har proklamert Finlands fuldstændige uavhængighet, som har begyndt at trække de russiske tropper tilbake fra Persien og som har proklamert Armeniens ret til selvbestemmelse. Konstituanten betragter som et første hugg mot bankkapitalen og den internationale finans sovjetloven om annullering av laan sluttet av zarens regjeringer, likesom av godseierne og av bourgeoisiet, og uttrykker sin overbevisning om at sovjetmagten vil fuldføre sin kamp indtil fuldstændig seier for den internationale arbeiderrevolution over kapitalens aag.

Da konstituanten er blit valgt paa partilister opsat før novemberrevolutionen, før folket endnu hadde kunnet reise sig med hele sin kraft mot utbytterne og da det endnu ikke hadde optat en praktisk kamp for samfundets socialisering, skulde konstituanten anse det for urettig endog ut fra et rent formelt synspunkt at motsætte sig sovjets magt. Konstituanten mener at der nu, da det gjælder folkets avgjørende kamp mot dets utbyttere, ikke kan gives plads for utbytterne i magtens organ. Magten maa helt og holdent tilhøre de arbeidende masser og deres orga-

ner: arbeider-, soldater- og bonderaadene (sovjets). Understøttende sovjets magt og folkekommissærernes dekret erklærer konstituanten, at dens opgaver bare bestaar i utarbeidelsen av grundtrækkene i samfundets overføring til socialismen. Idet man samtidig ønsker at der skal dannes en fri og frivillig og som følge derav en saa meget desto fastere og varigere sammenslutning av arbeidere av alle nationaliteter i Rusland indskrænker konstituanten sig til at opstille grundprincipperne for federa-tionen av Ruslands sovjet-republikker, idet den gir arbeiderne og bønderne av hver nationalitet retten til frit at avgjøre paa sine sovjetkon-gresser om de vil delta i federalregjeringen og i andre sovjets federale institutioner.

Da konstituantens flertal negtet at gi sin tilsutning til arbeiderregje-ringens politik, blev forsamlingen opløst av den røde garde som var dannet til vern om sovjetregjeringens magt, som rygstøt for proletariatets socialistiske diktatur.

Den tredje allrussiske sovjetkongres i Moskva, hvor den nye russiske grundlov blev vedtagt.

IV. Forfatningsspørsmaal.

Sovjetforfatningen.

Den russiske revolutions parlamentarisme bygger paa princippet: al magt til den revolutionære masse og de kontrarevolutionære elementers utestængelse fra al lovlig indflydelse paa landets skjæbne. Det vilde jo ha været sindssvakt om proletariatet, som i kamp med borgerskapet har utgydt sit blod for revolutionen, skulde si til det kontrarevolutionære borgerskap: Vær saa god og ta plads i vort parlament og begynd med at rive ned det som vi har bygget op! Nei, omsorgen for bevarelsen av det som er vundet ved revolutionen, byr os at stænge parlamentets døre for dem, som træter efter revolutionens liv og ved alle anledninger saboterer kommunisternes arbeide. (Kamenjeff.)

Der er skapt et revolutionært parlament, en permanent kongres av repræsentanter fra arbeidernes og bøndernes organisationer. Disse vælger en repræsentant pr. 1000 medlemmer. Ialt er der omkring 2000 repræsentanter. Samlet møte holdes en gang om uken. Parlamentet vælger en centralkomité paa etpar hundrede medlemmer som træder sammen tre ganger om uken. Denne komité utøver den høieste magt. Den vælger alle embedsmaend, ogsaa folkekommisærerne (regjeringen). De sidstnævnte maa ved hver sammentræden avlägge regnskap for sine handlinger. Sovjet (arbeiderraadet) har delt sig i sektioner (avdelinger), en for hvert departement. Enhver reform maa av vedkommende folkekommisær fremlægges for hans sektion og godkjendes før den vinde lovs kraft. Ethvert medlem av sovjet kan naarsomhelst fremsætte interpellationer til folkekommisærerne, og disse er pligtige til at svare straks.

Et nyt træk i denne parlamentarisme er det ogsaa, at ethvert medlem er et sikkert uttryk for sine vælgernes mening. De vælgende organisationer sammentræder nemlig hver uke og kræver da af sine repræsentanter redegjørelse for hvorledes de har forvaltet sit pund. Finder man, at de har stemt eller handlet mot majoriteten av sine vælgernes anskuelser, blir de simpelthen fratat sit mandat, og organisationen vælger nye repræ-

sentanter. Raadskongressens beslutning er paa denne vis altid et korrekt uttryk for de revolutionære massers vilje, samtidig som en sund stadig fornyelse av kræfterne finder sted.

At dette parlament er begrænset til en viss del af nationen — den revolutionære — er naturligvis bare provisorisk. Man regner med at i fremtiden vil hele det russiske folk støtte de revolutionære idealer, og at begrebet kontrarevolution av sig selv vil forsvinde. Litt efter litt skal hele folket bli et arbeidende folk som sammenbindes av en fælles interesse: revolutionens videre bestaaen. Jevnsides med denne utvikling utesides altsaa retten til parlamentarisk indflydelse til sluttelig at omspænde hele nationen. Naar ingen længer saboterer revolutionen, naar alle staar solidariske med det nye samfund — da vil ogsaa alle faa adgang til parlamentet. Men saa længe revolutionen, det nye spirende samfund, kjæmper for sit liv, kan man ikke ta ansvaret for selv at lægge vaabnene i hænderne paa dets fiender.

Myten om Lenins despotiske diktatorvælde i kommunisternes (bol-shevikkernes) Rusland er paa god vei til at stivne til en «kjendsgjerning» i mange bevissthet som ikke har hat anledning til at sætte sig ind i den sociale republikks virkelige forfatning, grundlovens aand og bestemmelser. Det fremgaar imidlertid med uomtvistelig tydelighet av sovjet-forfatningens *) klare ord saavelsom av dens praksis:

1. at *ikke* Lenin, *men* den alrussiske sovjetkongres, som av den alrussiske centraleksekutivkomité indkaldes mindst to ganger i aaret, er den høieste magt og myndighet i den russiske, socialistiske, *federalistiske* sovjetrepublik;
2. at denne alrussiske kongres vælger centraleksekutivkomiteens ikke over 200 medlemmer;
3. at denne eksekutivkomité i et og alt er ansvarlig overfor sovjetkongressen;
4. at eksekutivkomiteen mellem kongresserne er forlenet med den høieste legislative, administrative og kontrollerende myndighet;
5. at folkekommisærerne utnævnes av centraleksekutivkomiteen;
6. at folkekommisærernes dekreter og forslag maa ratificeres av eksekutivkomiteen;
7. at eksekutivkomiteen selv har ret til at vedta egne dekreter og desuden har ret til at utskyte eller annullere en hvilkensomhelst beslutning av folkekommisærernes raad.

Selv om Lenin er præsident i folkekommisærernes raad — sovjet-republikken som saadan har ingen præsident, langt mindre nogen «impe-

*) Forfatningen er i sin helhet indsat i «Det tyvende Aarh.» for nov. og dec. 1918.

rator» — selv om Lenin naturligvis — paa grund av sin politiske begavelse er en meget indflydelsesrik personlighet er der ikke levnet ham noegen despotisk magt, hvad han heller aldrig har bedt om. Forholdet mellem folkekommissærerne og den alrussiske centraleksekutivkomité er omtrent som forholdet mellem regjering og storting hos os. Diktatur betyr i Rusland ikke nogen enkelte diktatorers absolutistiske herrevælde, men en hel klasses, den produktive klasses, paa demokratisk basis utøvede provisoriske klasseherredømme kontra bourgeoisie og storagrarrerne.

I en redaktionsartikel i «Investia» (det russiske regjeringsorgan heter det saaledes fornylig: «Vi som er opdraget i det tyske folks store søns lære (marxismen), vi anser alt for provisorisk, vi vet meget vel at ogsaa sovjetregjeringen er provisorisk. *Arbeiderdiktaturets regjering vil siden vike pladsen for regjeringen i et helt kommunistisk samfund, hvor det ikke vil findes nogen inddeling i klasser og hvor derfor det jernhaarde diktatur ikke vil være nødvendig.*»

Det vil sikkert interessere nogen hver at faa kjendskap til de stemmeretsregler som gjælder i bolshevikernes Rusland. Herom bestemmer den russiske grundlov i paragrafferne 64 og 65 følgende:

Ret til at vælge og til at bli indvalgt i raadet har, uanset troesbekjendelse, nationalitet, bosted o. l., følgende borgere av begge kjøn av R. S. F. S. R. som paa valgdagen har fyldt sit attende aar:

a) alle de som faar sit livsunderhold av produktivt og almenniyttig arbeide, samt personer som arbeider i husholdningen og derved skaffer andre anledning til produktivt arbeide, nemlig: arbeidere og funktionærer av alle slags i industri, handel, jordbruk og andre virksomheter, og bønder og jordbrukskende kosakker forsaavidt de ikke beskæftiger lønnet arbeidskraft for at fortjene paa det;

b) soldater i raadsarmeén og raadsflaaten;

c) borgere av de anførte kategorier som paa en eller anden maate har mistet sin arbeidsevne.

Anmerkning 1: De lokale raadene kan med samtykke av centralmyndigheten ned sætte den i denne artikel fastsatte aldersgrænse.

Anmerkning 2: Av personer som ikke har russisk borgerskap, har de i artikel 20 (avsnit II, kapitel V) nævnte aktiv og passiv valgret.

Følgende personer har ikke ret til at vælge eller bli valgt, selv om de hører til en af de fornævnte kategorier:

- personer som anvender leiet arbeidskraft for at vinde utbytte;
- personer som lever av anden indtægt end arbeidsindtægt, saasom renter av kapital, utbytte av bedrifter eller formue o. s. v.;
- private handelsmænd og mellemhandlere;

- d) munker og geistlige funktionærer i kirkens eller religiøse sammenslutningers tjeneste;
- e) funktionærer og agenter for det tidligere politi, gendarmerkorpset og ochranaen (d. e. det hemmelige politi), medlemmer av det tidligere herskerhus i Rusland;
- f) personer som paa lovbestemt vis er erklært for aandssvake eller sindssyke eller som er sat under formynderskap;
- g) personer som blir dømt til det paa grund av egennyttige eller æreløse forbrydelser for en av loven eller domstolen fastsat tid.

Diktatur og demokrati.

Diktatur betyr den jernhaarde magt, en magt som ikke skaaner sine fiender. Da zarens ministre efter marsrevolutionen 1917 blev internert bak Peter Pauls tykke mure, var der ingen som fordømte det som en utiladelig krænkelse av disse folks personlige frihet. Der var ingen som skrek op om at revolutionens basis var vold, at dens grundsten var Peter Paulsfæstningen og at revolutionen derfor var av det onde. Hvorfor? Fordi alle forstandige mennesker dengang var enig om, at for de kontrarevolutionære ministre, den kontrarevolutionære presse, de kontrarevolutionære sammenslutninger kunde der fornuftigvis ikke gives nogen frihet; man maatte tvertimot berøve denne fiende enhver mulighet for at komme tilbake til magten.

Det som var ganske selvfølgelig i mars blev i november, da bolschevikerne i spidsen for proletariatet i by og paa land tok magten fra *bourgeoisiet*, til en uhyrlig krænkelse av demokrati og frihet. I det øieblik arbeiderklassen var ved roret i Rusland, var det motrevolutionære, saboterende bourgeoisie, hvis eneste tanke var restaurationen, blit en statsfiendtlig klasse. Hvis sovjetrepublikken skulde git bourgeoisiet fuld bevægelsesfrihet, vilde det været ensbetydende med at grave sin egen grav. Tiltrods for at borgerpressen verden over ikke længer anerkjende de samme metoder for revolutionens selv forsvar som de priste i mars, var diktaturets vej den eneste mulige, hvis den proletariske revolution skulde sikres og befæstes. At indrømme de borgerlige kontrarevolutionære fuld presse- og propaganda frihet etc. vilde være at gi dem vaaben i hænde, hvormed de før eller senere vilde være istand til at snigmyrde arbeiderklassens sovjetrepublik. Det vilde med ett ord sagt ha været politisk selvmord, og man faar ha det nye regime undskyldt om det ikke kunde tjene den nationale og internationale kapitalisme og dens halvdemokratiske lakeier med at begaa selvmord.

Arbeiderklassens diktatur, det betyr arbeiderklassens statsmagt, og enhver statsmagt er visselig et undertrykkelsesapparat, samtidig som den er et forvaltningsorgan. Forskjellen er bare den at denne magt i Rusland nu er rettet mot bourgeoiset og godseierne, istedetfor som før mot arbeiderklassen. Den nødvendige forutsætning for denne arbeidernes statsmagt er arbeiderklassens socialistiske revolution som *tilintetgjør* den borgerlige magt, for paa dens ruiner at skape en ny statsmagt, som kan bære arbeiderklassen frelst gjennem alle overgangstidens storme og brændinger.

Der er ingen plads for staten i det *kommunistiske* samfund som bolschevikerne — kommunisterne — av alle krafter stræber henimot. Men i den revolutionære kampperiode mellem kapitalismen og kommunismen staar de paa *arbeiderstatens* grund, de anser en arbeiderregjering nødvendig saalænge arbeiderklassen endnu ikke har tølet sine motstandere, til den har disciplinert hele bourgeoiset og berøvet det ethvert haab om atter at komme til magten.*)

Det kommunistiske parti, det nuværende regjeringsparti i Rusland, erklærer aapent at det er tilhænger av vold, av den politik som Bismarck kaldte «jern- og blod»-politik. Partiet har ingensomhelst tro paa petitioner eller kompromisser. Den eneste vei frem til arbeiderklassens befrielse gaar gjennem revolutionen, det vil si gjennem avrystning av kapitalens magt, gjennem ødelæggelse av den borgerlige stat. Men enhver revolution er vold mot de tidligere herrer. Marsrevolutionen var vold mot godseierne og zaren; novemberrevolutionen var arbeidernes, høndernes og soldaternes vold mot bourgeoiset. Og denne vold fortsætter saalænge bourgeoiset endnu eksisterer som klasse.

Bourgeoisiet slog sig som bekjendt ikke tiltaals med nederlaget i november. Det vilde for enhver pris tilbake til magten. Bankernes kontorpersonele, fabrikkernes teknikere og ingeniører fik understøttelse av bourgeoisiet for at streike og sabotere mot det proletariske regime; lærerpersonalet likeledes, for at man skulde bli nødt til at lukke skolerne. Bourgeoisiet gik videre, det organiserte Dutows, Kaledins, Korniloffs bevæbnede krafter for at knuse den proletariske stat ved vaabnenes vold. Bourgeoisiet organiserte senere kosakhøvdingen Semjonows bander til felttog mot de sibiriske sovjetter. Endelig anropte det russiske bourgeoiset det utenlandske bourgeois-tropper, tyskerne, japanerne o. s. v. om bistand til at knække proletariatet under sig paany.

Det er fra proletarisk-socialistisk standpunkt indlysende at i denne heftige kamp med indre og ydre fiender trænges der en stor, fast, vel-

*) Se Bucharin: Kommunisternes Program.

bygget organisation, som har alle kampmidler til sin raadighet. Og en slik organisation er netop den proletariske stat. Som enhver anden stat er den proletariske stat en organisation i hænderne paa den herskende klasse, arbeiderklassen, en magtorganisation, eller om man vil en voldorganisation, rettet mot bourgeoisiet, et middel til at verge sig mot bourgeoisiet og til at slaa det fuldstændig av marken.

Diktaturets haardhetsgrad avhaenger av den til enhver til forhaandenværende situation. Jo farligere revolutionens fiender viser sig at være, desto skaanselsløsere maa sovjetmagten handle. «I arbeiderklassens hænder er statsmagten en øks, som den holder rede til hugg mot bourgeoisiet.» (Bucharin.)

Set paa denne bakgrund kan det ikke forbause nogen, at det kontrarevolutionære bourgeois ingen stemmeret har i raadsrepublikken og ingen andel i statsforvaltningen, likesom det er utelukket fra den røde armé til forsvar for socialismen. Diktaturet utelukker eo ipso det parlamentariske «demokrati» i vesteuropæisk forstand. De arbeidende klasser har ved novemberrevolutionen skapt sin sovjetrepublik efter sit eget hode under vaabenkamp med bourgeoisiet og dets haandlangere. Det er arbeiderraadene som hersker over Rusland. Disse raad vælges av det arbeidende folk paa selve arbeidspladsen: i fabrikker, verksteder og gruber, i de store og smaa landsbyer. Bourgeoisiet, de forhenværende godseiere, bankierer, handelsspekulanter, kjøbmaend, kræmmere, aagrere, den borgerlige intelligens, prester, biskoper, alle disse borgerlige kontrarevolutionære kategorier har ingen stemmeret, ingen fundamentale politiske rettigheter, ingen repræsentationsret i sovjetrepublikkens høieste organ, sovjetkongressen. Det er netop forskjellen paa denne kongres og konstituanten, at i den førstnævnte er hele denne horde av utbyttene og parásitter og parásitters lakeier simpelthen utelukket.

Al erfaring viser, sier kommunisterne, at bourgeoisiet, der hvor det nyder alle rettigheter, altid paany bedrager arbeiderklassen og de fattige. Man maa derfor frata bourgeoisiet enhver mulighet for at bedrage folket. Man maa holde det fiernt fra regjeringen i denne spændte kamp tid. Man maa styrke og utvide arbeidernes og de fattigste bønders diktatur. Derfor er arbeiderraadenes statsmagt nødvendig. Her gives der intet bourgeois. Her gives der ingen godseiere. Her hersker arbeidernes og bøndernes organisationer som er vokset op sammen med revolutionen og har baaret kampens hele byrde paa sine skuldre.

Den borgerlige, «demokratiske» republik betyr bare bourgeoisets herredømme. Dens hele indretning er slik at den umulig kan gjennemträenges av arbeidernes aand. Hvert tredje, fjerde, femte aar lægger man sin stemmeseddel i urnen; resten besørger repræsentanterne, ministrene,

præsidenterne. Der gives ingen virkelig forbindelse med masserne, de tar ingen del i regjeringen.

Noget ganske andet er sovjetrepublikken, som utspringer av arbeiderdiktaturet. Sovjeternes magt og deres organer er fast forankret i de arbeidende masser; de støtter sig til arbeiderklassens og bondeproletariatets omfattende organisationer. Fagforeninger, fabrikkomiteer (som forestaar den gjennemførte arbeiderregulering av industrien), provinsiellesovjetter for arbeider-, bonde-, soldat- og matrosorganisationerne, alle understøtter de sovjeternes centralmagt. Fra arbeiderraadenes centralmagt spænder sig til alle sider tusener og millioner traader; disse traader passerer først de forskjellige guvernementssovjetter, sprer sig dernæst ut til by- og landsbysovjetterne, derfra igjen ut til byernes enkelte rajoner, til fabrikker og verksteder, hvor de forener hundretusener av arbeidere. Alle sovjetmagtens høieste institutioner er organisert paa denne maate. «Det øverste nationaløkonomiske raad» f. eks., industriforvaltningens centralorgan, bestaar av representanter for de organiserte arbeidere i fagforeninger, fabrikkomiteer og andre organisationer og støtter sig til arbeiderklassens og de fattigste bønders *masse*-organisationer. Her kan derfor enhver organisert arbeider gjøre sin indflydelse gjældende. Han tar ikke bare del i statsforvaltningen derved at han hver anden eller hver sjette maaned vælger eller gjenvælger sine tillidsmænd. Fagforeningene utarbeider f. eks. planer for produktionens organisation, disse planer drøftes saa i sovjetterne eller i økonomiraadene, og hvis de er antagelige, faar de siden lovskraft, hvis arbeiderraadenes centralesekutivkomité godkjender dem. En hvilkensomhelst fagforening, en hvilkensomhelst fabrikkomité kan paa denne maate ta aktiv del i det fælles arbeide paa at forme den nye tilværelse.

I den borgerlige republik, den borgerlig-parlamentariske stat holdes masserne omhyggelig væk fra det daglige statsarbeide. Ganske andreledes med sovjetrepublikken. I den er folkemassernes diktatur legemliggjort, den kan derfor ikke leve et øieblik, hvis den river sig løs fra masserne; den er desto sterkere jo mere selvvirksom masserne er, jo mere energi de utfolder paa hvert enkelt sted, og hver enkelt fabrik, hver liten lokal sovjet. Arbeiderorganisationerne er ikke længer bare organer for klassekampen mot bourgeoisie, de er hjul i statsmaskineriet, organer for industriens og jordbruks samfundsmæssige forvaltning. De lokale organer har ingen absolut autonomitet; men de er vigtige led i reguleringen og forvaltningen av de nationaliserte økonomiske produktionsværdier.

Dette er proletariatets politisk-økonomiske diktatur, hvor intet byraakratisk uvæsen gjør det nye arbeiderdemokrati illusorisk.

V. Sociale nydannelser.

Nationalisering og socialisering.

Naar man er vant med det ikke overvætes forcerte socialpolitiske tempo i Skandinavien, virker det ganske forfriskende at se hvor langt bolschevikerne — eller kommunisterne, som de nu kalder sig — allerede paa mindre end et aar har rukket i retning av at gjennemføre revolusjons sociale hovedprogram: *socialiseringen av det økonomiske liv*. Til trods for at de har hat hænderne fulde med at slaa ned kontrarevolution baade inden- og utenfra, til trods for at de er omgit av fiender paa alle kanter, saa de i den mest kritiske tid endog maatte gripe til terroristiske foranstaltninger, har det allikevel lykkes det kommunistiske regime at gjøre det fuldstændig av med storkapitalen, d. v. s. de private bankierers, industriherrers og godseieres økonomisk-politiske herredømme. Nationaliseringen av banker og storbedrifter er efter et aars bolshevikstyre overordentlig langt fremskreden, og arbeidernes regulering av den industrielle produktion omfatter over halvparten av al industri og har allerede passert barnesygdommenes uundgaaelige stadium.

Det første avgjørende skritt i selve socialiseringsverket var som bekjendt nationaliseringen av de store banker; de blev ved et simpelt dekret erklært for sovjetrepublikkens, arbeider- og bondestatens eiendom. Der gives nu ingen legale privatbanker i det Rusland som beherskes av bolschevikerne. De viktigste direktørposter blev naturligvis i regelen besatt med nye folk, men de underordnede bankmænd blev meget hurtig lei av at sabotere og jeg kjender personlig flere av dem som, uten i hjertet at være regjeringstilhengere, trives like bra nu som før. Uten nationalisering av bankerne var det selvfølgelig umulig at fordrive kapitalisterne fra deres positioner i det industrielle liv. Bankerne er jo ikke bare penge-sækker; gjennem sine aktier behersker de i virkeligheten en stadig større del av den moderne storindustri. Ogsaa i Rusland — hvor bankvæsenet dog ikke var naadd frem til den samme koncentrationsgrad som f. eks. i Tyskland — var aktieselskaperne i stor utstrækning avhængig av bankerne, industriherrerne stod under bankernes kommando. Nationaliseringen av bankerne betød derfor erobringten av kapitalismens hovedfæsten.

ning for de arbeidende masser. Og selv om bolscheviki givetvis blev utskjeldt for tyve og røvere fra alle verdenshjørner, kunde de ikke vike tilbake for en foranstaltung som var en absolut forudsætning for at arbeiderstaten kunde faa industriens tøiler i sine hænder. Raadsregjeringen fik ved overtagelsen av bankerne raadighet over pengemidler og værdipapirer ved hvis hjælp den i høi grad kunde fremme og paaskynde industriens overgang i de arbeidende massers hænder. Og den kommunistiske samfundsordning, som bolschevikerne av al kraft stræber henimot, forutsætter nødvendigvis saavel nationalisering av bankerne som proletarisk nationalisering av de store bedrifter. Bankerne og storindustrien

Riksbanken som blev socialisert like efter novemberrevolutionen.

er privatkapitalismens to viktigste borge. Og selv om ikke hele industrien endnu er underlagt sovjetrepublikkens socialistiske forvaltning, er man dog langt paa vei. Man begyndte selvfølgelig med de produktionsgrener som allerede under kapitalismens regime var naadd frem til den høieste grad av centralisation og organisation, de kartelliserte produktionsbrancher. Allerede før krigen var de viktigste industrigrener, takket være den utenlandske kapital, samlet paa faa hænder. Det gjælder særlig kulindustrien, metalindustrien o. s. v. — slike kolossale syndikater som «Prodameta», «Produgol», «Prodwagon», «Krowlja» og andre er jo ogsaa kjendt i Vesteuropa. Naar det saa ofte heter, at den russiske industri endnu er uutviklet, er det rigtig forsaavidt som industrien ligger tilbake i forhold til landbruket. Men i den industri som er spiller stordriften en dominerende rolle; koncentrationen er saavidt sterk, at de smaa bedrifter i meget stor utstrækning er avhængig af de store. Storindustriens nationalisering er derfor av den største nationaløkonomiske betydning netop i et land som Rusland.

Denne foranstaltung blev ogsaa en rent praktisk nødvendighet, da revolutionens herskende klasse først hadde underordnet sig kapitalens citadeller, de store banker. Bankerne blev nemlig utpumpet for penger av kapitalisterne, som altid forstod at skyte sig ind under at de maatte ha penger til lønninger. Efter bankernes nationalisering *kunde* man derfor ikke la storindustrien bero i private hænder rent bortset fra selve revolutionsprogrammets forpligtelser.

Nationaliseringen av industrien hadde i førstningen en temmelig planløs karakter. Man opdaget f. eks. en dag i en bedrift — arbeiderne hadde overalt sine «kontrolkomiteer» — at kapitalisten hadde tillatt sig transaktioner som nærmest maatte betegnes som likefrem svindel; som straf blev det da besluttet at nationalisere denne bedrift. Over disse første nationaliseringer hvilte der saaledes et tilfældighetens, et slumperträffets præg; det var ikke de i socialøkonomisk henseende sterkeste og viktigste foretagender man ad denne vei fik herredømme over; men ofte de svakeste og mindst utviklede bedrifter.

Men efterhvert som bolschevikernes regime blev sikrere, efterhvert som de organisatoriske kræfter vokste frem i form av fagforeninger og fabrikkomiteer, trædte den *planmæssige* nationalisering istedetfor den spredte og planløse. Det var ikke længer bare enkeltbedrifter, men hele produktionsgrener som blev nationalisert. Hele handelsflaaten blev overtat af sovjetstaten. Og man kan nu konstatere, at størstedelen av den økonomisk viktigste produktion allerede er nationalisert.

Jeg hitsætter her en fortægnelse over industrigrener som pr. 1. juli 1918 var i hænderne paa sovjetrepublikkens økonomiske forvaltningsorganer:

1. Tekstilindustri (bomuld, uld, silke, lin, hamp, jute, diverse).
2. Papirindustri.
3. Træmasse- og celluloseindustri.
4. Metallurgisk industri.
5. Lokomotiv- og vognbygning.
6. Produktion av landbruksmaskiner.
7. Glasindustri.
8. Lærindustri.
9. Stearin- og glyserinfabrikation.
10. Saapeindustri.
11. Cementindustri.
12. Benbrænderi og gelatinefabrikation.
13. Sukkerindustri.
14. Tobaksindustri.
15. Kornmøller.

16. Bonbonfabrikation.
17. De store fiskerier.
18. Kemisk storindustri.
19. Gummivarefabrikation.
20. Bergverksdrift (utvinding av ædle metaller, jern og andre ertser).
21. Utvinding av stenkul og koks.
22. Nafta og naftaproprodukter.
23. Utvinding av koksalt.
24. Jernbaner, tilførselsbaner, lokalbaner.
25. Flod- og sjøskibsfarten.
26. Vandforsyning og kanalisation.
27. Lysgasfabrikation.
28. Offentlige elektricitetsverker.
29. Sporveier og omnibusser.
30. Post, telegraf og telefon.

Konfiskation blev bare foretatt for de foretagenders vedkommende som har en grundkapital paa 500,000 rubel eller derover.

I begyndelsen var nationaliseringen ofte mer de jure end de facto. Det er jo ikke nok at forandre eiendomsforholdene, — det er selve produktionslivets indre struktur det gjælder, og den avhænger af de producerende arbeideres stilling i bedriften. Allerede før novemberrevolutionen hadde man i Rusland spirer til den saakaldte arbeiderkontrol, arbeidsgivernes økonomiske absolutisme var blit saa temmelig konstitutionel, bedriftseierenes rettigheter var indskrænket paa alle hold. Men arbeidernes «kontrolkomiteer» var en økonomisk bastard. Man maa utøve en aktiv magt, skal det nytte. Den første revolutionære «industrielle kontrol» blev derfor efterhaanden erstattet med en virkelig arbeiderregulering. Arbeiderne blir herre i bedriften. Naturligvis klikker det ret som det er i førstningen. Det hænder at arbeiderne betragter sin nyerobede bedrift som en liten verden for sig selv, *deres* lille verden som alle andre værsagod faar la være at stikke sin næse i. De glemmer, at det er arbeiderklassen *som klasse* som foretar socialiseringen. Der var tilfælde, hvor arbeiderne i en bedrift isolerte sig fra enhver forbindelse med andre fabrikker i branchen, hvor de avviste enhver tanke om fælles indkjøp av raastoffer o. s. v. Alt dette er man imidlertid efterhaanden kommet over gjennem organisationen av et centralapparat, det øverste nationaløkonomiske raad som er det ledende organ for det «økonomiske diktatur», hvem industrien, transporten o. s. v. er underlagt. Dette apparat hænger ikke i luften; det bygger paa fagforeningerne som sin brede og trygge basis.

Den russiske fagorganisation tæller for tiden ca. $2\frac{1}{2}$ million med-

lemmer og er opbygget paa industrielt grundlag, slik at alle arbeidere som er beskjæftiget ved en bedrift — enten han staar ved en maskine eller han arbeider i et lagerrum eller ved transporten — er organisert i én og samme fagforening, uten hensyn til faggrænser.

I og med den nævnte arbeiderregulering er arbeiderorganisationernes funktionelle rolle blit fuldstændig forandret. Sovjetter og fagforeninger er blit organ for klasseherredømmet i den socialistiske stat. De har forvandlet sig til økonomiske forvaltningsorganer, til vigtige bestanddeler av det utøvende statsapparat. Alle disse, dels lokale, dels guvernemantale og dels statslige organer arbeider sammen om at utøve den styrende økonomiske magt i den russiske sovjetrepublik.

Og alt dette under de vanskeligst tænkelige produktionsforhold. Man er avskaaret fra kullene i Dondistriktet, fra naftaen i Baku, fra raa-bomulden i Turkestan, fra kornet i Ukraine, og man faar selvfølgelig ingenting fra Amerika. En række bedrifter i tekstil- og metalbranchen har derfor foreløbig maattet indstille. Desto glædeligere er det da at produktiviteten har steget i en række produktionsgrener; særlig er transporten langt bedre end før. Der merkes en stadig voksende planmæssighet i produktionen, likesom den proletariske selvdisciplin har været i rask og frugtbringende utvikling, ikke mindst i de sidst forløpne maaneder, da raadsregjeringens stadig sterkere magtposition har skapt en økende følelse av tryghet og ansvar blandt de brede lag av befolkningen. Desuten er det jo i og for sig naturlig, rent psykologisk set, at arbeidslysten øker naar arbeiderne har bevisstheten om at de ikke arbeider for kapitalisterne, men for sig selv. Selve tendensen er iethvertfeld umiskjendelig.

Emile Vandervelde redegjør i sin nylig utgivne bok «Le socialisme contre L'état» for en retning indenfor socialdemokratiet, som han betegner som guesdisme (efter Jules Guesde). Denne nyorientering gaar i hovedsaken ut paa at oprettelsen av statsmonopoler er noget underordnet i forhold til socialiseringen av produktions- og omsætningsmidlerne, som i sin tur er noget underordnet i forhold til erobringten av den politiske magt gjennem arbeiderklassen og ekspropriationen av kapitalistklassen, hvilket er en *revolutionær* foranstaltung.

Statsmonopoliseringen indebærer ifølge guesdismen, at bourgeoisets magtstilling blir vældig forsterket saa længe den endnu raar over statsmagten. Bourgeoisiet faar nemlig derved et endnu fastere grep paa hele samfundsmaskineriet og kan endnu hensynsløsere utnytte det for sine formaal. Det er videre at merke, at statsmonopoliseringen ikke ophæver industriernes karakter av *kapitalistisk* eiendom, d. v. s. en eiendom, hvori arbeiderklassen ikke har nogen andel. Hertil kommer at statsmonopoliseringen gir bourgeoisiet et krafttilskud derigjenem at denne monopoliseringen

sering binder stadig flere individer i den borgerlige stats tjeneste. Endelig *svækkes* arbeiderklassens magt derved, at dens handlefrihet overfor staten blir betydelig indskrænket.

Guesdismen kræver derfor med styrke at rækkefølgen i den socialistiske aktion bør være at man først gjennem erobringens av den politiske magt avskaffer kapitalismens klassevælde og *dernæst* nationaliserer, for til sidst at la staten selv forsvinde.

Det er netop denne vei bolschevikerne har gått. Bolschevismen, som er blit fremstillet som en anarkistisk bevægelse, falder saaledes i sine store hovedtræk sammen med guesdismen, med en anerkjendt retning inden den socialistiske idéverden i Vesteuropa.

Likesom guesdismen, og Vandervelde i hans sidste bok, hævder bolschevikerne at nationalisering blir ikke *socialisering*, uten at det er en arbeiderstat, en socialistisk stat, som besørger nationaliseringen, — efter først at ha gjort sig til herre over samfundsmaskineriets vigtigste centrer og organer.

I overensstemmelse med en mand som Vandervelde — som de saavist ikke betragter som nogen lærermester — hævder bolschevikerne videre at nationalisering først går over til virkelig socialisering i det øieblik arbeidernes ledelse av produktionen er en kjendsgjerning.

Men begge disse forudsætninger er nu tilstede i Rusland. Det er den proletariske stat, hvor magten er i arbeiderklassens hænder gjennem den demokratisk opbyggede sovjetforfatning, det er *den* som nationaliserer de økonomiske værdier. Og det er *arbeiderne selv*, som gjennem sine «fabrikkomiteer» bestemmer hvad og hvor meget og under hvilke forhold der skal produceres. Hvordan hele denne regulering af produktionen funktionserer er et kapitel for sig.

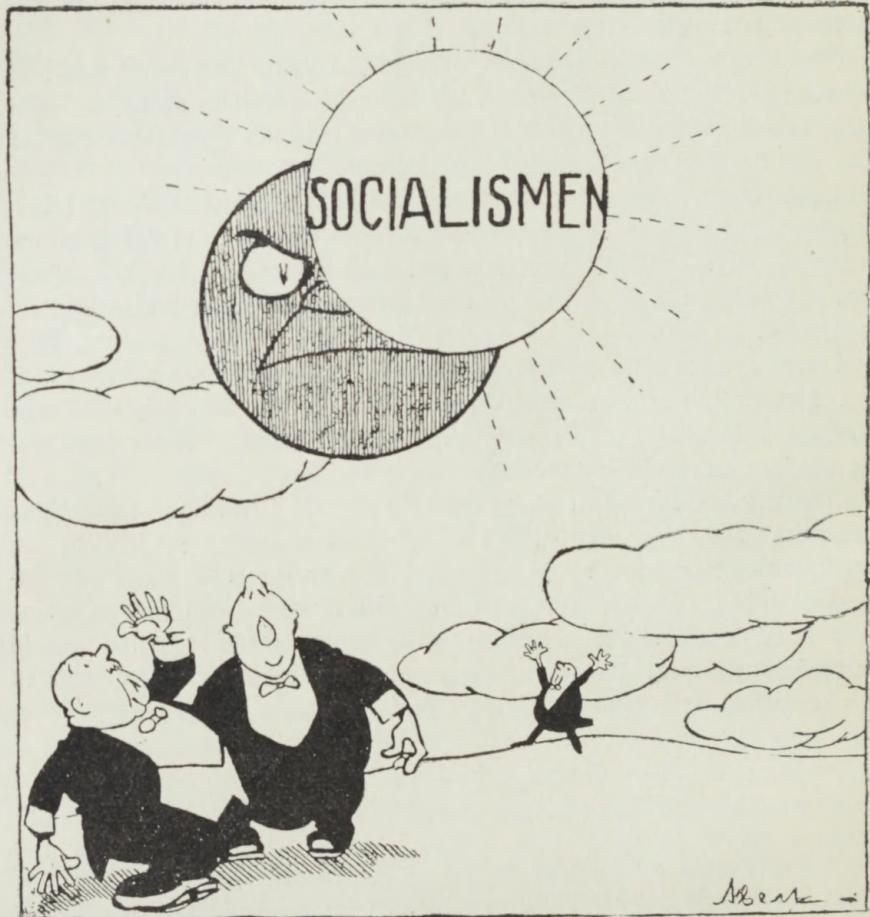
Den industrielle arbeiderkontrol.

Man bør ikke undervurdere betydningen av den arbeiderregulering av det industrielle produktionsliv som under mange kampe og store vanskeligheter er virkelig gjort det sidste aaret i kommunisternes Rusland.

La os f. eks. ta for os statuterne for «fabrikkomiteerne», de lokale reguleringe organer, i tekstilbranchen:

I § 1 i disse statuter bestemmes at fabrikkomiteens medlemmer vælges for 6 maaneder ad gangen av et almannamøte av fabrikkens arbejdere. *Enhver arbeider* som er medlem af vedkommende fagforening kan indvælges i fabrikkomiteen. Komiteens antal varierer efter bedriftens størrelse o. s. v. Videre foreskriver statuterne, at fabrikkomiteen av hensyn til sine forskjellige funktioner deler sig i *specielle kommissioner*:

kontrolkommissionen, tarifkommissionen, kulturkommissionen, levnets-middelkommissionen etc. Kommissionernes funktioner fastsættes gjennem specielle instrukser, som utgives av den centrale fagforeningsforvaltning i Moskva. Fabrikkomiteens styre og faste funktionærer honores eller lønnes av bedriften etter normer som fastsættes av centrallede-

«Krasnaja Gazeta».

sen, men som ikke maa ligge under gjennemsnitslønnen i den arbeids-branche, hvori fabrikkomiteen har sin virksomhet.

Fabrikkomiteernes oppgaver er av forskjellig art: regulering av produksjonen, arbeiderbeskyttelse, kulturel og social forsorgsvirksomhet. Det er disse komiteer som gjennemfører fagkongressernes og de ledende sovjetorganers beslutninger. Som almindelig rettesnor tjener de bestemmelser som træffes av den alrussiske fagforeningsforvaltning, av kom-

missariaterne for økonomi og arbeide, samt forøvrig alle dekreter som har med det industrielle livs normering at gjøre.

For at kunne virkeliggjøre disse opgaver — heter det videre i statuterne — maa fabrikkomiteen bestræbe sig for at forene alle fabrikkens arbeidere i en fælles fast organisation, *sørge for proletarisk disciplin i bedritten*, efterleve alle dekreter, vaake over overholdelsen av alle tarifbestemmelser, sørge for arbeidernes forsyning med levnetsmidler o. s. v. Gjennem sine underavdelinger sørger den bl. a. for at der blir oprettet spisehaller paa fabrikkerne, at der oprettes skoler og igangsættes tekniske kurser og almendannende aftenskoler, formidler salg av socialistisk og faglig literatur, arbeider for oprettelse av biblioteker, avholdelse av teater- og konsertafsterner, oprettelse av barnehaver etc. Det er en rik og mangfoldig virksomhet til arbeidernes bedste som utfoldes av disse fabrikkomiteer, valgt av og blandt bedriftens egne arbeidere paa det bredest mulige *demokratiske* grundlag.

Selv hovedtyngden i fabrikkomiteernes arbeide ligger dog selvfølgelig i *reguleringen av selve produktionen*. Fabrikkomiteen bestemmer *hva*d som skal produceres, *hvor meget* og *hvordan* der skal produceres, hvorfra man skal skaffe sig raamaterialer, hvordan produktet skal avsættes m. m. Med et ord: Fabrikkomiteen er bedriftens nye socialistiske direktion, som har avløst den tidligere kapitalistiske, eller iethvertfald privatkapitalistisk farvede og inspirerte direktion. Dette betyr dog ikke at de enkelte fabrikkomiteer er i besiddelse av noget *ubetinget selvstyre* etter anarkosyndikalistisk mønster. Hvis det øverste nationaløkonomiske raad f. eks. bestemmer at der maa produceres en million pud jern i løpet av et visst tidsrum, kan ikke endel stedlige fabrikkomiteer rotte sig sammen og si: vi producerer bare med sigte paa f. eks. 20,000 pud. Magten er forsaavidt centralisert som produktionen ledes efter en fælles enhetlig plan for de forskjellige industrier i hele riket. I førstningen var der ganske visst paa sine steder nogen uvilje mot centralisationen; anarkisterne fisket i rørte vand, idet de opstillet parolen om de enkelte arbeidsgruppers fuldstændige enevælde paa arbejdsplassen. Men disse egoistisk-separatistiske tendenser var en barnesygdom man ved kraftig kur forholdsvis snart vandt bugt med.

Naturligvis er menneskemateriellet ogsaa inden arbeiderklassen, efter fire aars imperialistisk krigskorruption i moralsk henseende ikke altid det bedste. Hverken krig, revolution eller kontrarevolution gjør menneskene til engler. Men man maa dog medgi, at *socialiseringen av storindustrien*, trods det forcerte tempo som har været nødvendig, *har lykkes over al rimelig forventning*. Og socialiseringen vil utvilsomt bli stadig stabilere og stadig mere omfattende, jo mere erfaring man indvinder.

Givet er det ogsaa, at de eventuelt forbedrede fremtidige raastofforhold vil øve en meget gunstig indflydelse paa det hele socialiseringssystem, som der endnu — det indrømmer kommunisterne villig — er adskillig at utsætte paa, takket være forhold og omstændigheter som bolschevikerne, systemets faddere, ikke selv har været herre over.

Det er av interesse at lægge merke til, at kontorpersonalet, ingeniørerne o. s. v. ansættes av fabrikkomiteen; men paa den anden side sitter de tekniske medarbeidere som konsultative medlemmer i fabrikkomiteen, og *ingeniørerne kan ikke uten videre avsættes av denne*. Hvis fabrikkomiteen mener, at en eller anden av de tekniske ledere har gjort noget galt — ikke av vanvare, men for at skade bedriften — hvis den med andre ord har nogen mistænkt for at være en «sabotasjenik» (sabotør), kan de føreslaa ham fjernet fra den stilling, han indehar. Det blir da deres sak at bevise hans skyld overfor de høiere faglige instanser som saa avgjør saken.

Trods adskillig friktion i førstningen og forskjellige mer og mindre ondartede tilfælde av kompetansestrid, maa man indrømme, at fabrikkomiteerne hævder sig ved *en forbausende administrativ dygtighet*, like-som samarbeidet med de tekniske arbeidsledere gjennemgaaende funktions-tilfredsstillende, ihvertfald for de store og mellemstore bedrifters vedkommende. Alt ialt staar vi her sikkerlig overfor en institution i det økonomiske produktionsliv, som er kommet til verden for at bli der.

Fagorganisationens rolle.

Den nu saa mægtige russiske fagorganisation har mange opgaver at vareta. Den administrerer arbeidsledighets- og sykeforsikringen, hvor understøttelsesbeløpet motsvarer den fulde arbeidsløn de første 8 uker — varer ledigheten længer utbetales der av arbeidsledighetsfondet 4 rubel pr. dag til ungkarer og 7 rubel pr. dag til arbeidere med familie. Fondet androg pr. 1. oktober til 16 millioner rubel. Der var i september 1918 ca. 16,400 som søkte arbeidsledighetsbidrag, og derav blev bare 354 negtet bidrag fordi de ikke hadde sine papirer i orden.

Man har i de samvirkende fagforeninger en speciel *tariikkommission* som hver maaned utarbeider forslag til nye lønnsatser for *samtlige arbeidsbrancher*; de sendes saa over til arbeidskommissariatet, hvor de opphøies til lov. Av kommissær-kollegiets 11 medlemmer er de 5 repræsentanter for fagforeningene. Før var det slik at hver fagforening fremmet sine lønskrav uavhængig av de øvrige, og der var en viss kappestrid om at komme Forrest. Nu utstedes der et dekret for alle paa en gang, efter

en skala som er utarbeidet under Det alrussiske Centralarbeiderforbunds (Den faglige Landsorganisations) auspicier. For nogen maaneder siden gik varepriserne sterkt i veiret; lønssatserne fulgte efter. Ta f. eks. lønsreguleringen 11. september. Den *minimale* for hele riket normgivende arbeidsløn for voksne arbeidere blev da fastsat til 15 rubel 60 kopek pr. dag; det er utgangspunktet for alle andre lønssatser, og ogsaa de kategorier av arbeidere som ikke har tarif, d. v. s. som ikke er fagforeningsregulert, maatte rette sig etter dette lønsdekret. *Satserne varierer efter varepriserne i de forskjellige guvernementer.* Naar en faglært arbeider i Moskva faar f. eks. 1000 rubel om maaneden, faar han i Petrograd 1200 rubel; det er forresten ganske almindelig norm for faglærte arbeidere; der er dem som har henved 1500 rubel i maaneden. Lavest er lønnen i Vest-Sibirien, hvor det er tre ganger saa billig at leve. Men det særlig fortjenstfulde er at lønsreguleringen først og fremst kommer dem tilgode som hittil har hat den laveste løn. Mens de som var lønnet efter den laveste sats (11.20 pr. dag) har faat 50 procent tillæg, er den tilsvarende procent for de relativt bedstbetalte bare 23.3 procent. Journalisterne tjener godt, optil et par tusen rubel pr. maaned; men av mat og klær o. s. v. faar de bare det som blir tilovers naar de to første kategorier av arbeidere har rendt av med sit.

Enhver organisert arbeider er nu forpligtet til at lære sig vaabenbruk; hver søndag formiddag kan man se deres manøvrer i Moskva. Vaabnene har de enten opbevart i fabrikken, i et fagforeningskontor eller i sit hjem. Til de distrikter, som tsjeko-slovakerne før hadde været herre over, blev der av fagforeningerne sendt de dygtigste organisatorer, talere, kjæmpere, for at organisere befolkningen i disse mindre bevisste provinser for vor sak. De mest energiske og entusiastiske arbeidere blev sendt til hæren for at kjæmpe direkte mot de kontrarevolutionære tropper.

Ogsaa paa levnetsmiddelforsyningens omraade yder fagforeningerne nu en betydelig indsats. Fagforeningerne sender f. eks. sine folk ut paa landet for at sikre brødtilførselen til byerne. Fra Moskva har de sendt ca. 6000 organiserte arbeidere ut paa slike ekspeditioner i provinsen. De har en vanskelig opgave, og disse folk maa derfor utvælges med stor omhu. De har at agitere blandt de fattige bønder og organisere dem i specielle organer, de s. k. fattigkomiteer, som muliggjør en diktatorisk konfiskation av storbøndernes og de mer velstillede bønders kornbeholdninger av arets avl, hvis de ikke vil sælge, og sælge til rimelige priser. De tar med sig forskjellige industriprodukter og driver byttehandel med de mer venligsindede mellemstore bønder; men ofte hænder det ogsaa, at de maa tiltvinge sig korset med riflen i haand.

Folkehusholdningsraadene.

Overgangen fra folkehusholdningssystemet i det borgerlige samfund til reguleringen av det økonomiske liv gjennem proletarregjeringen forutsætter nødvendigvis en fuldstændig oplosning af de gamle institutioner. En bevisst socialistisk regulering af det økonomiske samfundsliv er ikke mulig — det mener ihvertfald kommunisterne — indenfor rammen av de borgerlig-zaristiske regjeringsorganer. I virkeligheten har der aldrig eksistert noget organ i borgersamfundet som for alvor regulerte det økonomiske liv. Det kunde man heller ikke forlange, ti et slikt organ vilde jo være en selvmotsigelse i et kapitalistisk samfund.

Efter novemberrevolutionen maatte der dannes nye organer for at nyskape landets økonomiske organisme; man fik de saakaldte folkehusholdningssovjetter.

Disse sovjetters tilblivelseshistorie er meget eiendommelig. Den vil fylde et interessant kapitel i den russiske revolutions historie. Under nødvendighetens tryk maatte de lokale organisationer enten det nu var økonomiske avdelinger av de almindelige lokale sovjetter, stedlige kommissariater for handel og industri eller andre arbeider- og fagorganisationer ta den virkelige ledelse og organiseringen av det lokale økonomiske samfundsliv i sine hænder. Disse paa stedet dertil indsatte personer skulde med ett slag selvstændig behandle de vanskeligste opgaver paa det samfundsøkonomiske omraade. Deres væsentligste forudsætning for dette arbeide var deres sans for klasseinteresserne, klassessolidariteten og den ubegrænsede ansvarsfølelse for hele landsorganisationens følles bedste. Naar grube- og fabrikeierne ikke længer ventet sig nogen vinding av sine foretagender og derfor overlot dem til sin skjæbne, uten hensyn til følgerne av denne handlemaate i en tid av trykkende varemangel og derav følgende varejobbing, da tok disse arbeiderorganisationer, disse kommissærer, de økonomiske sovjetter og de efterhaanden oprettede lokale og distriktssovjetter for folkehusholdning omsorgen for disse fags arbeidere paa sig, idet de overtok det tunge ansvar for arbeidermasserne, for indtægternes regelbundne utbetaling og for arbeiderfamiliernes eksistens.

Det er sandt at man ikke altid gik forstandig frem; der stod ikke altid kvalificerte folk i spidsen for disse organisationer, og det var desværre ikke altid saa at landets vel, at klassesolidariteten var den højeste lov for organisationerne paa dette omraade. Det er ting som bolschevikerne paa ingen maate lægger skjul paa; baade i skrift og tale er de ute med sine moralprækener for at bibringe arbeiderne en sikrere forstaaelse af solidaritetens krav, ikke mindst i et samfund som er paa vei

til at bli kommunistisk. Men paa den anden side forstaar de ogsaa at arbeiderklassen bare gjennem lang erfaring kan høste lærdom om landets socialistiske forvaltning og at fremskridtets vei gaar gjennem det praktiske livs mange misgrep og vanskeligheter.

Folkehusholdningsraadenes første kongres maatte revidere resultatet av disse enkelte organisationers egenmægtige og fritstaaende arbeide, hvis betydning i den første tid dog ikke bør undervurderes. De lokale specialsovjetters virksomhet maatte samles indenfor en fælles ramme, deres økonomiske politik maatte ledes ind i et fælles spor. Det var det som skedde gjennem oprettelsen av «Det øverste nationaløkonomiske raad» eller den centrale folkehusholdningssovjet, som ledes av den fremragende socialøkonom *Larin*, en mand, hvis intelligens og handlekraft ikke har lidt noget skaar under hans fleraarige ferieophold i Sibirien. Dette øverste økonomiraad har sit sæte i Moskva i likhet med de fleste andre centrale kommissariater.

Samfundsmagtens overgang til arbeiderraadene (sovjetterne) betød i virkeligheten ogsaa raadsmagtens overtagelse av forpligtelserne paa det økonomiske omraade. Erhvervs- og handelspolitikken, finansielle foranstaltninger, forholdet til bankerne, spørsmaalet om arbeiderbeskyttelse og i grænsedistrikterne ordningen av vareutvekslingen — alt dette hadde i førstningen ligget på den lokale sovjetmagts skuldre, som ikke hadde nogen anvisninger, nogen instruktioner at vente fra nogen centralmyndighet. Man var henvist til at handle helt paa egen haand, og da nærmest i overensstemmelse med de lokale behov. Det var derfor ikke altid man husket at ta fornødент hensyn til hele landets økonomiske nødstilstand, som er en følge dels av tidligere vanstyre, dels derav at Sovjet-Rusland endnu er avskaaret fra de viktigste raastofkilder, men som ikke desto mindre har artet sig som en meget alvorlig kjendsgjerning trods alle bolshevikernes organisatoriske bestræbelser.

Nu er det økonomiske liv imidlertid underlagt en centralistisk ledelse og forvaltning. Det øverste folkehusholdningsraad har sine sektioner for de forskjellige industrigrønner; derfra gaar tusen traade ut til hver eneste tilsvarende lokal sovjet, hver eneste fabrik og hvert eneste større magasin i riket. Man er saaledes nu paa god vei til at løse de kolossale opgaver, som samfundets økonomiske omstøpning stiller til det Rusland, som styres av arbeiderne.

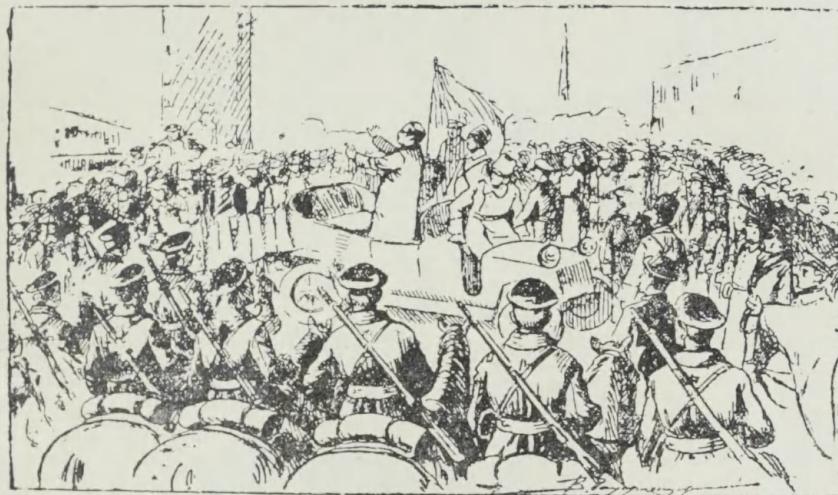
VI. Indtryk og intervjuer.

Den „brændte“ by.

I Kronstadt fik vi lods ombord for at slippe uskadt forbi minefelterne, og ikke længe efter la baaten til bryggen i Petrograd. Hvis vi skulde holde os til de skandinaviske og tyske avisers alvidenhetstelegrammer, saa maatte vi jo gaa ut fra at det var kontrarevolutionens, og ikke revolutionens, ikke kommunisternes Petrograd, den røde kommune, som laa foran os. Allerede før jeg forlot Stockholm hadde jeg i et privatbrev fra Kristiania faat underretning om at det saa stygt ut i Rusland for bolshevikerne; et telegram som var uthængt i «Aftenposten»s vinduer visste at berette at Petrograd stod i flammer. I de svenske aftenaviser fandt vi samstemmige telegrammer fra Helsingfors og Washington om at byen var antændt paa tolv forskjellige steder, selvfølgelig av de kontrarevolutionære. Jeg var straks paa det rene med, at det maatte være en røverhistorie, fabrikert for at bidra til at svække troen paa bolshevikernes evne til at holde stillingen. I «Berliner Tageblatt» hadde det ogsaa været blodige gatekampe, og der var ikke tvil om at bolshevikernes dage var talte. Ogsaa skibslægen uttalte sig med stor bestemthet i samme retning. Selv de argeste skeptikere iblandt os, eller vi bolsheviktroende rettere sagt, ventet derfor at komme ut for et eller andet usedvanlig. Men nei, byen saa ved første øiekast rolig og kjedelig ut, og de bolshevikiske toldopsynsmænd arbeidet raskt og præcist som om de aldri skulde ha bedrevet andet end at revidere bagage. Heldigvis hadde jeg følge med en medarbeider i kommissariatet for post og telegraf, saa jeg slap at betale 100 rubel til en beskjørtet droskekusk. Istedent bar det i auto til Astoria, det røde hovedkvarter, for om mulig at faa en samtale med Zinowjew. Han var for øieblikket i Smolny; men gjennem bekjendtskap slap jeg allikevel forbi den dobbelte gevær-vakt, hvor kontrollen er meget streng. Alle som bor i Astoria har vaaben, og det er et øiebliks sak at allarmere hele den imposante bygning. Mine første spørsmål gjaldt rygterne om branden og gatekampene. Jeg rettet de samme spørsmål til en række forskjellige personer, baade i og

utenfor Astoria. Og det viste sig, at der overhodet ingen ildspaasettelse hadde været de angjeldende dage, for ikke at tale om «blodige gatekampe». Imorges derimot var der en liten pipebrand ikke langt fra Astoria. Jeg gaar derfor ut fra som givet, at imorgen ligger hele Petrograd i aske i «Aftenposten»s yderst gjennemsigte vindustelegrammer. Og iovermorgen holder man ganske sikkert sjælemesse for — Lenin.

For en som efter marsrevolutionen i 1917 har set Petrograd i liv og larm, er stilheten nu desto mere paafaldende. Det er en let sak at

Agitationen i den røde armé.

tælle de spaserende paa Newski efter kl. 8 om kvelden. Og om dagen gaar livet sin vante hverdaglige gang, uten uro eller nervositet, uten dramatiske begivenheter av nogen art. Det er som jordbrukskommissæren sier: Revolutionen var en let sak at gjøre; at organisere den socialistiske tilværelse derimot er en opgave, som tar sin tid. Det er organisation og arbeide som nu er dagens løsen Jeg bevæger mig opover mot Mojka, og det slaar mig hvor gatebilledet er ordinært og fredelig, næsten trivielt. Paa hjørnet et telt, hvor der sælges epler — med og uten koleraembryoner — for et par rubel stykket. Længer borte staar en mand og sliper kniver for fifti kopek. Ved Mojka-kanalens bredde spankulerer duer omkring uten at ane at der findes kontrarevolutionære, attentatmaend in spe, tsjekko-slovaker, revolutiontribunaler, overordentlige kommissioner for kontrarevolution og spekulation. Hunger-spøkelset er altsaa ikke værre end at duerne faar gaa i fred; der er altsaa et anselig stykke igjen til rottekjøttets stadium.

Alexandra Kollontay om stillingen i Rusland.

Det lykkedes mig under mit ophold i Moskva i begynnelsen av oktober at avpresse vor gamle ven Alexandra Kollontay et kort interview om hendes syn paa den indre russiske situation i øieblikket. Hun er ikke længer socialkommissær, men hun var netop vendt tilbake fra en agitationsturné blandt tekstilarbeiderne; hun hadde paa turen besøkt en række byer og industricentrer og hadde derfor friske indtryk fra stem-

Alexandra Kollontay.

ningen i de brede lag av befolkningen. Det billede fra Kollontay i al hast oprullet for mig kan i sine store træk sammenfattes i følgende karakteristik av stillingen.

Med august 1918 begynder saa at si en ny periode i det nye Ruslands hele utviklingshistorie. Den foregaaende periode var præget av den formelle opbygning af sovjetstyret, de forskjellige magtorganér i deres forgrening, republikkens militære forsvar o. s. v. Hele den nye tilværelse var visselig planlagt og uttrykt i lovs form gjennem kommissærraadets dekreter, men mangt og meget var endnu bare papirbestemmelser. I de sidste maaneder derimot kan der konstateres en vældig fremgang for det rent praktiske, konkrete sociale nydannelsesarbeide. Ta f. eks. en ting som arbeidsledighetsfor-

sikringen; den er nu sat ut i livet med stor styrke og konsekvens: da endel av industrien er lammet paa grund av raastofmangel, har denne sociale foranstaltung stor praktisk betydning. Først i den sidste tid har man ogsaa gjort et kraftig og alvorlig forsøk paa at løse boligspørsmaalet. Der er gjennemført en omfattende ekspropriation av husrum, bourgeoisiet er blit fordrevet fra sine store leiligheter eller er blit nødt til at indskrænke sig betydelig til fordel for arbeiderfamilierne, som nu for første gang i verdenshistorien faar anledning til at bo som mennesker. Særlig i de større byer antar denne socialisering av husrum store dimensioner. De daarlige boliger, hvorav der ikke mindst i Moskva og Petrograd naturligvis er en herrrens overflødighet, blir sucessivt annullert som menneskeboliger. Store spisehaller oprettes, hvor den arbeidende befolkning efter omstændigheterne kan spise godt og billig. Allerede i længere tid har fagforeningerne drevet en hel del kafeer, som før var i privat besiddelse. Blandt de store kafeer, som vil bli beslaglagt i den nærmeste fremtid, er ogsaa en vældig kafé paa Twerskaja, som vil bli indredet til folkerestaurant. Dermed bortfalder drikkepengene og hele det gamle optrækkeri som endnu florerer paa denne og lignende kafeer, selv om frygten for offentlig indskriden selvfølgelig holder de private eiere adskillig i tømme.

Vi staar nu midt oppe i en periode, fortsatte fru Kollontay, hvor den store politiske kamp i overveiende grad føres av republikkens ledelse. De almindelige arbeidere rundt om i byer og industricentrer interesserer sig for tiden mindre for politik end for kulturspørsmaal og sociale organisationsspørsmaal, særlig vedrørende levnetsmiddeltilførseleen og fordelingen av det sparsomme daglige brød. Trangen til viden, til kundskaper, sansen for kultur er netop nu et av de mest typiske træk i Rusland. For aftenkurser, for teater, for literatur har jeg aldrig set en slik interesse som nu. Det er slet ingen sjeldenhed at se gamle kaller sætte sig paa skolebænken igjen — mange av dem har forresten aldrig faat nogen undervisning —for at lære noget paa sine gamle dage. Vi har imidlertid for faa lærere og instruktører, der er i det heletat endnu mangel paa intellektuelle kræfter.

Det er ikke sandt, naar det i Branting-pressen har været paastaat, at fagforeningerne staar i opposition til sovjetregjeringen. Det er rigtig nok saa, at menshevik-bevægelsen i juni var langt sterkere, før de rødes indtagelse av Jaroslav og før tsjeko-slovakerne marsjerte op og tvang os til at ta os sammen. Paa meget ubetydelige undtagelser nær maa man si, at arbeiderne er paa sovjetregjeringens side.

Et led i socialiseringsarbeidet er ogsaa klostrenes sukcessive likvidation. I Petrograd har vi som bekjendt indrettet prægtige barnekolonier.

Det er en av mine yndlingsideer, fortæller fru Kollontay, som jeg har agitert meget sterkt for, at vi skal nyttiggjøre os klostrene for dette vakre formaal. De egner sig udmerket hertil. Ikke mindst kan man her by de tuberkuløse barn den fordel, at de kan faa hvert sit værelse.

Hvor länge skal vi taale dette? (Krasnaja Gazeta.)

Jeg har ogsaa tat til orde for, at bourgeoisieets barn skal ernærtes og behandles paa samme maate som andre barn og ikke stilles i nogen særstilling som følge av sine forældres kontrarevolutionære sindelag, hvori de maa ansees at være helt uskyldige. Det er jo allikevel ingen socialistisk idé, at hele racen skal utsryddes, man maa ogsaa paa dette omraade arbeide med det kommunistiske solidariske arbeidssamfund for øie. Vi maa ogsaa forhindre, at der eventuelt opstaar et nyt bourgeoisie av sovjetiske embedsmænd og funktionærer som, hvis de faar for

mange penger mellem hænderne og for megen magt, let vilde kunne forsinke det helt kommunistiske gjennembrud.

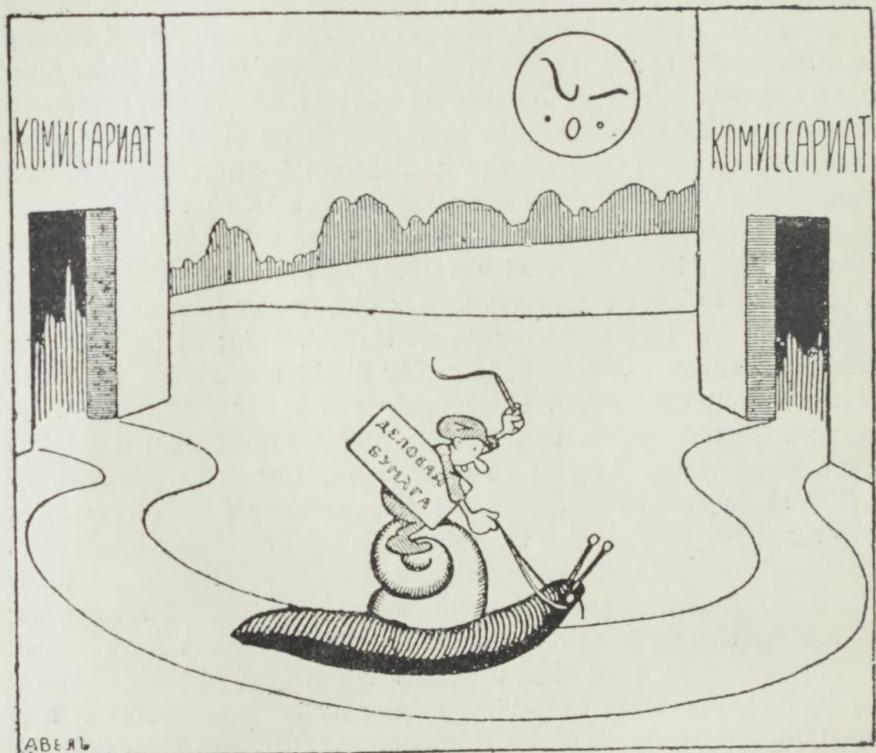
Det forekommer mig ogsaa, fortsætter fru Kollontay paa mit spørsmaal, at intelligensen ofte behandles vel saa strengt som storborgerne. Det er vitterlig, at de sulter, og at den røde terror i en mindre forholdsmaessig grad netop rammer disse elementer, som dog maaske vilde kunne vindes for revolutionen. Bourgeoisiet bør, i den utstrækning det er mulig, tvinges til nyttig, samfundsmaessig arbeide, men dødsstraf er dog ingen socialistisk opfindelse. Først naar det gamle handelssystem rammer, vil utbytningen bortfalde. Imidlertid har sovjetbevægelsen i den grad indforlivet sig i folkets aandelige bevissthet, at en tilbakevenden til de gamle tilstande er absolut utænkelig. Selv om kontrarevolutionen mot formodning en tid skulde faa overtaket og forsøke en saakaldt parlamentarisk styreform, vilde det hele snart opløses indenifra. Arbeiderraadene vil ikke længe forbli at være bare en specifik russisk form; de vil opstaa i alle land; parlamentarismens død er nær forestaaende. Soldaterraadene har i Rusland allerede set sin bedste tid; de har gjort sin gjerning og kan gaa. Arbeiderraadene blir tilbake som samfundets demokratiske forvaltningsorganer. Bonderaadene er i stor utstrækning selvstændige. Bonden, ogsaa smaabonden, er descentralistisk anlagt; han er for bondesovjeten, hvor han selv er herre. Der er en viss fare for at ikke storkapitalisterne, men netop smaabønderne kan komme til at gjøre sig altfor bred paa den storindustrielle arbeiderklasses bekostning. Bonderaadenes egoistiske tendenser gjør at det er tryggest at regne med muligheten av en eventuel kamp mellem de selveiende smaabønder paa den ene side og industriproletariatet paa den anden. Visse friktioner vil i hvert fald neppe være til at undgaa, selv om der i øieblikket hersker fuld likevegt. Men sikkert er at bønderne er *for* det descentraliserte sovjetstyre, *mot* et centralistisk parlamentsstyre. Og deres ubetingede tilslutning til sovjetregjeringen er selvfølgelig av den største betydning, særlig paa revolutionens nuværende stadium og en god stund fremover.

Et besøk i handelskommissariatet.

— Hvordan gaar det nu med organisationen av den russiske utenriks-handel? spurte jeg handelskommissæren Bronski.

— Det vigtigste er at faa fuld oversigt over hvad der findes av varer i Rusland. Det er ingen let sak. Kapitalisterne har stukket en masse unda. Efterspørselen er betydelig større end tilbuddet. De som har varer er derfor tilbøielig til at gjemme paa dem. Om en uke er de dyrere, tænker de. Alle kjøbmænd i vor tid er prædestinert til at bli spekulanter. Naar vi

skrider ind tyr de bl. a. til den utvei at sælge fiktivt til utlandet; særlig har svenske kjøbmænd været begjærlig efter at faa fat i de russiske produkter, men vi har grepet til skarpe forholdsregler, rekvisition, utførselsforbud o. s. v. Vore tyske «venner» har ogsaa trolig hjulpet til med at spekulere og skape vanskeligheter. Vi maa paa en gang kjæmpe med den ene haand og arbeide med den anden for at faa noget at leve av.

«Du skal ikke sabotere.» (Krasnaja Gazeta.)

Det vil da kanske være forstaaelig, at vi ikke altid er i stand til at være paa pletten overfor spekulanterne. Men vi gjør vort ytterste for at stagge dem. *Hele utenrikshandelen er nationalisert og centralisert*; alle store indkjøp og salg gaar gjennem vort kommissariat.

— Gjelder det samme indenrikshandelen?

— Ikke fuldt ut; men vi kontrolerer omsætningen av de viktigste artikler. Det gjelder i første række produkter som bomuld, te, sukker, jern- og trævarer o. s. v. som er registrert, nationalisert og centralisert. Hele storhandelen foregaar under kontrol av Det øverste nationaløkonomiske Raad.

Paa mit spørsmål om selve den departementale arbeidsordning, be-

merket Bronski bl. a.: I vort kommissariat for utenrikshandel har vi forskjellige sektioner for alle de viktigste varesorter, hvis fornemste opgave det er, at tilveiebringe den nøiagtigst mulige oversigt over vore eksport- og importmuligheter. Vi har foreløbig en kredit paa hundre millioner, vi kjøper ind forskjellige kvanta av lin, hamp, tin o. s. v., slikt som vi har rikelig av, og som siden utføres under fuld kontrol. Kort sagt: handelskapitalen er kaput.

Jeg tok mig en runde i kommissariats forskjellige sektionslokaler, men jeg dristet mig ikke til at legge beslag paa de sterkt optagne departementsfolk, hvorav flere i parentes bemerket aldrig har hat noget med politik at gjøre. Men hovedsaken er jo, at de er dygtige administratorer og loyale sovjetfunktionærer, som i praksis arbeider efter de socialistiske linjer, som er optrukket for deres virksomhet. Og i saa maate hadde Bronski ingenting at beklage sig over. Det har jo ellers ikke været saa ganske frit for, at visse funktionærer av borgerlig avstamning har hat en tendens til at ville sabotere. Bronski mente imidlertid, at denne tendens var i uavladelig avtagen. Han saa derfor ingen fare i den saakaldte borgerlige «invasion» i sovjetsamfundets mangehaande funktioner. Men vi søger jo først og fremst at utnytte de talrike kuld av unge skolerte arbejdere, som nu fra tid til anden melder sig til tjeneste.

Litt om priser og matforhold. Fabelen om de anarkiske tilstande.

Der gives journalister som av en eller anden grund ikke har faat anledning til paa normal maate at utmynte det digteriske talent naturen har ødslet paa dem. Disse i sig selv ganske ufarlige mennesker kan undertiden i egenskap av fantasi-journalister bli meget farlige. De lyver nemlig uten selv at vite det. Er de vidne til en eller anden tilfældig episode paa et gatehjørne i Petrograd — ting som kan hænde hvad dag som helst i alverdens hovedstæder — saa digter de det straks om til en høitidelig miljøskildring som serveres i de store verdensblade som føldeende beviser for bolshevikernes vanstyre.

En slik journalistisk digterbegavelse er f. eks. den tyske forfatter Hans Vorst, hvis vrængebilder fra Rusland ogsaa utnyttes av den norske ententepresse. Det er meget mulig, ja endog sandsyntlig, at en mand som Vorst er i god tro, at han altsaa ikke skriver som han gjør for at hjælpe til at avsvække revolutionsappetitten hos det lidende tyske folk. Han har set en gut gnage av et bortsængt eplekjernehus, han har set fattige koner samle melonskaller, han har hørt et hjertesuk av en kusk, og paa grundlag av dette imponerende bevismateriale slaar saa hr. Vorst fast at tilstandene i Rusland er frygtelige og at sulten herjer overalt. En

social revolution i Tyskland efter russisk mønster er saaledes ikke at anbefale.

Nu er der ingen som vil paastaa at man for tiden lever saa særdeles fett og godt i Petrograd — men hvor gjør man det? Vanskeligheterne for mattilførselen til Petrograd er jo ogsaa en av grundene til byens planmæssige ekvivation, hvad der igjen er grunden til at byen tildels virker «utdød». Det er rigtig at sulten har herjet i sommer; men oktober var i saa henseende væsensforskjellig fra juli. Brødrationerne er for kropsarbeidernes kategori forhøiet til ca. 400 gram — adskillig mere end i Norge.

Popen — byraakraten — spekulanten. (Krasnaja Gazeta).

Anden kategori, ingeniører, kontorfolk o. v. faar 300 gram om dagen. Paa folkerestauranterne faar man kraftig kjøtsuppe, fiskeret og te for 6—8 rubel, d. v. s. en tre kroners penger. Paa de private restauranter, som endnu eksisterer, er det nogenlunde sømmelig middag. Jeg har selv i Petrograd prøvet begge dele, og det var like bra paa folkerestauranterne. Der er en slik communal restaurant like ved Nevski Prospektet, som før var forbeholdt borgerne; nu er den forbeholdt arbeiderne. Der er to slags priser i Rusland, maksimalpriser og gu-laschpriser — et fænomen som vistnok heller ikke er ukjent i andre land. Næsten altting er paa kort, og paa kort er altting betydelig billigere; men der er adskillig frit underhaandsalg som bl. a. gjør, at det forhenværende bourgeoisie kan leve noksaa bra for de penge-midler det har stukket unda kontrollen. Jeg blev f. eks. en søndag eftermiddag tat med til en liten fornem kafé i Petrograd, hvor vi fik to kopper chokolade og seks uskyldige smaa smaakaker for otte og tredive rubel,

en 14—15 kroner i vore penger. Kakerne var indpakket og laa gjemt ensteds bak bufetten, det hele gav et høist illegalt indtryk, og de gode borgere, som jo enten skal være flygtet eller henrettet, sat noksaa levende ved de smaa koselige borde og spiste sine ulovlige kaker, som saavist ikke var sammalte.

En ting er billig i Rusland, og det er at reise med jernbanerne. Mens det ikke-bolshevikiske bolag, som opretholder dampskibsforbindelsen mellem Stockholm og Petrograd, har benyttet krigen til at forhøie billetpriserne med noget slikt som etpar tusen procent, reiser man de 600 kilometer fra Petrograd til Moskva med eksprestoget for under tyve kroner. Og i Moskva vilde hr. Vorst med sit fremragende reportertalent meget snart ha opdaget, at alt er betydelig billigere end i Petrograd, samt at bortslængte eplekjernehuser aldeles ikke staar i nogen høi kurs hos befolkningen.

Rigtignok koster ordentlige epler etpar rubel i gatesalg, det er ikke særlig billig, men saa svimlende dyrt er det heller ikke. Jeg har paa visse norske jernbanerestauranter maattet betale like meget, 75 øre for daarligere epler end dem man f. eks. kan kjøpe paa Tverskaja her i Moskva.

Jeg nævnte at alting var billigere paa kort. Brød koster f. eks. 8 rubel pr. funt i frit salg, mens arbeiderbefolkningen ved hjælp av sine kort faar det samme kvantum brød for 1 rubel og tredive kopek. Men naturligvis har priserne her som andetsteds steget noget ganske forskrækkelig under krigen. For det fineste franskbrød, som nu overhodet ikke er at opdrive, gav man før krigen 5 kopek. For smørbrödpölse av ganske god, men ikke særlig ekstra kvalitet, betaler man nu 20—22 rubel pr. funt; før krigen fik man en bedre kvalitet for 40 kopek — prisen er firtidoblet.

Den samme fantastiske kurve opviser smør, sukker, te og andre fornødenhetsartikler som under den almindelige varemangel har faat karakteren av luksusartikler. Toiletsaape, som i parentes bemerket ser ut til at være en apotekartikel, er i likhet med saa mange andre ting steget med over tusen procent siden før krigen. Og langsomt men sikkert fortsætter priserne fremdeles sin ubønhørlige gang opover. Klær og skotøi er i svimlende pris. En ordentlig dres koster en 500 rubel paa kort — 200 kroner efter den nuværende omrentlige gjennemsnitskurs. Men det er jo næsten like dyrt hjemme i Norge, som har været utenfor krigen. De tar 45 rubel for halvsaling av damestøvler, 65 rubel for herrestøvler. Som surrogat bruker man i almindelighet gummihæler til 5—6 rubel parret; disse meget praktiske og prisbillige gummihæler og alleslags mindre saalebeskyttere som er endda billigere, sælges paa alle gatehjørner. At

faa børstet skoene paa gaten koster 1 rubel — herregud, hvad er vel 40 øre i vore dage. Skotøimangelen er idethle meget iøinefaldende her i Moskva. Der kommer unge piker trippende i balsko i det barske graaveir; de er ikke ganske ferske bevares, men det er dog ikke til at ta feil av, at de engang har været bestemt for dansesalen, ikke for Moskvias klumpete brolægning.

Tiltrods for priserne gjøres der indkjøp overalt, paa gaten sælges de mest forskjellige ting, fra epler og vandmeloner — hr. Vorst har ret i at der sælges vandmeloner, han har ogsaa ret i at de fortærer med en gang — til varmesaaler, portemonnær og prospektkort, særlig finder vykort av Lenin og Trotzki stor avsætning.

Alt ialt er priserne altsaa slige, at hvis der ikke samtidig blev foretatt systematisk lønsregulering, vilde det være umulig for folk at eksistere, men den regelmæssige lønsregulering over hele landet redder den arbejdende befolkning fra misère. Maanedslønnen staar mindst paa høide med aarslønnen tidligere.

Værre er det med vareknapheten. Der var en tid i sommer, da de fleste kort i flere dage var erklært ugyldige, og ogsaa nu faar man finde sig i at bli uten melk en dag, at bli uten brød en dag o. s. v., fordi det ikke altid strækker til til alle. Det sier sig derfor selv, at den tyske forfatters berømmelige kusk ikke er den eneste som knurrer og murrer over bolschevikerne; det er jo ikke alle givet at være utstyret med saapas megen intelligens, at de begriper at disse delvis haardhændte rationeringsbestemmelser er nødvendige, at man maa sikre sig visse lagre, at store kvanta maa gaa til den kjæmpende røde armé o. s. v. Arbeiderklassen som helhet forstaar dog dette og finder sig derfor med beundringsværdig seighet og utholdenhed i den levnetsmiddelknaphet og de vanskeligheter som vitterlig er uundgaaelige som følge av raastofmangeln og tilførselselshindringer av alle slags.

Der tales om anarki og usikkerhet i Rusland under det bolschevikiske regime. Nuvel, jeg skal ikke benegte, at det er utrygt, temmelig utrygt for alle kontrarevolutionære elementer, selv om de i øieblikket skulde befinde sig i en mere latent tilstand af foreløbig uvirksomhet. Men for almindelige mennesker er det mindst likesaa trygt her som i Kristiania. Jeg er f. eks. paa disse ukene, hvor jeg har færdes saa meget i de forskjellige strøk av Moskva, ikke en eneste gang blit bestjalet, og jeg er ikke en eneste gang blit snytt. Man har f. eks. ikke benyttet sig av min kladsethet i det russiske sprog til at sælge eplerne dyrere til mig end til andre. Jeg hadde ellers ventet mig litt av hvert efter de beskrivelser som var blit mig tildel før min entré i det forjættede og forkjærtede Sovjet-Rusland. Ture Nerman fandt det f. eks. klokest i sidste øie-

blik paa kaien i Stockholm at bytte klokke med sin bror saalænge, for ikke at bli av med sit guldur. Jeg hadde hørt, at man ikke kunde ha noget som helst i fred paa hotellerne, at man uvægerlig blev bestjalet i trikken o. s. v. Jeg har ikke været ute for en eneste slik oplevelse. Dermed vil jeg selvfølgelig ikke ha sagt, at der ikke i Moskva saavelsom overalt ellers i verden *kan forekomme tyverier*. Men deres antal er i virkeligheten sunket til et minimum.

Det sies, ogsaa av vederheftige russere, at en russer ikke kan se etpar ledige rubler paa et bord uten at flytte dem over i sine egne lommer; han skal ha en atavistisk følelse av at etpar rubler er mange penge, ihvertfald noget at regne med, hvad det jo ogsaa engang var. Russerne skal av natur være meget fremtidsbekymret. Selv om de har nok for dagen, er der et instinkt som sier dem, at den dag kan komme, da et par rubel kan komme vel med. Russerne har forsaaavidt ikke meget tilfælles med den sydboer om hvem det fortælles, at han hver morgen solgte sin seng for saa at kjøpe sig en ny seng, naar mørket faldt paa og sovnen meldte sig.

Fra marxistisk synspunkt er det imidlertid let forstaaelig, at der nu er langt færre tyverier end tidligere. Tyverier er i Rusland, stort set, ikke længer noget socialt fænomen, men en rent patologisk og derfor mere sporadisk foreteelse, beroende paa daarlige anlæg hos det enkelte individ. De allerflest arbeidsløse blir jo forsørget og andre trængende har bare at henvende sig til kommissariatet for social forsorg. Man behøver hverken stjæle eller tigge for at undgaa at sulte ihjel.

Det er ingen overdrivelse, naar man sier at der i Moskva hersker en likefrem eksemplarisk orden — selv om man paa fortaugene, hvor folk bestandig gaar iveau for hverandre, kan ha en pinlig fornemmelse av det motsatte.

En av de største vanskeligheter var, at der de første maaneder gjorde sig visse, ganske sterke, separatistisk-egoistiske tendenser gjældende blandt arbeiderne. Man vilde dele, man vilde eie, man vilde utnytte bedriften til egen fordel alene. Den epidemi er det nu for det meste slut med. Centralisationen av den besluttende magt har her hat stor betydning. Og den «proletariske disciplin» er heller ingen spøk.

Emigranterne.

Under en visit hos en partifælle i Petrograd fik jeg ganske uventet anledning til at stifte bekjendtskap med et fænomen, som ikke er helt ukjendt i revolutionernes historie: *emigranterne*.

Før var det bolschevikerne, de revolutionære internationale socialistene

som var de hjemløse; det var bedst om de kunde flygte itide for at kampere i et ofte kummerlig eksil med sin idé som livets eneste charme. Nu er det pengearistokratiet, storborgerne, som flygter, og kommer de nogen gang tilbake, da betyr det, at det er ute med bolschevikerne; og restaurasjonen vil arte sig som en blodsvir værre end nogen Bartholomæus-nat Nuvel, det er der da lykkeligvis ingen fare for, og hvis de ikke vil forsone sig med den nye tingenes tilstand, blir det sikkert landflygtighet for hele levetiden. I de maaneder, som er forløpet siden kommunisterne kom til magten, har der gåaet en stadig stigende strøm av storborgere ut av byen. Nogen nøier sig med at dra ut paa landet, saa avsides som mulig, andre søker sin tilflugt i de av tyskerne okkuperte landsdeler, Lithuania, Ukraine o. s. v. Dér tales om en ny sygdom, specifik russisk, der likesom den spanske har en utpræget epidemisk karakter, det er den saakaldte bolshevik-skræk. I fingert form findes den jo ogsaa i Norge, specielt nu. Det er denne skräck som driver bourgeoisielet paa flugt fra den røde by Jeg sa at jeg hadde staat ansigt til ansigt med dette fænomen. Det er forsaavidt rigtig, som det er i en slik stor, forlatt aristokratisk leilighet jeg har været til middag. Min russiske vert for anledningen, som hører til de intellektuelle, hadde faat den ambetrodd for en bagatel av 250 rubel pr. maaned — den koster mindst 1000 rubel i leie. Dette er et arrangement som ofte træffes for at avverge beslaglæggelse gjennem vedkommende sovjetkommissariat. Selvfølgelig er det bare ment som et midlertidig arrangement — «i paavente av bolshevikregjeringens fald» —, men min partifælle mener trygt at kunne etablere sig for godt for den saks skyld. De flotte møbler er blit tilbake i leiligheten, tildels overtrukket, saa de minder om mumier, hvad de jo ogsaa paa en maate er: det beseirede russiske bourgeoisie mumier. Fra væggerne stirrer familieportrætterne ned paa de nye besiddere og begriper ingenting av det hele. Et stort album fuldt av amatørfotografier fra Baden-Baden, hvor de emigrerte har tilbragt et par deilige somre, føles ogsaa forunderlig fremmed og uvedkommende i den nye æras omgivelser. Jeg bad min ven sende fotografierne efter dem i deres nye fædreland, naar den dag kommer, da de opgir det forfængelige haab om den borgerlige restaurasjon.

Sterke mænd.

Selvfølgelig er meningerne om bolshevikregimet meget delte — ogsaa i Rusland. Men om én ting er alle enig: der er over det nye regimens ledende personligheter en *energi* som er uten sidestykke i Ruslands politiske historie. Det er mænd som kan *arbeide* og som ikke sparer sig.

Sovjetstyret tænker paa *alt*, fra det største til det mindste, fra produktionens socialisering til frimerkernes utseende. Den unge tegner Dobrud-scha har netop vist mig en del stilige utkast til nye frimerker; det er tegninger med motiver fra arbeidets verden, enkle motiver i vakre farvetoner. Der er f. eks. et utkast til 1 rubelmerke, hvor motivet er et fabrikstrøk, hvis svarte silhouet-konturer tegner sig paa bakgrund av den herligste solopgangshimmel. Den nye inskriptionen paa postmerkerne blir

General Skobeleff, som nu er rasert av bolshevikerne.

R. S. F. S. R., der er utlagt: Den russiske socialistiske føderative Sovjet-republik. Det er ogsaa indskriften paa det nye russiske flag, den røde fane det ydre symbol. Hos de aktive bolsheviker kan man ogsaa se et andet symbol, som tillike er mere end et symbol: blækflasken og revolveren side om side paa skrivebordet.

Der er for tiden i Rusland en kategori av socialister som ikke er erklærte bolsheviker, forsaavdigt som de i enkelte taktiske spørsmål skiller seg ut fra bolshevikerne, uten at danne noget fra dem avvikende organisert parti. Det er særlig intellektuelle som henhører under denne gruppe. Skulde man bruke nogen bestemt partibetegnelse om dem, maatte

man for anledningen fabrikere et ord som *anti-kontrarevolutionære*. Det er folk som anser det russiske bourgeoisie for det mest motbydelige i verden, som av hele sit hjerte ønsker at proletariatet skal seire, og som ikke kan øine nogen anden vei til proletariatets og socialismens endelige seier end bolschevismens. De træder derfor støttende til hvor de kan; i alle offentlige etater finder man denne kategori repræsentert.

At intelligensen og idealisterne slutter sig om det nye, er en vældig vinding. Det betyr kanske mere end alle militære seire.

Revolutionen og de dannede klasser.

Skjønt Franz Mehring har en høiere stjerne hos russerne end Karl Kautsky er der én sats av Kautsky som de villig underskriver, den at socialdemokratiet trænger en talrik intelligens. De russiske intellektuelle har i langt større utstrækning end tilfældet har været i Vesteuropa været at finde paa det nytes, det revolutionærer side i kampen mot utevede magter og institutioner. Den russiske student fik mangt et sabelhug av zarismens gendarmer; i stormfulde tider valgte han ofte Schlüsselburg eller Sibirien fremfor at tygge drøv paa tørre arkivsandheter i sit lune studerværelse.

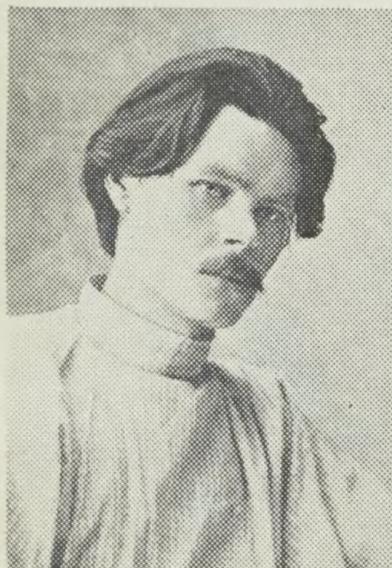
Hjem tændte paa Ruslands sortmuldede grund
hjem dagningens sitrende skjær,
der vakte Europa og skræmte en stund
fordummelsens pansrede hær?
Hjem talte om *ret* under tængernes knep
og la petarderne an trods bødlen og knutten og galgernes rep?
Studenten, den nærsynte mand!

I disse ord hyldet digteren Jeppe Aakjær den russiske revolutionære student saa tidlig som i 1899. Og studenten svigted ikke siden heller. Sammen med de socialistiske arbeidere, massens heroer, var han med i ildlinjen i 1905, uten at vike tilbake av frygt for nederlaget. Intelligensen var med i mars — i november var den bare delvis med. Der var mange som gøs tilbake overfor proletariatets endelige opmarsj; de hadde ikke formaadd at rive den sidste rest av den borgerlig-liberalistiske ideologi ut av sit hjerte, eller ogsaa manglet de tro paa at det nye kunde være; «Tidens fylde» var endnu ikke kommet for arbeiderstyret og det socialistiske maksimumsprogram. Der opstod for første gang i Rusland en kløft mellem de radikale intellektuelle og de revolutionære arbeidere. Men *det er netop denne kløft som nu holder paa at utjevnnes*.

Der er nu for det første dem som sulten driver til underkastelse — baade læger og lærere og funksjonærer i de forskjellige etater blev meget

hurtig lei av at sabotere; det viste sig nemlig at være værst for dem selv. Langt glædeligere er imidlertid tilslutningen fra dem som efterhaanden har faat tro paa det nye regime og som derfor av mere ideelle motiver stiller sine evner i den socialistiske revolutions tjeneste.

Jeg har f. eks. baade i Moskva og Petrograd stiftet bekjendtskap med en række ingeniører, modne mænd med vesteuropæisk kultur, som hører til sovjetrepublikkens aldrig hvilende og aldrig svigtende kjerne-tropper. Flere av dem var ogsaa med og ledet organisations- og kamp-

Maxim Gorki.

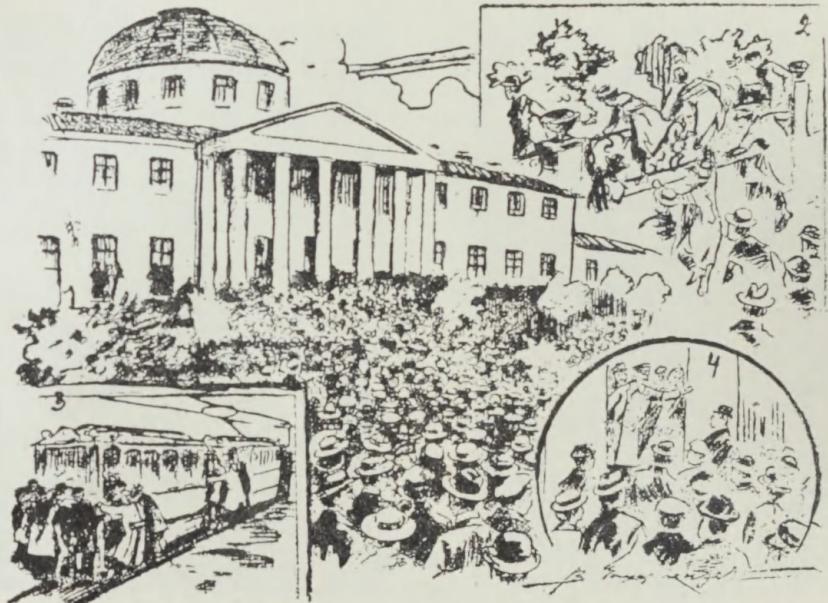

Lunatscharski.

maskineriet under selve det bolshevistiske gjennembrudd i de verdens-historiske novemberdage. Det er sikkerlig ikke mindst disse organisatorers fortjeneste — ihvertfald deler de æren med bolshevikis ledelse — naar revolutionen seiret saa raskt og præcist og med et minimum av menneskeliv som vakte forundring hos alle med historisk perspektiv. Det er idetheletat en kolossal misforstaelse, hvis man forestiller sig en revolution som et stykke væmmelig renovationsarbeide som besørges av pøbelen for etterpaa at utnyttes av en politisk lederklik. Det var ikke nogen tilfældig horde fra gaten som f. eks. stormet og indtok Vinterpaladset. Det var de offervilligste socialist-idealister med intellektuelle i spidsen, mænd som siden har søkt døden i Ukraine i kampen mot kontrarevolutionen, en kamp som er ført med flammende taler likesaavel som med mitraljøser. Den sociale revolution er ingen pøbeljob; den er

snarere et ingeniørarbeide. Ikke mindst nu i nybygningens og stabiliseringens tidsperiode.

Store dele av de dannede klasser har allerede længe været paa vei til at indse saavel sit materielle som ideelle interesserfællesskap med revolutionens herskende klasse. Og hver dag er der nye intellektuelle som melder sig til tjeneste. Man behøver bare at ta sig en trip opom undervisnings- og kulturkommissariatet, som holder til i selve Vinterpaladset, for med egne øine at faa bekraeftet at saa er det. Man kommer ind i en

Møtet i Uritzki-paladset 6. okt. 1918.

stor hal der benyttes som mottagelsesværelse — malerier og statuer som i gamle dage, prægtige lysekroner, svære krystalkrukker med en guldslange paa hver side, alt som før i det ydre — man kommer ind i en mindre hal som ogsaa benyttes som mottagelsesværelse, og i begge rum er der en vrimmel av mennesker som søger ansættelse i de forskjellige skole- og kulturinstitutioner. Der er unge mænd og kvinder fra arbeiderklassen, det er saa; men det er ikke til at ta feil av at lorgnetterne og de fine toiletter er i flertal.

Et imponerende vidnesbyrd om den stadig inderligere allianse mellom kundskap og magt i sovjetrepublikken var et møte som holdtes den 6. november i det tauriske palads, eller Uritzky-paladset som det nu heter. Dagens tema var «revolution og intelligens», og intelligensen uteblev ikke. Det er det vældigste manifestationsmøte som overhodet har

været holdt i Petrograd. Litt sensationelt er det jo ogsaa at *Maxim Gorki* her for første gang vilde præsidere. Det er ogsaa bekjendt at flere fremtrædende professorer og lærde skal tale, foruten *Zinowjew* og *Lunatscharski*. Møtet skulde aapnes kl. 6, men allerede kl. 3 er paladset fuldpakket av mennesker, og da det lider utover ettermiddagen samlet der sig utenfor en menneskemasse paa mindst 30,000. De vil ogsaa høre dagens tekst, og de gir sig ikke. Henimot kl. 7 kommer *Zinowjew* ut til folkemassen for at gjenta hvad han har sagt derinde.

Zinovjew taler.

Den brusende larm gaar over til lydløs stilhet, en auto som er taktløs nok til at brumme litt blir hurtig bragt til taushet. — Revolutionen er altid massernes verk, begynder *Zinowjew*. Revolutionen vil gaa sin gang og virkeliggjøre sine maal selv om de intellektuelle ikke er med os. Men vi vil naa raskere frem med dem end mot dem. De begynder ogsaa selv at forstaa at de hører hjemme paa vor side av barrikaderne, likesom de med idealismens hele glød kjämpet paa det nyes side under den store franske revolusion. Det er ikke nødvendig for os at tigge dere om hjælp; men vi stiller dere overfor et *enten — eller*. *Zinowjew* sluttet sin tale med en kraftig appell til de intellektuelle om at slutte en daadskraftig broderpagt med arbeiderne, som er den nye tilværelsес første bygmestre

Saa kommer *Lunatscharski* ut og taler, den mægtige kultur-entusiast som virker saa magnetisk paa de fleste oprigtige kulturtjenere, de hvis offer i kulturens tempel heter arbeide, arbeide og atter arbeide. Han uttaler sig i samme retning som *Zinowjew*, kanskje en smule mere optimistisk. Begge har de stemningen med sig, bifaldet har vondt for at

lægge sig. Inde i hallen taler samtidig hermed endel repræsentanter for intelligensen, professorer og lærde. Gjennem alle disse taler gaar som en rød traad bekjendelsen av de intellektuelles feiltrin og oprigtig vilje til at gjøre disse feiltrin god igjen ved energisk og forstaaelsesfuldt samarbeide med det socialistiske regime. Med stort flertal vedtøges Lunatscharskis resolution om anerkjendelse av novemberrevolutionens almene betydning fra intelligensens side, om dens beredvillighet til at oprette egne erhvervsforbund samt til at la sig repræsentere i sovjetregjeringen.

Paa Lenins initiativ vil lignende møter bli avholdt i Moskva, ogsaa der under Gorkis forsæte. *Radek* foreslaar i «Pravda» at gi den del av intelligensen som gjennem de nystiftede erhvervsforbund stiller sig paa sovjetrepublikkens platform, andel i stemmereten. Regjeringsorganet «*Isvestia*» skriver, at der nu er sterk tilstrømning av intellektuelle, som gjerne vil arbeide sammen med proletariatet og den fattige bondebefolking. «*Isvestia*» lover at komme intelligensen imøte, men kræver at dens arbeide underkastes en jernhaard disciplin og skarp kontrol. Den maa gi avkald paa sine individualistiske og separatistiske tendenser og indordne sig under helhetens interesser. Den oplyste ungdom, som nu utgaar fra de bedste arbeideres rækker, er dog mere at bygge paa. De intellektuelle har valget mellem at flygte over til hvitegardisterne bak Ural eller at slutte sig til arbeiderne og bønderne.

Det er sandt som dr. Langenfelt i den svenske legation, en retroende brantingianer, sier: Bolschevikerne sitter vældig fast i sadlen. Deres magtstilling er ikke avhængig af en enkelt mand eller en enkelt gruppe. Selvsagt vilde det være et kolossalt tap at miste en mand som *Lenin*; men man indbilder sig ikke, at det vilde bety nogen katastrofe for selve sovjetrepublikken; ti dens fundament er de arbeider- og smaabondemasser, for hvem den røde republiks fald vilde være veien tilbake til knutten og galgen og slaveriet uten haab

En visit hos Radek.

Under mit ophold i Moskva hjemskætte jeg ogsaa chefen for pressekommisariatet, den bekjendte Karl Radek, for at faa endel oplysninger om presseforhold med mere i kommunisternes Rusland.

Pressen har indtil det sidste været meget slet organisert — begyndte Radek —og de som forstaar sig paa det har været saa optat med andre ting at de ikke kan ta sig av pressen.

Av stor betydning er dog vort centralbyraa for efterretningsvæsenet «Russiske officielle socialistiske Telegram-Agentur» med mange avdelinger i utlandet. Hele den russiske informations- og agitationsvirksomhet

staar under ledelse av et kollegium bestaaende av Radek, Kamenjeff og Sosnoffsky.

Av nye bladforetagender kan nævnes et litet bondeblad «Bjednota» («Armod»), som trykkes i et kolossalt oplag. Det lille arbeiderblad «Kommunard» utkommer nu under Sosnoffskys redaktion i 400,000 eksemplarer med artikler paa ikke over 60 linjer. De ledende aviser «Isvestia», «Pravda» o. s. v. er lærde. Sosnoffsky er den absolut populære folkeskribent i vor presse, og der staar gode kræfter til hans disposition.

KARL RADEK

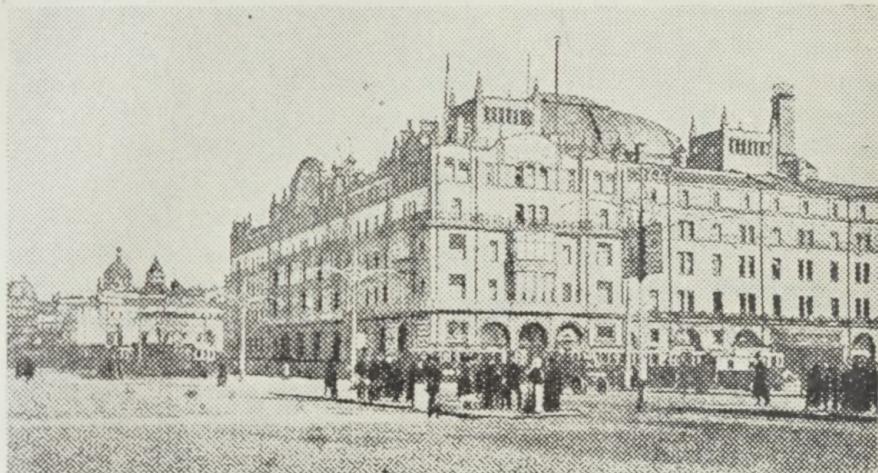
Endvidere utgir sovjetregjeringen et litet blad paa 300 linjer hver dag, som redigeres telegrafisk eller radiotelegrafisk i korte, lette artikler til hvert eneste litet sted i Rusland, hvor der findes et trykkeri. Paa denne maate blir hver eneste sovjet, uten at være i besiddelse av nogen redaktør, sat i stand til at utgi et litet blad hver dag. Alle vigtige begivenheter og beslutninger kan paa denne maate øieblikkelig bringes til hele den mægtige russiske arbeiderklasses kundskap.

Hele presse- og agitationsvirksomheten er nu centralisert. Der holdes henved hundre fredagsmøter i maaneden rundt om i Moskva. Det var efter et slikt fredagsmøte, at attentatet paa Lenin fandt sted. Vi har faaet i stand en hel liten division av stenografister, som stenograferer de bedste taler til utgivelse i brosjyreform. Alle forelæsninger i det socialistiske akademi for socialvidenskaper blir stenografert. Dette værdifulde kundskapsstof blir saaledes ikke forbeholdt de ca. ni hundrede studerende, som er optat ved akademiet.

Før var det bare smudspressen, som spredtes i millionoplagn. Den socialistiske presse naadde bare til en liten kreds av bevisste socialister og oplyste arbeidere. De som redigerte eller inspirerte disse aviser blev efterhaanden dygtige skribenter, men daarlige journalister. Nyhetsstof og billeder hadde de ingen sans for.

I disse ting har imidlertid ogsaa vore folk maattet lære om. Særlig er Petrogradpressen meget fiks baade i tekst og billeder; vi har sogar faat en socialistisk vittighetspresse.

Vi har oprettet en kinematograf-central, som sender film til alle Ruslands kinematografer. Her i Moskva gaar der hver uke en sovjetrevy paa samtlige byens kinematografer, og tilstrømningen er stor til disse forevisninger. Revyen spænder over alle felter, fra de sidste frem-

*Det fhv. hotel «Metropol»,
hvor bl. a. presse- og utenrikskommissariatet har sine kontorer.*

støt paa sydfronten til vore nyeste barnekolonier i Petrograd. Alle kinematografer kommunaliseres nu etterhaanden, slik som det allerede for en stor del er skedd med teatrene.

Men heller ikke det mer dyptgaaende oplysningsarbeide blir forsømt. En række tidsskrifter henvender sig hver paa sit omraade til de brede lag av befolkningen. Særlig bemerkelsesverdig er i saa maate den virksamhet, som utgaar fra den saakaldte Prolet-kult, som bl. a. gjennem utgivelse av populære illustrerte blade arbeider paa at skape øket kunstsans og kulturforstaelse blandt arbeidermasserne samt at gi uttryk for den nye arbeiderkultur som præger den nye russiske digter- og kunstner-skole. De russiske klassikere utgives nu i billige, men stilige utgaver. Verker, som i det private initiativs tid kom paa tredve rubler blir nu spredt i vældige oplag for tre rubler. Jeg nævner f. eks. at Tschechovs fortællinger nu for første gang utgaar i masseoplag til en pris av halvanden rubel pr. bind.

Paa mit spørsmål om fremtiden svarte Radek: Jeg er ikke bare

overbevist om, at arbeiderklassen vil holde sig ved magten, men at vi vil bli centret i den europæiske revolution, som er uundgaaelig. Imperialismens sammenbrud er begyndt i Tyskland, men siden kommer turen til England og Frankrike, som nu indbilder sig at de skal profitere af sammenbruddet. Naar de tyske folkemassers angst for diktaturet forsvinder, er imperialismens dødstime slaat. Skulde den engelske imperialisme forsøke at kopiere de tyske imperialisters Brest og understøtte de kontra-revolutionære i Tyskland, vil der danne sig en fælles revolutionær front fra Ural til Nordsjøen, og vi vil med vor nye store røde armé føre kampen sammen med de tyske arbeidere. Verdensøkonomien er en sammenfatning av alle folkenes kræfter; vi tror ikke paa nogen fremtidskapitalisme. Det blir en uophørlig kamp mellem de to verdener: den revolutionære og den kontrarevolutionære, og vi lar os ikke forbløffe av brølet fra det imperialistiske utland. Sammenbruddet i Tyskland minder om en scene i Peer Gynt: Den tyske imperialisme vaakner nu op af sine verdenserobrer-drømme og ser forfaerdet, at alt styrter sammen. Entente-imperialismen har allerede merket sine første mareridt; snart vil ogsaa den se sin verden gaa i grus.

— Jeg viste ham tilslut et Reuter-telegram i en norsk avis gaaende ut paa, at Lenin omsider skulde ha uteandet. Radek lo høit. Da han fik mælet igjen, sa han: Lenin vil leve naar alle Reuters skrøne-skriblere forlængst er døde. Han kommer til at overleve alle Reuters løgne. Og som Lenin saa ogsaa sovjetrepublikken.

De smaa svarte soldater.

En sen kveld hjemskøkte jeg Moskvas største trykkeri, Tverskaja 48. I den bakre del av komplekset har «Pravda» og «Isvestia» sine redaktionskontorer, mens trykkeriet holder til i hovedbygningen til gaten. Her tryktes før i tiden det bekjendte borgerblad «Rosskoje Slovo» og en masse literatur. Eieren, en viss hr. Sittin, drev her et millionforetagende med utgivelse av, foruten avisene, en række magasiner og bøker; næsten i hver eneste by i Rusland var der utsalg av Sittin-literatur. Manden feiret 25 aarsjubileum som forretningsmand like før marsrevolutionen, selvfølgelig under megen pomp og høitidelighet. Efter novemberrevolutionen blev «Rosskoje Slovo» forbudt og kontorer og trykkeri konfiskert av sovjetrepublikken.

Det er et vældig trykkeri, et helt koncern paa ca. 1100 arbeidere. Der trykkes tre dagblade, nemlig regjeringsorganet «Isvestia» (Meddelelser) i $\frac{1}{2}$ million eksempl., «Pravda» (Sandheten) og «Krasnaja Armija»

(Den røde Armé) i hver en kvart million ekspl. Den sidste er bare utbredt blandt industriarbeidere og soldater, den tar ikke sigte paa det allmindelige publikum. Alle tre er morgenaviser og trykkes altsaa om natten. Ogsaa de blade som utgives av de utenlandske kommunistiske grupper, hvorav bare den tyske federation tæller 50,000 medlemmer, trykkes her: «Die Weltrevolution», «The Call», en magyarisk og en tsjeko-slovakisk avis foruten brosjyrer og endel akcider.

Men saa har da trykkeriet ikke mindre end 30 linotype sættemaskiner. Derav anvendes 7—8 linotype paa hver av de store aviser. «Pravda» er forresten nu bare firesidig paa grund av papirnøden; men det er store sider, stoffet er sterkt kompressert og der er ingen forretningsannoncer. Trykkeriet har 11 trykkemaskiner, som kjører aviserne færdig fra kl. 2—7 om morgen — tre rotationer paa hver av de tre dagblade. I nederste etage i trykkeriet befinner sig Ruslands største rotationspresse, som nok har kostet adskillig, selv om den er indkjøpt før krigen.

Aviserne ekspederes fra samme bygning og sendes i posten om morgen. Postgangen er nu like bra i Moskva som i Kristiania.

Arbeiderne er pratsomme og gir i det hele et fornøjet indtryk. Det vil si de av dem som er utsovet — en del av dem som skal ha næste skift ligger og sover rundtom paa kasser, filler, sækker, papirballer o. s. v., antagelig for at spare sin gang hjem. Ventilationen var udmerket; bare i stereotyperings- og smelterummet i første etage hadde jeg en kvælende fornemmelse à la Oddas fabrikhelveder.

Arbeidstiden har tidligere været 8 timer, den er nu nedsat til 6, samtidig som lønnen er regulert opover, langsefter levnetsmiddelkurven. Typograflønnen er 1075 rubel pr. maaned. Det var en ganske anstændig aarsløn for en arbeider før krigen.

Jeg nævnte at fabrikken er nationalisert, d. v. s. erklært for samfundseiendom. Den forvaltes av arbeiderne selv. «We are the bosses» (vi er arbeidsgiverne) som en av arbeiderne bemerket — en typograf som hadde arbeidet over i Amerika nogen aar. De har selv valgt sin direktion. Der er ingen kapitalmagt som har noget at skulle ha sagt her ombord. Det er kanskje derfor de ser saa fornøjet ut. De vil gjerne tale med de fremmede, men sprogskillet gjør det jo litt vanskelig at forstaa hverandre. Arbeiderne vælger to mand som forestaar trykkeriets faglige og administrative ledelse. Desuten er der den egentlige *fabrikkomite* paa 1! mand, en for hvert 100, som ogsaa vælges direkte av arbeiderne. Man holder altsaa ikke almannamøte av de 1100 hver gang der skal anskaffes en jobber eller ansættes en læregut, slike ting greier den arbeidervalgte direktion, om nødvendig i samraad med fabrikkomiteen.

Vi trær ind i et rum, hvor vi blændes av det grelle lys; det er et kor-

rekturværelse for «Pravda», hvor bladet korrigeres efter ombrækningen. Første korrektur holder til i øveste etage; korrekturlæserne arbeider to og to, men ikke mere end to timer ad gangen. Under vor runde gjennem det store kompleks passerer vi ogsaa en række andre kontorer, direktionens, fabrikkomiteens, lægens o. s. v. Der er anskaffet alleslags hjælpemidler for fabrikkens læge med sigte paa saavel sygdom som ulykkes-tilfælde.

Der er litt uryddig paa fabrikkomites kontor, men saa er de jo heller ikke fødte kontorfolk allesammen; der gjøres flittig bruk av telefon og skrivemaskiner — selv paa denne noget fremskredne tid av døgnet. Det paastaaes at bedriften er godt organisert, og derpaa tyder ihvertfald mængden av det som præsteres.

Min russisk-amerikanske ciserone for anledningen sammenligner trykkeriets dimensioner med «Chicago Tribune», en av de største (og værste) avisene i det avisredne Amerika — «den største avis i verden», som den saa markskrikersk kalder sig.

Læser man den velunderrettede norske borgerpresse, skal man ikke bli meget klok paa hvor det «røde høikvarter» er at finde i Rusland. Er det Smolny, det forh. frøkeninstitut, hvor nordkommunen med Zinovjen i spidsen huserer om dagen, eller Astoria, hvor de samme folk holder til om natten? Er det Vinterpaladset, hvor Lunatscharski, oplysningskommissariatets chef, residerer — eller er det bojarernes sal i Kreml i Moskva, hvor folkekommissærernes raad holder sine møter? Kanske det Metropolis høire fasadefløi, hvor presse- og utenrikskommissariaterne driver sin virksomhet under høitryk — eller kanskje kasernerne, hvor den røde garnison vaaker eller hvor den overordentlige kommission holder dom? Eller skulde det røde høikvarter muligens være at finde i en eller anden bygning i Moskva, hvor de forskjellige andre kommissariater har sine kontorer. Spørsmålet er ikke saa ganske liketil at besvare. Selve stormcentret, som sætter ikke bare den russiske verden, men ogsaa utenverdenen i bevægelse, er kanskje, naar alt kommer til alt, centralkomiteen for det kommunistiske parti — og hvor den holder sine møter, ja se, det vet jeg tilfældigvis ikke.

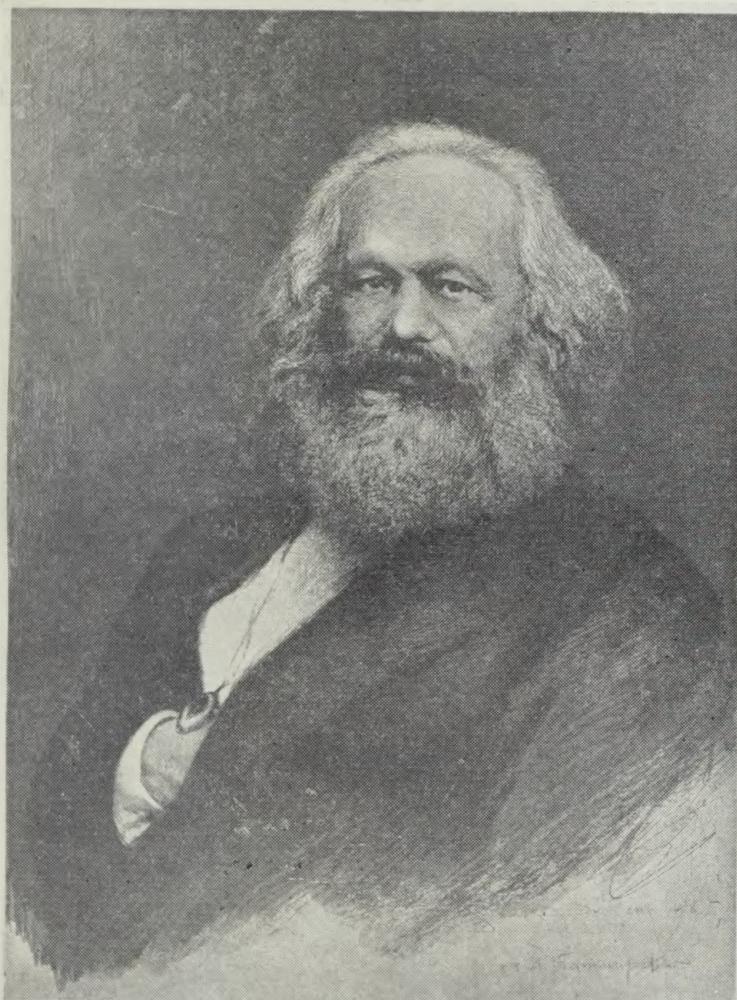
Men ett er sikkert: ogsaa kjæmpetrykkeriet paa Tverskaja 48 er en maskine, som dag og nat arbeider i det røde høikvarters tjeneste. Fra dette trykkeri stampes der hver dag frem legioner av smaa svarte soldater, som hver morgen stormer trodsig ut paa arenaen for sammen med de røde at erobre verden for socialismen.

„Fakultet Karl Marx.“

Bolschevikerne har under nødvendighetens tvang anvendt den brutale magt under kampen for den nye samfundsordnings stabilisering. Det forhindrer imidlertid ikke, at de ogsaa dyrker videnskapen og særlig den marxistiske videnskap, kanske mer end noget andet lands socialister. For første gang i verdenshistorien er der i bolshevikernes hovedstad skapt et specielt videnskabelig institut for socialøkonomiske spørsmål, som hviler helt og holdent paa den marxistiske sociologis sikre grundvold.

Reglementet for dette nye akademi, som ikke overflødiggjør de øvrige universiteter og videnskabelige anstalter, selv om et fag som f. eks. jus nu er redusert til sit rette minimum. Reglementet publicerdes den 12. januar. Akademiet er en fri sammenslutning av forskere og undervisere paa den sociale videns og beslektede videnskapers omraade, som alle har det tilfælles, at de arbeider paa den videnskabelige socialismes eller kommunismes grundlag. Akademiet tæller to kategorier af medlemmer. Paa den ene side de ansatte funktionærer — professorer, docenter, assistenter, dels ogsaa medarbeidende forskere. Akademiet uddeles stipendier og præmier, opretter specielle institutioner, biblioteker, laboratorier, museer o. s. v. Det maa avg i beretning for sin virksomhet til centralkomiteen for det kommunistiske parti samt folkeoplysningskommissariatet. Det hele er som man skjønner meget storstilet anlagt og som følge herav ikke nogen helt billig fornøielse. Budgettet er paa $3\frac{1}{2}$ mill. rubel.

Jeg var tilstede ved akademiets høitidelige aapning den 1. oktober. Det var en gammel internatskole et stykke ut i periferien av Moskva, som er tat i bruk til dette øiemed. Sammen med Ture Nermann drog jeg i sidste øieblik i forcert bilfart til akademiet. De eneste indtryk jeg hadde anledning til at opsnappe underveis var en manøvre, som en avdeling av den røde armé holdt i paasyn av tusener av mennesker paa en av byens større aapne pladser. Nogen minutter efter passerte vi en lang vakker lindeallé — akademiet ligger pent til — og saa knep vi os ind gjennem dørene i sidste øieblik. Vi maa saa gjennem et stort forværelse for at komme ind til den store aula, hvor den høitidelige aapning skal finde sted. Det er let at se, at her har været skole. Væggene er oversaadd av historiske malerier og i de store glasskap ser vi endnu hele lagre av undervisningsmidler, en hærskare av insekter og utstoppede fugler, fysikinstrumenter, kemiske præparater o. s. v. Professor Prokoffsky, som har hat ledelsen av de forberedende arbeider for akademiets oprettelse, svinser frem og tilbake i sine nypressede benklær og ser overmaade lyksalig ut. Selv Radek møter i sort festdragt. Jeg betragter med interesse de 600 ansigter, som i aapningens øieblik rettes mot katedret.

P. A. Hansen

Карл Маркс.

En russisk radering av vor store mester.

Det er næsten bare unge arbeidere, men ogsaa de ældre aarganger er dog i nogen grad repræsenteret. Det jødiske element er ikke i flertal — heller ikke blandt professorerne. For første gang i historien samles et utvalg av den bedste russiske arbeiderintelligens i en videnskabelig institution for at koncentrere sig om grundige socialvidenskabelige studier. Det er derfor forstaaelig, at der hviler en meget høitidelig stemming over de unge ansigter, da Prokoffsky tar ordet og redegjør for akademiets tilblivelse og organisation for tilslut under brusende bifald at konkludere med at erklære verdens første socialistiske akademi for aapnet. Siden følger talerne slag i slag. Baade Radek og fru Kollontay dvæler ved den vældige betydning af en livskraftig socialistisk videnskap netop for det arbeidende russiske samfund.

Det oplyses at der ialt er optat 900 elever ved akademiet. De kommer med stipendum fra alle dele av Rusland. Saavel undervisning som læremidler er gratis. Der kræves ikke gymnasieutdannelse eller eksamener av nogen art; den som er uten forutsætninger vil ikke kunne følge kurserne, han vil ganske snart falde fra av sig selv. Alle forelæsninger saavelsom videnskabelige verker av akademiets medlemmer vil bli trykt og utgit for akademiets regning. Av akademiets ledende videnskabelige kræfter nævner jeg socialøkonomen og filosofen Bogdanoff, Bucharin, Radek, Rjasanoff, Obolensky, Stecklow, Keresjentsjeff, fru Lenin og fru Kollontay. Av de gamle professorer er det bare et par som er knyttet til akademiet: Prokoffski, kommunisternes mest fremtrædende partihistoriker, og socialøkonomen Reusner samt nogen faa forhenværende privatdocenter. Det er ialt mellem 40 og 50 som holder forelæsninger. En række av Internationalens mest kjendte mænd og kvinder er optat som æresmedlemmer: Franz Mehring, Liebknecht, Friedrich Adler, Guillaume, Romain Rolland, Klara Zetkin, Rosa Luxemburg, Kautsky og nogen til. Bucharin blev indvalgt i akademiet paa grundlag av et efter sigende overordentlig bemerkelsesværdig arbeide om imperialismens økonomiske side. Uten en eller anden videnskabelig bedrift blir man overhodet ikke indvalgt.

Alle professorer er kommunister. Men det er ogsaa en hel del lærere, som driver seminarøvelser i fag som er av forberedende betydning for det egentlige studium, kurser i nationaløkonomiens grundtræk og retninger, kurser i historie og andre fag. Av hensyn til de studerendes indtrængen i den utenlandske fagliteratur holdes ogsaa, halvt privat, endel sprogkurser ved akademiet. Kulturhistorien betragtes her som et forældet misk-mask. Sociologi og økonomisk utviklingshistorie bibrædes derimot som vigtige led i videnskabelig socialistisk studium. Fagene opgruppères efter bestemte principper, som jeg ikke her kan fordype mig

i. Jeg skal bare nævne, at der paa socialøkonomiens omraade holdes specielle seminarøvelser og forelæsninger over Ricardo, Adam Smith og den marxistiske teori. Man faar et indtryk av akademiets hele storartede anlæg, naar vi nævner, at der ialt drives 500 forskjellige kurser, idet væsentlige fordelt paa følgende tre hovedavdelinger, alt i marxistisk aand: 1) Det socialhistoriske fakultet. 2) Det økonomisk-finansielle og 3) Det teknisk-økonomiske.

Midt under revolutionens daglige kampe og uendelig nyskapende arbeide paa alle omraader, et arbeide som trods ydre og indre vanskeligheter har bragt Rusland nærmere socialismen end noget andet land, har det altsaa lykkedes kommunisterne at skape en videnskabelig institution, som i sig selv er en av de sikreste garantier for, at de kommunistiske samfundsprincipper like til deres yderste konsekvens vil kunne sættes ut i livet med et minimum av feilgrep og sinkende famling.

— Kunde der bli alvor av den arbeidernes høiskole, som vandt en slik enstemmig tilslutning paa Det norske Arbeiderpartis sidste landsmøte, vilde det, om end i beskednere maalestok, utvilsomt bety et viktig skritt i retning av at gjøre den socialistiske videnskap til en levende faktor i den norske arbeiderbevægelse, en institution, som er av særlig aktuel betydning i en tid, da man ogsaa herhjemme mener sig at staa foran et avgjørende social-revolutionært gjennembrudd. Det vilde ikke være av veien, at tanken blev tat op straks, i forbindelse med det omfattende socialistiske oplysningsarbeide, som partistyret har git støtet til med sigte paa arbeidernes snarlige overtagelse av magten og samfundsledelsen. Saavidt jeg vet beror komiteens indstilling hos partiets centralstyre, som forhaabentlig vil gjøre fortgang med saken.

Brodergraven i Moskva.

«Hvis man ikke har været i Kreml, har man ikke været i Rusland overhodet,» sa en av mine russiske venner en dag; det var forresten en kjendt literat og filosofisk doktor med det poetiske navn Himmelfarb. Altsaa maatte jeg trods alt finde tid til en liten visit bak Kremls historiske mure.

Nu er saken den at min vei til de forskjellige kommissariater, hvor de fyldigste og sikreste statistiske opgaver over rikets tilstand er at erholde, næsten hver dag fører mig forbi Kremls mure, saa de ydre omrids staar næsten like tydelig for mig som Ulrikken eller Ekebergaasen, eller skal jeg si Akershus fæstningsmure. Men der er den forskjel paa Kreml og Akershus, at der til den førstnævnte knytter sig ferske revolutionsminder, ikke bare læreboks- og arkivhistorie fra svundne aarhundre-

der. Det gjelder særlig de mure som vender ut mot den bekjendte «røde plads». Der hviler under muren i en «brodergrav» flere hundre røde-

Raadhuset i Moskva.

Den røde plads med Basile-kirken.

gardister som faldt under stormen paa Kreml under november-revolutionen. Der er ogsaa andre minder fra revolutionskampene: store huller i taarnene efter kuler fra det grove artilleri, en kuppel som blev feiet væk

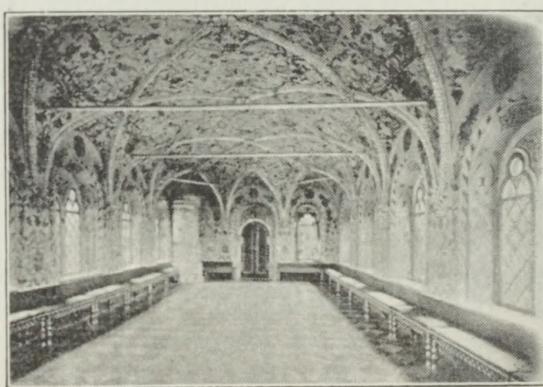
i skyndingen og som nu holder paa at rekonstrueres (uten at foranledige nogen Macody Lund-affære), et ur som blev skutt ut av det største taarnet næst efter Ivanstaarnet, et hærverk som skyldes «røde» og «hvite» kuler om hinanden. Mens hele revolutionen i Petrograd var gjort unda paa nogen timer, gik kampens bølger i Moskva høit i dagvis. Da de røde efter flere dages beleiring og blodig kamp med hvitegardisterne, som hadde forskanset sig bak Kremls mure — Kreml er som bekjendt en hel liten bydel midt i Moskvas hjerte med mange taarne, kirker, offentlige bygninger, samlinger o. s. v. — endelig hadde intdat borgen biev de paa sin side beleiret av hvitegardisterne, som laa utenfor paa den Røde Plads og skjøt. Men endel røde rykket til undsætning fra andre kanter av byen hvor de hvite alt var beseiret, og nu blev de kontrarevolutionærer hovedstyrke fuldstændig indringet av sovjettropper. Dermed var det ute med dem, og det varte ikke mange timer før de maatte strække vaaben. De fleste av de hvites officerer blev straks fysiljert — der var forresten ikke mange av dem. Den samme skjæbne led flere av de høiresocialrevolutionære som hadde støttet kontrarevolutionen i de mest kritiske øieblikke, bl. a. ved at utsprede falske, demoraliseringe rygter om at Petrograd var i de kontrarevolutionærer hænder

Hvem dømte Nickey til døden?

For de noisomme bolshevikætende presseorganer som ynder at titulere Uljanoff Lenin som zar har det været en meget taknemmelig omstændighet at han bor i slottet, skjønt han i virkeligheten bor meget enkelt og opretholder sine gamle beskedne livsvaner. Der har endog været ymtet om at det skulde være Lenin som har æren for ekszarens henrettelse; han skulde etter gammel god russisk skik ha ryddet sin «forgjænger» av veien. Det eneste som mangler er at Lenin skulde været kronet i Uspjinski Katedral, — skrev et av de bløteste ententeblade for en tid siden — en gammel stilfuld kirke i Kreml, hvor zarkroningen har fundet sted gjennem aarhundreder, og hvor ogsaa Nikolai den anden blev høitidelig kronet. Uljanoff Lenin, den proletariske revolutionsfører, kan ta de dumme skrøner med ro. Zar Nikolaus blev skutt ensteds langt borte i Ural efter beslutning av guvernementssovjetdeputeretraadet, for at han ikke skulde falde i tsjekoslovakernes hænder og bli brukt til banner for kontrarevolutionen. Vel er det saa at de enkelte sovjetter intet kan gjøre som er i strid med de alrussiske sovjetkongressers beslutninger, og de maa uten nølen gjennemføre alle beslutninger av centraleksekutivkomiteen og folkekommisærernes raad. I alle andre spørsmål er de helt

autonome, de gjør paa egen haand alt hvad de mener at være i revolutionens interesse.

Der findes dem som mener at denne decentralisation av magten er indtraadt paa et for tidlig stadium. Hvorom alting er forelaa der ingen beslutning i den Alrussiske Centralkomité om at Nikolai *ikke* skulde henrettes, man hadde ikke bemøiet sig med at vedta nogen preventivbeslutning. Det var med andre ord ikke forbudt at paaskynde den kronede folkebøddels overfart i de himmelske regioner, hvor han ifølge poperne er havnet, det var paa et bestemt tidspunkt blit en praktisk nødvendighed

Bojarernes sal, hvor folkekommissærerne holder sine møter under Lenins ledelse.

at gjøre den forhenværende selvhersker over alle russere uskadelig, og kun taaper kan fortænke Ural-sovjetten i at den uten at blunke handlet ut fra denne praktiske nødvendighet. Dette saa meget mindre som komministerne aapent erklærer at moralen for dem ikke er nogen religion, men en videnskap og en taktik bygget paa hensigtsmæssighetsprincippet som det eneste ledende motiv.

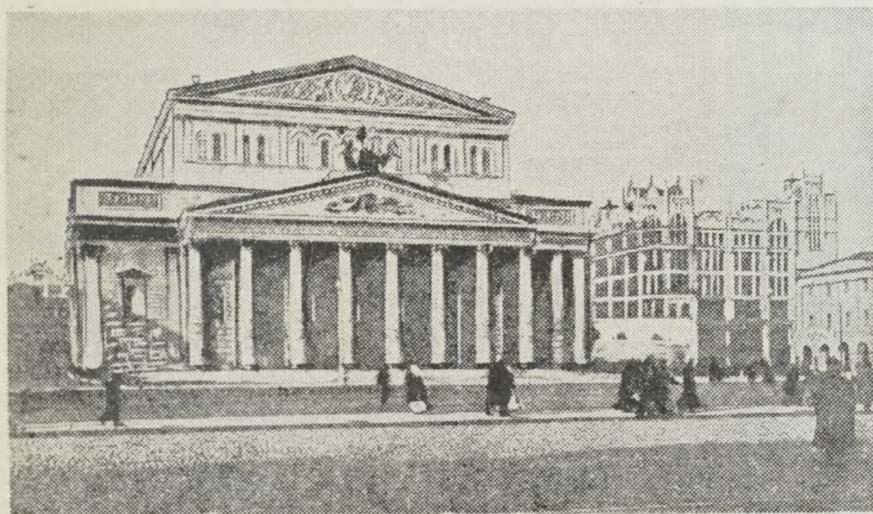
En aften i et sovjetteater.

Forleden kveld var jeg i et stort sovjet-teater sammen med Ture Nermann, Balabanoff og en russer ved navn Kimil, som indtar en ledende stilling i oplysningskommissariats avdeling for kunst og teater. Det er Puschkins berømte opera om Boris og Dimitri, som utgjør kveldens program, og teatret er fuldt besat.

Vi sitter helt bakerst i salen og betragter publikum før teppet gaar op. Det er ikke ganske det samme slags publikum, som saa flittig besø-

ker arbeiderforestillingerne hjemme i Kristiania. Der er en sugende skjønheitsappetit over disse øine og disse mundviker; mange av dem har sikkert aldri været i et teater før, de er netop kommet ut av trældommens og tomhetens mørke. En krøpling og et par blinde soldater, som er kommet hit for den underfulde musikkens skyld, er næsten det eneste som minder om krigen som nylig raset paa Ruslands vestgrænse.

Stykket er tragisk; det blir derfor liten anledning til at faa se om det revolutionære Rusland kan le og more sig tiltrods for den «hellige alliance»s kvælningsplaner. Først i tredje akt letter spændingspresset for

Keiserteatret i Moskva, som nu er sovjetteater.

et øieblik. Ved et eller andet mystisk paaskud anbringer forfatteren en falstaffisk fylletyksaksfigur paa scenen. Der gaar sterke lattertræknninger gjennem salen, da han utbryter til den unge Dimitri, hvis storhetsdrømme han ikke aner: «Ta dig en snaps, tavarisch!» Tavarisch betyr i denne forbindelse kamerat, men det er samtidig det almindelige uttryk for partifælle. Og for det første er den unge zarspire fra det 16. aarh. ingen partifælle, for det andet findes der ingen snaps i Rusland, for det tredje

Det er ikke de *største* kunstnere, som optræder ikveld, men hvilket rikt og mangfoldig apparat kræver ikke stykket. Der er farver og atter farver. I friskere utgave gjenfinder vi her de samme østerlandske farveskrik, som skapte Basilekirken paa den «Røde Plads». Optog og dragter hjælper til.

Allerede første akt, hvor Boris med megen pomp og pragt lar sig

hosiamma-hylde som zar, efter at ha myrdet den unge tronfølger, er av intens dyster virkning. Farverne er som verdensbilledet, grelle og blodige. De kalder til kamp. De skjælver av lidenskap; det er som Munchske smertesskrik fra det nyes fødselsveer. Slik virker det paa disse barn av revolutionstiden, disse enkle følelsestætte mennesker, som eier generationers revolutionsblod i sine aarer.

Hele dramaet er haardt lidenskabelig, ingen sarte sjælsnuanser, ingen gratie, ingen bløte varmebølger fra det moderne menneskehjerte. Det er den kolde attraafyldte kamp om magten. Boris gir efter for sit hungrende magtbegjær og myrder den unge, som han anser for uværdig. Men en dag føler han, at han heller ikke selv er skapt til at herske, han føler sin evne svigte, men magtbrunsten kan han ikke bli kvit. Den gir ham ikke fred før han er ved maalet.

Men netop da begynder ufreden riktig for alvor. Alt brister for ham under tvil og selvransakelser — næsten som hos Ibsens hertug Skule — og han er vanviddet nær, da døden befrier ham fra hans kvaler.

Den unge munk Dimitri er lei av det daadløse liv i klostret; mot magt og glans og pragt drages hans drømmesyme fantasi; han vil *opleve* noget, mens der endnu er blod igjen i hans aarer. Saa hører han en dag, hvad den gamle munk skriver om mordet i klostrets krønike. Alle data om den myrdede tronfølger, alder, utseende o. s. v. passer paa ham. Derved opstaar i et rykk hos ham, den unge munk, den fantastiske idé, at han selv vil ta tronfølgerens plads paa zarens trone, koste hvad det koste vil. Tegnet paa, at han er den utvalgte, ser han deri at han tre ganger efter hverandre drømmer sig som zar. Dimitri blir kirkens tronprætendent, og i sidste akt rider han ind paa en hvit krigshest (en virkelig kavallerihest forstaar sig) som Ruslands alhersker.

— Det er merkelig, hvor aktuelt dette stykket føles, endda motivet skulde synes saa gammelt og fjernt. Det er ingen zar som rider den høie hest i Rusland nu. Men det er like fuldt en magt i kamp mot andre magter, en magt som føler kaldet til at herske, en ung begeistret magt, som kommer farende paa sin fnysende krigshest for at feie raattenskapen ut av verden: massens magt, den revolutionære russiske arbeiderklasse.

Det maa være derfor scenens spænding i kampen mellem Boris og den unge Dimitri saa sterkt og umiddelbart meddeler sig til alle os, som sitter foran scenen. Det er fordi vi selv er med paa en anden kampplads, paa den scene, hvor det store verdensdrama spilles, den kamp som enten maa føre os frem til verdensrevolutionens seier eller tilbake til kapitalismens økonomisk-politiske zarvælde.

Bourgeoisiets sidste tilflugtssted.

En tid er kommet i Rusland da bourgeoisiet har mistet sin legale eksistens som klasse. I kampen mot proletariatet har de altid tidligere sat sin tilflugt til de brutaleste voldsmidler. Nu lider de alle kvaler som ledsager frygten for *gjengjældelsen*. Deres eneste chanse er glemseLEN. Derfor gjør de alt for ikke at eksistere. De bevæger sig mindst mulig ute, i centrumsgaterne ser man ikke længer bedsteborgerne promenere. Særlig om kveldene, saa tidlig som efter otte, er det næsten en sjeldenhed at træffe en bourgeois ute selv i centrum. De elsker ikke længer det patruljerende kavaleri, som før pleiet at ride løs paa mængden, naar den herskende borgerklasse eller dens dertil indrettede magt- og voldsorganer bare trak i traadene. For nu er det det *røde* kavaleri som patruljerer. De murer sig inde i sine hjem, forskanser sig bak sine fire vægge, for i stilhet at delikatessere sig paa resterne av sine private levnetsmiddel-lagre og sin hemmelige vodka. Hvis det en kveld river rædselen av sig og beslutter sig til at gaa ut paa livet, saa er «Pittoresque» deres *refuge*.

«Pittoresque» er bourgeoisiets sidste tilflugtssted. Det var oprindelig en artistklub, bygget av og for kunstnere: malere, forfattere, musikere, billedhuggere, artister av alle slags. Dengang var publikum utesænget, kun mot speciel rekommendation av en som hørte hjemme i kunstner-lauget, var det mulig at skaffe sig adgang. Programmet var altid improvisert, ofte glimrende, ti alle ydet sit bedste, hver paa sit omraade, og det var en kritisk, men pietetsfuld menighet som lyttet til. Artistklubben er nu et litet offentlig teater for det «bedre» publikum; men ellers er alt som før; d. v. s. alt er originalt, med farver og tegninger i futuristisk genre. Det er intet billig forlystelsessted; man betaler 10 rubel i indgangspenger; der serveres og drikkepengene er ikke avskaffet. Det er maaske det eneste offentlige sted i Moskva for tiden, hvor proletariatet ikke kommer, det er for dyrt for dem. I disse maleriske omgivelser kan de gode borgere uanfugtet av sine daglige sorger og bekymringer puste ut i en befriende latter og nynne med i de indsmigrende melodier. Det er interessant at sitte og studere repræsentanterne for denne hjemløse klasse, for det deklasserte bourgeois. Der er noget visst forstilt over dem naar de tilsyneladende nyder det nøitrale, upolitiske repertoire, som var det efter deres hjertes smak. Naturligvis er det et førsteklasses cabaretprogram: der er violinister, som har tiltvunget sig respekt ogsaa i Vesteuropa, der er visesangere som kan maale sig med en hvilkensom-helst Ernst Rolf, der er cymballister, der er de rumænske sangermusi-kanter i rødt uniforms kostyme som avslutter programmet med at synge for drikkepengen, og først og sidst er der en rik variation af danserinder med russisk, spansk, parisisk, ungarsk, orientalsk repertoire, med tennis-

dans, apedans, «bryllupsdans» og al mulig anden slags dans. Hvis de russiske danserinder er berømte, saa fortjener de at være det: det begriper ogsaa en som ikke er specialist paa omraadet. Og det er iethvertfald danserinderne som gjør størst lykke, det merker man snart paa de mange fremkaldelser. Jeg er altsaa i den heldige situation, at jeg kan trøste bolshevikslukerorganet «Tidens Tegn» med at *danserinderne* iethvertfald ikke er ekspropriert av bolshevikene; de faar fremdeles fortsætte sin velsignelsesrike virksomhet til husvælse og opmuntring for det detroniserte russiske bourgeoisie. Men artisterne undgaar, synes det, omhyggelig alle Hetlandske bolshevikkarikaturer. Der var en eneste liten antydning til et smil paa sovjetstyrets bekostning; det var en visesanger som forsøkte at drive en liten simule gjøn med sovjetregjeringens nye bestemmelse om 25 rubel i bøtestraf for dem som hænger sig paa trikken efterat der er meldt «fuldt». Tiltrods for at jeg hadde en udmerket cicerone, fik jeg ikke egentlig tak i vitsen, og det kan jo ogsaa være det samme. Nok er det, den vilde sikkert vakt større jubel blandt et norsk publikum end her. Og forklaringen hertil er vel den, at selv de mest rigorøse, og om man vil latterlige, bestemmelser som træffes av det nye regime, vidner om kraft, organisation og disciplinerende evne, og det er altsammen egenskaper som det russiske bourgeoisie har glemt at harcellere over. Ti det føler hver dag trykket og truselen av denne kraft, denne organisation, denne diktatoriske disciplin. De avskyr den, men de frygter den, og de bører sig uten at mukke.

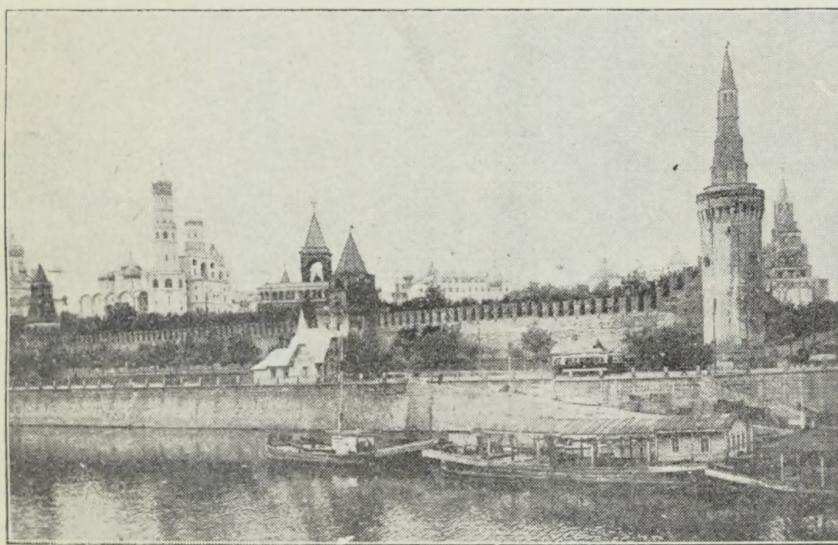
Der findes selvfølgelig undtagelser, der er f. eks. dem som er desperat nok til at forsøke sig paa privat import fra Tyskland. Men de opdager bare altfor snart at de har gjort regning uten vert. Jeg har hat anledning til at se et ikke helt ubetydelig utvalg av slike importgjenstande, som var bragt i forvaring av de russiske myndigheter. Det var en mand med et falsk diplomatpas som var fundet i besiddelse av alle disse gilde saker: kostbare pelsfrakker, tøier av aller flotteste slags, sølvsaker for mangfoldige tusen, det delikateste skotøi, urer, stilige tekander, og ellers alt mulig. Manden hadde været forsynlig nok til at utstyre sine kufferter med etiketten «krigsministeriet». Men man hadde ikke latt sig bluffe

Bourgeoisiet begynder at tilegne sig sin nye rolle, ikke længer at dominere, men at faa lov til at være til, ved at fore en ubemerket tilværelse. Det er ikke netop nogen henrivende forvandling, men det maa til. De drikker sin forbudne vodka bak de nedrullede gardiner og kjører i droske til «Pittoresque» for dog trods alt at nynne med paa livets gamle melodier

Moskva fra det høie Ivans-taarn.

Sammen med min ciserone dr. Himmelfarb stiger jeg op i Ivantsaarnet for at nyde utsigten i middagssolen «den sidste sommerdag».

Man blir vældig træt og anpusten av opstigningen — en bedre middag efterpaa vilde ikke være av veien. Min ciserone, som har studert nogen aar i Paris, forsikrer beroligende, at Eiffeltaarnet baade er langt høiere og langt mere storstilet. Det er jo forresten av jern, mens Ivantsaarnet bare er av simpel mursten, som ovenikkjøpet stikker frem hist og

Kreml.

her hvor kalken har gaat al kjødets gang. Det mest bemerkelsesværdige ved selve taarnet er dets rigdom paa store bronseklokker. Jeg har aldrig i mit liv set saa mange store klokker. De nederste er størst og veier noget slikt som et par hundre ton; siden blir de mindre og mindre for hver avsats man stiger op. Og der findes dem iblandt dem som kan ringe ogsaa.

Endelig er vi oppe paa øverste avsats. Det er svalt og deiligt i den friske luftning deroppe. Og slik en utsigt! «Den hvite stenby» ligger utbredt foran os med de hundrede kirkers taarne. Like under os har vi en rigdom av russisk skjønhed i farver og arkitektur. Der er f. eks. Frelserkirken, maaske den vakreste kirke i Moskva. Det er bare at fjerne kuppelkorsene, og man har det herligste Pantheon; den dag er vel heller ikke fjern, da de mest monumentale kirker blir gjort om til

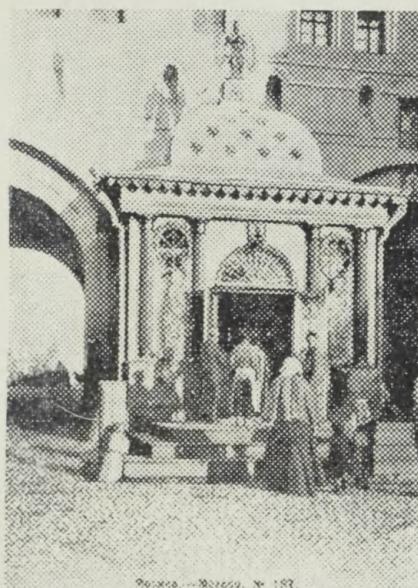
konsertpalæer. Tanker, som før var hijemløse, tanker om musikken som religionens arvtager, som de blev baaret frem av nogen faa ensomme i Vest-Europa, fra Guyeau til Ragnvald Paulsson, begynder at spire mellem ruinerne av det haevdvundne her i Rusland Der borte ligger Ruslands næststørste bibliotek. Der er ogsaa museer og samlinger i Kreml. Og dog var Kreml oprindelig en fæstning, en borg for zarer og bojarer. Der borte ligger en kirke, som stikker av med sine smaa, blaa kupler. I øst den Røde Plads med Basilekirken og den lille stentribunen, retterstedet hvor saa mange trodsige kriminelle eller revolutionære ho-

Basilekirken paa „den røde plads“.

der faldt gjennem tiderne. I nord de gule soldaterkaserner og den hvite justisbygning med det mørkerøde tak — næsten symbolsk. Like foran os i samme retning, bare ikke saa høit tilveirs, skinner kobberkuplen paa et andet taarn paa den samme Ivans-kirke. Der er altsaa kobber, som endnu ikke er smeltet om til nytte for revolutionen. Og det ovenikjøpet kobber, som Sverdloff hver dag kan se fra sine vinduer. Og saa al denne bronse som staar der til minde om fordums ødsel pragtglæde. Nuvel, revolutionen kan endnu faa bruk for sine metalreserver Det er sandt at Moskva har et paafaldende hvitt farvepræg. Hvide husfasader, avbrutt av kupler i messinggult og kaserner i røkrødt. I sydøst lyser høstpragten øjet imøte fra talrike alleer og parkanlæg. Fra sydøst mot

vest slynger sig floden blank og stille som paa en høisommerdag. Den forsvinder lydløst ute i Moskvaguvernemetet, guderne maa vite hvor. Naar jeg lukker det ene øie og blunker med det andet kan jeg næsten indbilde mig, at det er Akerselven som soler sig dermede; for denne «floden» er ikke saa farlig meget bredere. Der ligger rigtignok nogen prammer og bukservaater og venter paa job, men ellers er det mest robaater, som paa de hjemlige «klare vover» Jeg er ved at sovne ind i de blideste funderinger, men jeg vækkes af maakeskrik fra floden og larm fra tramwajer og kjøretøier. Fabrikker er der ikke mange av i centrum.

Iverskaja-kapellet.

Men længer ute i periferien, bak kirkernes kupler og parkernes høstpragt og det hele staar der en skog av fabrikpiper saa langt øjet rækker. Det er den moderne industrikapitalismes verden, der spænder sig som et belte om alle feudaltidens levninger og mindesmerker. Det er pudsig at tænke paa, at det er det periferiske som nu er blit det centrale i Moskva. Det er arbeiderne derute i fabrikpipernes belte, som nu er herrer i den gamle by. De er herrer i raadhuset og Metropol. De har tat selve landadelsklubbens lille marmorpalads i besiddelse. De er herrer i Kreml, denne stolte borg for svundne tiders herskere. Der er sol over Moskva idag, sol over den «hvite stenby», arbeidernes by fremfor alle andre, revolutionens hovedstad. Det er socialismens og verdensrevolutionens

sælsomt skjælvende centrum som ligger utbredt for mine føtter. Luften er frisk og forjættende, tordenveiret er over. Jeg ser ut over dette Moskva, et solbadet Moskva, som er i arbeidernes vold, et Moskva hvor arbeidernes vilje er høieste lov, et Moskva hvor kontrarevolutionen er kvalt for evig. Jeg hører pulsslagnene fra arbeiderrepublikkens kraftig bankende hjerte. Og saa skulde jeg ikke juble?

Prestekarikatur i «Krasnaja Gazeta».

Nogen ord om sovjetrepublikkens kvinder.

Min ciserone i Petrograd blev tilfældigvis en dame ved navn Dora Jekimovskaja, som har været flere aar i Norge og derfor meget hurtig hentet de bortgjemte norske ordene frem fra hukommelsens hylder. Det er en av de mange kvindelige partifæller i Rusland, som fuld av begeistring og virketrang har meldt sig til sovjetrepublikkens tjeneste. Hun har ganske vist ikke fra Kollontays politiske dimensioner; hun er bare en blandt hundre andre som har hat en lignende skjæbne og som nu i stilhet gjør sin indsats paa det nyes grund, hver paa sit omraade. Men netop derfor kan det ha sin interesse at præsentere denne kvinde for liendes norske klaslefæller, som endnu for det meste mangler tro paa overhodet at kunne utrette noget.

Jekimovskaja undgik i 1905 Sibirien ved i huj og hast at dra avgaarde til utlandet. Hun var dengang en ung pike paa sytten aar, og som ventelig et enfant terrible for sine respektable forældre. I Tyskland har hun studert under fremtrædende sociologer som Grunwald, Sombart o. fl. og været meget sammen med Liebknecht. Under krigsaarene var hun — efter hvad hun selv fortæller — godt paa vei til helt at tape troen paa bedre tider. Den endeløse menneskeslagtning, den chauvinistiske folkeforvildelse, sammen med trykket av de graa fattig-

kaserner i Berlin holdt paa at fordrive det sidste socialistiske haab fra sindet. Kunst og estetik blev hendes eneste troest i denne tunge tid. Men det blev ingen evig vinter. Den russiske revolution kom stigende som en stor, glødende sol og vakte ogsaa hendes handletrang tillive igjen. Hun ilte hjem til kampen for revolutionens sak og gled som tusen andre umerkelig ind i arbeidets geledder.

*Vera Slozkaja
som faldt paa barrikaderne i kampen mot
Kerenskis borgerregjering novbr. 1917.*

Jekimovskaja er en gjennemdannet humanist og en blid sjæl. Gang paa gang har hun gaat i forbøn for folk fra bourgeoisiet, som var blit fort til Gorokkevoj. «Men jeg gjør det ikke længer,» sier hun; «efteraat jeg selv har været vidne til deres sabotage og onde anslag er jeg blit haard; jeg har ingen medlidenhed med dem længer. La dem dø; det raatne og degenererte maa bort, om samfundslegemet nogen gang skal kunne bli sundt og skjønt.»

Dora Jekimovskaja hadde, da jeg traf hende, en tid været ansat i kommissariatet for social forsorg i Petrograd. Det har bl. a. med alle de

prægtige barnekolonierne at gjøre. Dets virksomhet er dog langfra bare av filantropisk art; det er den nye byforvaltning paa den sociale forsorgs omraade. Alt organiseres her fra nyt av; der utfoldes og planeres en storslagen forsorg for barn, gamle o. s. v.

Den dagen jeg stod reisefærdig for foreløpig at forlate Petrograd, kunde hun fortælle mig at hun hadde faat opfyldt sit ønske om at bli bestyrerinde ved en av barnekolonierne. Hun glædet sig svært til denne nye gjerning; Jekimovskaja er som lærerinne og guvernante vant til at ha med barn at gjøre, og hun vet paa en prik, hvordan hun vil ha det. «Det er tegn paa degeneration» — utbryter Dora lidenskabelig — «naar folk av den gamle skole vil benytte barnekolonierne til i første række at eksperimentere med museumsbesøk, kunst o. l. Nei, først en rationel ernæring og en rationel fysisk utdannelse, hærdning, friluftsliv, arbeide, lek, botaniske ekskursioner o. s. v. Siden kommer turen til blyant, pen og hele det aandelige træningsarbeide.»

Jekimovskaja var vildt begeistret for Francisco Ferrers ideer paa barneopdragelsens omraade. Da hun i farten hadde maattet reise fra sine bøker i Tyskland, maatte jeg høitidelig love at jeg saa snart som mulig skulde sende hende alt jeg kunde komme over av literatur av og om Francisco Ferrer. Desværre er det ikke meget av det som er tilgjængelig for os ikke-spanjoler. Og særlig er det likefrem beskjæmmende at maatte tilstaa, at Ferrers navn endnu overhodet ikke er indført i den norske literatur. Hvor ligger vi ikke i aandelig henseende — næsten paa alle omraader — uendelig tilbake for f. eks. russerne!

*

De er nødt til at si nogen ord om kvindernes rolle i revolutionen — saa jeg en dag til fra Kollontay. Hun var frygtelig optat, men gik allikevel elskværdig med paa at la sig pumpe litt. Det maatte bli hvad man i journalistjargonen kalder et lyninterview. Her er hvad jeg fik ut av hende:

Arbeiderkvinderne var i Rusland som i Frankrike (under revolusjonen av 1789) de som begyndte revolutionen. Marsrevolutionen blev i virkeligheten aapnet med kvindedagen den 9. mars, indkaldt av partiet. De demonstrerte mot dyrtid og krævet brød. Fra denne dag daterer revolutionen sig. Efterat marsrevolutionen var utbrutt og i fuld gang, tok de selvfølgelig del i den sammen med mændene. Saa kom Kerenski og chauvinismen til magten; kvinderne var dem som holdt hodet koldt. Det første store demonstrationsmøte mot krigsoffensiven og med international karakter holdtes av arbeiderkvinderne den 9. juni, under ledelse av redaktionen for arbeiderkvindernes blad. Kort tid i forveien, i mai samme vaar, hadde vi hat en vældig streik blandt arbeiderskerne i de store vaar,

skerier. Streiken omfattet ca. 4000 kvinder. En fagforening blev dannet med 600 medlemmer; men i løpet av streiken vokste foreningen saa sterkt, at den kom til at omfatte saa godt som samtlige vaskeriarbeider-sker i Petrograd. Det var den første streik efter marsrevolutionen. Den blev bare en delvis seier, men endel vaskerier blev efter streiken overtat av kommunen; det var et av arbeiderkvindernes hovedkrav under kam-pen dengang.

Helt fra først av har der været kvinder i sovjetterne. I den første centraleksekutivkomité efter novemberrevolutionen var der bare én kvinde (fru Kollontay). Senere blev der tre, blandt dem den bekjendte Maria Spiridonova. Overalt grupperte arbeiderkvinderne sig paa bolshevikernes side, de holdt sig paa venstre fløi i sovjetterne. Allerede i tiden mellem de to revolutioner blev der i Petrograd utgit et særskilt socialistisk kvindekildeblad, som levde et aars tid eller saa. I november ifjor avholdtes den første kvindekonferanse for Petrograd og de nordlige kommuner, hvor der møtte ca. 500 repræsentanter for over 100,000 arbeiderkvinder. Kongressen stilte sig helt og uavkortet paa arbeiderraa-denes platform. I april 1918 avholdtes en kvindekonferanse for byen og guvernementet Moskva, som ogsaa fik stor tilslutning. Paa Petrograd-kongressen blev der fattet vigtige beslutninger om moderskaps- og arbeidsløshetsforsikringen, paa Moskva-kongressen var det levnetsmid-delsspørsmålet, dyrtiden og barneforsorgen som utgjorde de store brændende spørsmål paa kartet. Ogsaa der resulterte debatten i vigtige be-slutninger.

De kommunistiske arbeiderkvinder tar overalt — fortsatte fra Kollontay — en meget livlig del i det arbeide som sorterer under kommissariatet for undervisningsvæsen og kulturliv. Endvidere i ordningen av de lokale ernæringsspørsmål. Og endelig i det agitatoriske og det sanitære arbeide i den røde armé. Der findes ogsaa kvindelige soldater i hæren; helt fra novemberdagene har de været ved fronten, og særlig i saniteten har de gjort udmerket arbeide.

Som kommissær for den sociale forsorg i nordkommunen fungerer nu Lelina (Zinojews hustru): i spidsen for administrationen av barneko-lonierne staar fra Lunatscharski. Rundt om i byer og distrikter over hele Rusland finder man tusener og atter tusener av kvinder i skolevæ-senets og den sociale forsorgsvirksomhets tjeneste. (Men fra Kollontay er den eneste kvinde, som har været folkekommisær.) Ogsaa kvinder fra overklassen, d. v. s. den forh. overklasse, er i stort antal beskjæftiget i skoler, barnekolonier og saa videre. Den borgerlige kvindebewægelse, dameemancipationen, er imidlertid ramlet sammen samtidig med at bor-gerskapets magtstilling er gåaet kaput. Der danner sig nu, fortæller fruen

straalende, specielle typer av unge arbeiderpiker, som økonomisk og ellers er helt selvstændig og som er fyr og flamme for socialismens idé. Der er f. eks., blandt mange andre, vor egen unge Gratjova — en russisk Louise Zietz. Hun er kommet saa at si like fra tekstilfabrikken; men takket være sin medfødte begavelse har hun gjennemløpet en storartet rask utvikling. Gratjova har nu i over 5 maaneder virket som agitator ved fronten mot Krasnov. Sammen med en række andre arbeiderkvinder har hun ogsaa en tid sittet i revolutionstribunalet. Hun optraadte der med stor menneskelig mildhet. Vi kvinder har, trods alt, ikke kunnet glemme humanismens vakre idealer; blir vi sat i en domstol overtår vi heller forsvarerens end anklagerens rolle. Erfaringerne hittil viser at kvinderne netop i disse revolutionstribunaler, saalænge de endnu findes, kan utrette adskillig i virkelig humanitær retning. *Uten at de derfor er kolde for saken.*

Jeg glæder mig til den forestaaende kvindekongres i november, bemerket fru Kollontay til slut. Der blir sikkert stor fremgang at spore. Massen er dog endnu slov og apatisk; saa naar det gjelder politik ialtfald. — Derfor agiteres der nu mere end nogensinde. — Vi trænger *alles* medvirkning for i aand og sandhet at kunne virkeligjøre den kommunistiske samfundsordning. Hils til Norge da! Jeg har ikke glemt mine mange venner der. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det: Norge er og blir dog mit fædreland. Tænk om det kunde bli *socialismens* Norge!

Et besøk i en kommunistisk klub.

Jeg var selvfølgelig nysgjerrig efter at se, hvordan de hadde det i de kommunistiske klubber i Rusland, som svarer til vore partiforeninger og ungdomslag, og jeg var saa heldig at faa følge med et medlem av en av centrumsklubberne i Petrograd en kveld, saa jeg uten sludder slap forbi den væbnede vaktmand ved porten. Der er én kommunistisk klub for hver rajon i de store byer. Man betaler en pct. av lønnen til rajonpartiet og faar derved alle rettigheter, som partiet er istrand til at gi. Partibiletten gir adgang til alle kommunistiske klubber over hele det mægtige Rusland. Næsten altid er der knyttet en kafé til klubben, hvor man faar varm aftens til en meget billig pris — under 2 kroner. I den klub jeg besøkte var der nogen rigtig misundelsesværdige lokaliteter. Det var et stort borgerhus, som var konfiskert for øiemedet. Den store sal befandt sig i første etage. I anden etage kom vi først ind i et rum, hvor der var utsalg av kommunistisk og anden moderne og videnskabelig literatur. Indenfor der var spisesalen, med væggene rikt dekorert

med billeder av Marx, Lenin, Trotzki, Lunatscharski og Marx igjen, socialistiske tegninger, regjeringsproklamationer, manifester og oprop, — om tilslutning til den røde armé o. s. v., o. s. v. Ved siden av de to nævnte lokaler var saa læseværelse, bibliotek og foredragssal, og endelig — ikke at forglemme — et litet prægtig hvilerum med klaver

Hvor følte man sig ikke vidunderlig vel tilmode i disse vakre omgivelser. De virket likesom dæmpende selv paa russernes overstrom-

Barrikaden utenfor arsenalet i Petrograd.

mende og noget støiende konversationstrang. Man kunde læse sine aviser i ro og mak uten at bli forstyrret, og det traf sig saa heldig, at en av de klubbesökende den kveld spillet klaver; dermed var det hele komplet.

Hjemme i Norge er man jo berømt for at være sig selv nok. Man har en hellig avsmak for etterapning. Men mon det ikke var paa tide vi lærte litt av *arbeiderkulturen* ute i verden. Lærte at ta os sammen i skjønghetsiver! Litt etterligning av gode mønstre vilde saamen ikke skjæmme den norske arbeiderungdom! La saa være at man ikke uten videre ved konfiskering kan komme i besiddelse av partilokaler som disse. Men man kan vise den samme aand i det smaa. Der findes ikke i det «oplyste» Norge et eneste folkebibliotek, som kan maale sig med

dette lille klubbibliotek i skjønsomt og moderne bokvalg. Og disse bøker blir virkelig *læst*. Her er fart og begeistring over den socialistiske selvfordypelse. Her er folk, som virkelig *wil* noget. *Naar* kommer vi efter?

Rusland og de allierte.

Der er mange som ikke har kunnet begripe hvorfor sovjetregjeringen ikke har indgaat et kompromis med ententen for at undgaa den væbne intervention som dog er en ganske alvorlig trusel mot sovjetrepublikken.

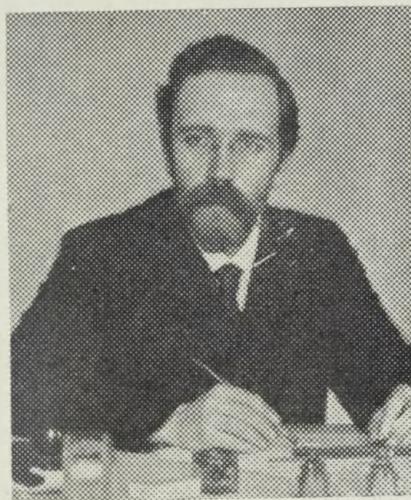
Sandheten er imidlertid at det ikke har manglet forsøk i den retning fra russisk side; men de har hittil strandet paa ententeregjeringernes avvisende steilhet.

Jeg hadde i Moskva en samtale med *Kamenjeff* om disse ting. Han var jo i sommer (1918) i England for at tilby koncessioner. Paa mine spørsmål om hvordan han anskuet de alliertes holdning, uttalte *Kamenjeff*:

Naar jeg av vor regjering blev sendt til England, var det naturligvis ikke for at jeg skulde rekrekere mig; det var for at jeg skulde si til den engelske kapital som vi i sin tid sa til den tyske: «De europeiske arbeidere har endnu ikke sluttet sig til revolutionen; vi kan ikke alene beseire den kapitalistiske verden. Dere kapitalister har takket være arbeiderrevolutionen i Rusland mistet adskillig, men vi kan underhandle om saken; vi er beredt til ogsaa at la dere faa litt, forat dere ikke skal æte os op.» Nuvel, jeg slap ikke frem med mit erend. Jeg blev rigtignok indbudt til frokost hos Balfour, men da hadde den engelske regjering allerede fattet beslutning om min utvisning. Da min mission saaledes var mislykket, erklærte vor regjering overfor ententekapitalens officielle repræsentanter i Moskva — som endnu ikke var kompromittert i Lockhart-affæren — at vi trænger bistand fra alle land, at det nøytrale *Rusland* søker økonomisk hjælp og at vi derfor var rede til at garantere visse indrømmelser fra Ruslands side, for at faa lov til at leve i fred med verden og fuldbyrde vort lands sociale og økonomiske gjenfødsel. Det er heller ikke nogen hemmelighet at den amerikanske oberst Robins drog hjem for at underhandle med sin regjering om dette forslag. Hvorfor har vi ikke faat noget svar paa dette vort forlikstilbud? Hvorfor har man isteden gaat til væbnet indblanding i Ruslands affærer? Hvorfor er der nu ved at danne sig en hel hellig alliance imot os?

Fordi ententekapitalen ser den privatkapitalistiske verdens-«orden» truet, denne orden hvis resultater vi alle kjender.

Den bekjendte engelske utenriksforfatter Brailsford opsummerer for Frankriks vedkommende grundene til interventionen i fire hovedpunkter: 1. Hvis Japan sendte en stor hær til Rusland, vilde tyskerne bli nødt til at splitte sine kraefter paa to fronter, til fordel for de allierte; 2. okkupationen av Sibirien vilde bety en erobring av gods, jord og mineraler som kunde holde Frankrike skadesløs for de annullerte russiske laan; 3. uroen i folkedypet skal avdæmpes ved forespeilinger om glimrende resultater ved Japans hjælp; 4. den franske middelstand tiltales av ideen om til-

Kamenjeff.

intetgjørelse av den sociale revolution og avskaffelse av bolschevikerne. Ikke mindst av denne sidstnævnte grund — bemerker Brailsford — er tanken om den japanske intervention meget populær i Frankrike.

Den japanske fare — fortsætter Kamenjeff — er endnu et godt stykke borte. De russiske arbeidere er dog fuldt klar over, hvilken magt som befinner sig i haenderne paa den engelske, amerikanske og japanske kapital. I den aller nærmeste fremtid staar vi dog, uten at undervurdere vore fiender, ganske gunstig i det; snart fryser Hvitehavet til, og Murmanbanen, som er bygget paa myrgrund, egner sig ikke for militær fremrykning. De par tusen mand, som de allierte raader over ved Murman, skal saavisst ikke overrumple os. Den kjendte engelske militærforfatter Reppington betegner englændernes fremmarsj fra nord for det rene eventyr. Hvad østen angaa regner vi bl. a. med, at det skal lykkes os at slaa tsjeko-slovakerne, før det er lykkes de allierte at fjerne alle rivninger mellem Japan og Amerika, hvilket er forutsætningen for nogen «effektiv» intervention fra de japanske troppers side. Et blad som

«Daily Mail», som saavisst ikke kan berømmes for bolshevikvenlighet, har aapent erklært, at de ententofile krigsoperationer i Sibirien er likefrem jammerlige sammenlignet med «hvad der er nødvendig».

De engelske arbeidere maa faa kundskap om hvilken kjæmpeforbrydelse de allierte er ifaerd med at begaa mot arbeiderrepublikken i Russland, de maa negte at gjøre rakkertjeneste mot den russiske revolution.

Vi er overbevist om, at Europas arbeidere vil forstaa os, vil forstaa den tale, som den socialistiske revolutions gjerninger fører fra maaned til maaned.

Bolshevikerne som „kulturens fiender“.

Noget av det mest beundringsværdige i bolshevikernes Rusland er den virksomhet som under Lunatscharskis ledelse utfoldes paa folkeoplysningens og dannelsesarbeidets omraade. Omkostningsoverslaget for andet halvaar 1918 androg til 3750 millioner rubel (1 rubel = ca. 40 øre). Tungen skolegang er gjennemført fra det 7. til det 15. aar. Hvad dette betyr i et land som Rusland kan vanskelig vurderes for høit. I Petrograd er kirkeskolerne stængt og eleverne flyttet over i førsteklasses skoler. Et utal av aftenskoler og kurser er oprettet, og gamle kaller og koner sætter sig paa skolebænken for ialfald at lære alfabetets hemmeligheter at kjende.

Da jeg var i Petrograd holdt man netop paa med at gjennemføre en omfattende plan for biblioteksvirksomhetens organisation i hele Nordkommunen. Alle folkebiblioteker stilles under bolshevikisk forvaltning med støtte av interesserte som loyalt vil bøie sig for de utarbeidede planer og instrukser. Vandrebiblioteker etter amerikansk mønster oprettes rundt om i det vidstrakte rike.

Under fællesserien Kommunistisk Hjemme-Universitet utkommer bl. a. en masse populære forelæsninger om jordbruk. Serien spænder forøvrig over de mest forskjellige omraader av den menneskelige viden.

Alle skolepligtige er blit indregistrert ved en særskilt folketælling.

Ved tælling den 1. november 1918 viste det sig at antallet av undervisningsanstalter i den nordre kommune, som bl. a. omfatter guvernementerne Petrograd og Pskov, er mangedoblet i sammenligning med det antal som eksisterte før revolutionen.

Det er disse kulturspredere som utskjældes for civilisationens og kulturens farligste fiender, og den aand som bærer deres virke betegnes av eleverte vesteuropæere for en «infam gift» som maa utsryddes med de skarpeste midler.

For lærerutdannelsen gjøres der overordentlig meget. Der er i det forløpne aar uteksaminert tusen paa tusen av nye lærere. Nye moderne lærerskoler oprettes. Netop til skolegjerningen er der ogsaa et glædelig sterkt tilsig av kræfter fra «intelligensen», som i det hele mere og mere slutter op paa det arbeidende Ruslands side. Disse praktisk loyale befolkningsslag, hvor de end stammer fra, faar ogsaa andel i de politiske rettigheter i sovjetstaten, rettigheter som i Rusland hviler paa arbeidet, paa hvert enkelt samfundsmedlems samfundsnyttighet. (De som staar utenfor det samfundsnyttige arbeide er, som bekjendt, ogsaa avskaaret fra alle politiske rettigheter i den russiske sovjetrepublik.)

Mens alle barneskolens lærerkræfter har sluttet sig til det nye styre, negter middelskolens lærere at stille sig til disposition. De holder sig unna. Dette er selvsagt en hindring for reorganiseringen av middelskolerne. Imidlertid er tusener av skoler og gymnasier blit aapnet.

Slottene og en række hoteller er omdamnet til skoler. De gamle institutioner, som før var forbeholdt adelems barn, er nu utset til bruk for de barn, hvis forældre har mistet sit liv i revolutionen eller krigen.

Den berømte konsertkafé, Maxim, hvor Moskva-societeten pleiet at more sig, er nu blit stillet til sovjetets disposition i skoleundervisningens tjeneste.

De forskjellige byer har slaat sig sammen om at redigere og utgi avisar og tidsskrifter i den hensigt at spre oplysning og viden blandt befolkningen.

Der er ogsaa i den senere tid blit oprettet barnekubber, hvis formaal er at verne om barnene og holde dem borte fra det skadelige gatelivs indflydelse og utvikle de smaa sociale egenskaper. Dette er et arbeide som er av den aller største betydning for samfundets og brorskapets gradvise utvikling.

Der arbeides ogsaa paa at utvikle sansen for musik hos de brede lag. Jeg skal bare til illustration nævne et litet tiltak fra den tid jeg var i Moskva. Den saakaldte «prolet-kult» (en komité til fremme av oplysning og dannelse blandt arbeiderne), oprettet med stor held et stort konservatorium hvor arbeiderne uten ringeste pekuniaere utlæg kan lære musik. Bare arbeidere har adgang. Konservatoriet har dog ikke bare til opgave at søke at tilfredsstille arbeidernes musikalske behov, men ogsaa at utdype folkemusikken. Der oprettes nu ogsaa verksteder for fremstilling av folkeinstrumenter. I den nærmeste fremtid vil der bli aapnet ti nye musikkonservatorier i Moskva. De to man foreløbig har gaat igang med har faat stor tilslutning fra arbeidernes side, og behovet for utvidelser har allerede meldt sig.

Hvad angaaer den høiere undervisning støter man paa ganske de samme vanskeligheter. Dette har allikevel ikke forhindret aapningen av seks universiteter dette aar. (Der er under det gamle styre ikke blit oprettet mere end 12 universiteter i løpet av de sidste 200 aar.)

Organiseringen av den tekniske undervisning i alle dens trin er lettere. Her har man uten vanskelighet kunnet skaffe de nødvendige lærerkræfter.

Det fuldstændige studiekursus varer i 9 aar, som inddeltes i 2 perioder paa henholdsvis 5 og 4 aar.

Det meddeltes for en tid siden i pressen at de forskjellige demokratiske partigrupperinger i Rusland hadde oppgit sin kamp mot sovjetregimet og stillet sine kræfter til sovjetstatens tjeneste. Det gjaldt ikke bare menschevikerne (det socialistiske mindretalsparti) men ogsaa de saakkaldte socialrevolutionære partier, selv de høiresocialrevolutionære som i sin tid utgjorde Kerenskidiktaturets bedste støtte. Det samme er ogsaa i stadig stigende grad tilfældet med de intellektuelle som ikke kan henvøres til nogen bestemt partikategori.

Hundreder og etter hundreder av forelæsningsserier sættes igang for bønderne omkring i hele landet, og der er skapt en hel haer av talere. Den ene millionen efter den anden av billige bøker er blit utgit for folket og samtlige den russiske literaturs klassikere er blit gjort tilgjængelig for masserne. Aviserne vrangler av annoncer om foredrag og selveste Maxim Gorki har nylig sat sig i spidsen for dette arbeide. I sit mægtige manifest til hele den civiliserte verden uttaler Gorki bl. a.: Den russiske arbeiderregjerings kulturelle omdannelsesarbeide som foregaar under yderst vanskelige forhold og kraever heroiske kraftanstrengelser holder nu paa at anta et omfang og en form som hittil har været ukjendt i menneskehethets historie. Dette er ingen overdrivelse. For kort tid siden var jeg endnu en motstander av regjeringen og er fremdeles i mangt og meget uenig i dens arbeidsmetoder. Men jeg vet dog at fremtidens historieskrivere naar de skal verdsætte det arbeide som i løpet av et aar er utført av de russiske arbeidere ikke vil kunne undgaa at beundre det storslagne i det skapende arbeide paa kulturens omraade.

Paa vei mot kommunismen.

Socialiseringens gang.

Under mit ophold i Moskva i oktober ifjor hadde jeg bl. a. anledning til gjennem en utførlig samtale med en av de ledende teoretikere, «Pravdas» hovedredaktør, at faa en oversigt over de nationaløkonomiske nydannelser i Rusland, et emne som ikke har tapt i interesse ved at nu ogsaa

det tyske folks nye ledelse bebuder «en hurtig og konsekvent socialisering av det økonomiske liv».

Bucharin er son av en professor i matematik i Moskva, han er stor-russer og av aandstype en meget kritisk entusiast. Foran novemberrevolutionen skrev han alle de viktigste manifester og ledet i det hele revolu-

N. Bucharin.

tionens literære side. Han er medlem av centraleksekutivkomiteen og av centralkomiteen for det kommunistiske parti. Hans sidste *literære* bedrift er utgivelsen av et kommunistisk programskrift, som er autorisert av centralkomiteen og trykt i 5—6 millioner eksemplarer paa russisk, foruten at det er utgit i oversættelse paa et halvt snes andre tungemaal. Efter denne tørre bibliografiske presentation gir jeg ordet til Bucharin selv, som i det væsentlige uttalte følgende:

Utgangspunktet for vort arbeide er i økonomisk henseende zar Nikolaus og mr. Kerenskis fallitbo. Denne opløsning har skapt store vanskeligheter for enhver opbygning. Dertil kommer saa en ikke helt bagatelmæssig kontrarevolution fra de klasser, som er berøvet sine privile-

gier, sammensværgelser, sabotage o. s. v. som øker vanskeligheterne. Vor første opgave efterat arbeiderklassen hadde tat samfundsmagten i sine hænder var at underordne os kapitalens citadeller, de store banker. Først blev riksbanken overtat af den nye arbeiderstat, siden er alle banker i Rusland nationalisert. Al privat bankgeschæft er forbudt; der findes nu

«Krasnaja Gazeta».

ingen private banker i sovjetrepublikken. Det blev imidlertid meget snart indlysende, at efter *bankernes* nationalisering *kunde* man ikke la *storindustrien* bero i private hænder, rent bortset fra hvad vort program krævet og forutsatte. Bankerne blev utpumpet for penger og der blev intet sat ind igjen. Aktieselskaperne og de store industriherrer skyldte altid paa, at de maatte ha penger til lønninger. Storindustriens nationalisering blev saaledes en praktisk like fuldt som en programmæssig nødvendighed.

Det var ikke frit for, at det knirket i førstningen. Der stod ingen overflod av organisatoriske kræfter til vor raadighet. Paa nationaliseringers første stadium gik det hele noksaa planløst for sig, spredt og tilfældig. Det var ikke altid de sterkeste bedrifter eller de mest koncentrede industrigrener man paa denne maate fik herredømme over. Men efterhvert som vi blev sterkere og vore organisatoriske kræfter vokste frem i form av fagforeninger og fabrikkomiteer, som er vigtige led i produktionens forvaltning traadte den planmæssige nationalisering istedet for den spredte og tilfældige. Fra at overta enkelte fabrikker har man skredet til nationalisering af hele industrigrener. Størsteparten av den i socialøkonomisk henseende vigtigste produktion er allerede nationalisert.

Jeg vil ikke servere nogen panegyrik.

Selvfølgelig blev mangt og meget ødelagt af gruppeegoisme i førstningen; men det var et stadium man efterhaanden la bak sig. Arbeiderne har lært at indse, at nationaliseringen er en av samfundets vigtigste solidaritetshandlinger, at de økonomiske værdier maa forvaltes med ansvar overfor hele det arbeidende folk. Av stor betydning for den nye produktionsordnings stabilisering er oprettelsen av «Det øverste nationaløkonomiske Raad», som har sektioner for de forskjellige produktionsbrancher og som i virkeligheten utøver en meget væsentlig del av magten i selve produktionslivet.

Fagforeningene, som igjen vælger fabrikkomiteerne, er ikke bare økonomisk-lokale forvaltningsorganer; de er ogsaa deler av det utøvende statsapparat. Fagforeningene og de forskjellige sovjetorganer arbeider sammen om at utøve den proletariske statsmagt.

Alle arbeidsledere vælges av arbeiderne selv eller ansættes av fabrikkomiteerne. De arbeider ikke længere for en dividende-kasse, men for sig selv og sin egen klasse. Noget katastrofalt resultat av denne nyordning kan vi ganske vist ikke tale om endnu, men dynamiken, *tendensen* er umiskjendelig.

Landbruket.

Langt større er spørsmålet om organisationen av landbruket; det ligger langt vanskeligere an, væsentlig paa grund av jordbrukets overveiende parcellistiske karakter: jorden har været opdelt i en masse smaabruk. Vi bestræber os av alle kræfter for at vænne smaabrukerne til forskjellige kollektivistiske driftsmaater.

1. For det første gjennem kollektive mønsterbruk. Hvor der før var storgods, har det delvis lykkes os at faa dyrket jorden kollektivt ved hjælp af helt eller halvproletariske elementer, dels landarbeidere, dels

ogsaa byarbeidere. Dette var imidlertid bare mulig hvor godserne ikke var utparcellert av bønderne og bearbeidet paa rent individuel vei, hvilket som oftest har været tilfældet.

2. For det andet gjennem opprettelse av arbeidskommuner. Der hvor bønderne er fattigst, blottet for produktionsmidler, lykkes det bedst. Bysovjetterne hjælper til saa godt de kan, naar de bare vil gaa med paa at slutte sig sammen i slike «kommuner», hvor redskaperne er fæl-

«Krasnaja Gazeta».

leseiendom, og hvor arbeidet med jorden drives i fællesskap. For et par maaneder siden hadde vi 500 slike arbeidskommuner, snart steg talet til over 700, og nu er det betydelig større. De fattigere lag av arbeiderklassen er organisert i de saakaldte fattigkommuner, som har den største betydning ikke mindst naar det gjelder igangsættelsen av nye kollektive jordbruksforetagender. Det vanskeligste problem har vi i vareutvekslingen mellom by og land. De nævnte organisationer er som økonomiske organisationer betraktet endnu ikke sterke nok. De sterke landbrukskorporationer som er oprettet av de mere velstaaende bønder er endnu ikke knækket. Vi har maattet slutte et kompromis med disse folk.

De rikeste av dem, de som har det største kornoverskud, er i regelen uvillig til at sende brødkorn til byerne, de er gjenstridig overfor det proletariske diktatur. De mellemstore bønder vil ha et anstaendig økvivalent for kornet, de vil ikke ha penger, men industripprodukter. Denne utveksling avhenger av industriens planmæssige organisation («Gesamtorganisiertheit»). Hittil er resultatet ikke egentlig storartet; derfor har vi endnu temmelig haarde levnetsmiddelforhold. Den fare som truet for nogen maaneder siden er dog nu borte. Brødet flyter nu ind til byerne, saa vi er sikret ihvertfald for de nærmeste maaneder fremover.

Handelens socialisering

er ogsaa et stykke paa vei. I enkelte brancher, f. eks. tekstil-, sukker- og tændstikindustrien, har vi sociale omsætningsorganer for hele landet, de saakaldte centralkomiteer (centro-tekstil f. eks.). I byerne har de enkelte rajoner sine særskilte distributionsorganer.

Bolig-bolschevismen.

Ogsaa paa dette omraade har der været forskjellige utviklingsstader. Det er gått med huseierne som med fabrikanter og bankierer: de er blitt ekspropriert. Der findes ingen private bygninger længer, alle leiegaarder eies av det offentlige, alle huser tilhører sovjetstaten og forvaltes av specielle stedlige organer. Allerede under den saakaldte Kerenskiade var der huskomiteer. Vi har gjennemført proletariatets diktatur ogsaa her. I de nuværende huskomiteer berøver vi bourgeoiset enhver stemmeret. I Petrograd er denne nyordning helt gjennemført: hele husforvaltningen er i arbeidernes haender. Husleien indkasseres av vedkommende huskomité eller av de sektioner av bysovjetten som forvalter hele boligøkonomien. I den sidste tid har vi gått skarpere frem i boligspørsmålet end tidligere. En ny fordeling af leiligheterne finder sted, idet de bedste leiligheter konfiskeres til fordel for arbeiderfamilierne. Det første avgjørende hensyn som satte fart i denne omflytning var først av rent politisk-strategisk art: det var først og fremst de store komplekser, som var av militær betydning, og hvor hvitegardisterne hadde holdt til med sine kulesprøiter etc. som blev tat i besiddelse for at tjene som sikre punkter for sovjetmagten. Herfra førtes man saa efterhaanden over i gjennemførelsen av den nye boligregulering som en i videre forstand *social* foranstaltning. Altsaa: vi besetter de største huser og befæster dem militært, anbringer mitraljøser paa takene o. s. v. Og videre: bourgeoiset deklasseres, utryddes som klasse — ikke fysisk, men socialt. Endelig er det av stor betydning at arbeiderne nu lever bedre end

før. I de store kaserner forestaaes den fælles levnetsmiddelforvaltning av specielle komiteer, hvorved arbeidernes organisationsevne utvikles. Det er ikke almindelig, at arbeiderfamilierne og den forhenværende overklasse bor i hus sammen; man trives jo bedst blandt sine like, saa det er en ting der regulerer sig selv.

Statsfinanser.

Som bekjendt trykker vi store mængder papir — fortsætter Bucharin paa mit spørsmål om finansernes stilling. En hel del guld har jo tsjeko-slovakerne berøvet os borte i Ural. En konfiskatoriskbeskrivning av bourgeoiset har derfor været en finansiel nødvendighet. Forresten gaar utviklingen tydelig i retning av pengenes avskaffelse; med organisationen av produktion og omsætning svinder pengeværdien ind — produkter trær istedet for «klingende mynt». De borgerlige kan jo naturlig nok være bekymret over en slik ting som guldmangel, men for os betyr det ikke stort. Vi har forlaengst annullert den utenlandske laanekapital fra det gamle regimes tid, og ententen svarte med krig. Vi har nødtvungent maattet gi endel koncessioner til Tyskland, men det faar vi snart igjen, i og med at proletariatet seirer ogsaa i Mellem-Europa. Vi vil tilintetgjøre statsgrænserne og aapne vareutvekslingen med den tyske arbeiderstat. Vi sender dem brød og faar teknikere tilbake.

Alkoholforbudet.

er skjærpet; overtrædelser straffes paa det strengeste. At der foregaar smugbrænding i landsbyerne skal dog ikke benegtes, men i byerne blir tilfælde av beruselser sjeldnere og sjeldnere, og det er idetheletat forsvindende faa som har kunnet skaffe sig vodka under vort styre. De første dage efter novemberrevolutionen, da pøbelen stormet vinlagrene vendte vi uten videre maskingeværerne mot den fremstormende bande. De kontrarevolutionære la mange penger ut for at spendere billig vin paa soldater og andre — i drukken tilstand kan jo folk være kapabel til hvad som helst. Alkoholspørsmålet er forøvrig i vore øine et rent sekundært spørsmål. Vi betragter forbudet som en praktisk nødvendighet i tider som nu: arbeiderklassens selvdisciplinering er en forudsætning for arbeiderklassens politisk-økonomiske diktatur. Vi tilsigter ikke forsagelse, men livsnydelse; i moralfilosofisk henseende har vi mere tilfælles med Epikur end med Den hellige Frans fra Assisi. Vi er vant til offer og martyrium under kampen for menneskehethens nyc samfundsform; men vi er derfor ikke puritanere; ogsaa velværet er en viktig del av lykken, og vi haaber paa en tid da vi ikke behøver at føle nogen betænkelighet ved paany at indføre de fine vine.

Klasseforhold.

Arbeiderne har det bedre end middelstanden. Alt hvad fagforeningerne forlanger blir indvilget, de er jo et medregjerende organ. Ganske vist er de endnu ikke kommet op paa et høiere levenivaa end før kri-
gen. Socialt set — i forhold til de andre klasser — er arbeidernes vil-
kaar dog betydelig forbedret. Arbeiderklassen er f. eks. prævilegert m. h. t.
brødrorationerne. Men de talrike millionærer som man endnu ikke har
rukket at ekspropriere kan jo, uten at arbeide, skaffe sig allehaande
kostbare delikatesser i smug. Den første og gunstigste kategori omfatter
kropsarbeidere og soldater, under anden kategori falder f. eks. sovjet-
funktionærer og intellektuelle, tredje kategori de som har kort arbeids-
tid og fjerde — laveste — kategori de som overhodet ikke gjør sig nyttig
i samfundet, pariakasten, det motvillige flertal av det forhenværrende
borgerskap og den eksproprierte godseierklasse.

Vi er motstandere av det almindelige traditionelle folkedemokrati,
for klassedemokrati — intet parlament paa grundlag af almindelig stem-
meret o. s. v., men arbeiderklassens politisk-økonomiske magtorganer.
Parlamentet er en overlevet liberalistisk magtinstitution. Ikke konstituan-
ten, men arbeiderraadenes landssammenslutning maa staa i spidsen for
et samfund som for alvor vil gaa over til socialistiske produktionsforhold.

Av storgodseierne er der nu ikke mange igjen rundt om paa de
gamle godser. De er tilintetgjort som klasse, tildels ogsaa fysisk, i kraft
av bondeproletariatets diktatur. Bourgeoisiet er ogsaa ophørt at eksis-
tere som klasse, politisk er det knust én gang for alle. De foretrækker
at fortrække til Ukraine, Sibirien o. s. v. Og kokotterne reiser efter dem.

Handelskapitalismen lever dog tildels endnu — illegalt. Spekulanter
som gjemmer unda sukker og andre varer for at tiljobbe sig store for-
muer før de finder det opportunt at vende fædrelandet ryggen er blit
knepet og dømt i hopetal. I særlig ondartede tilfælde er de endog
øieblikkelig blit ekspedert over i mystikkens verden.

Hvad middelstanden og intelligensen angaar gaar de raskt tilgrunde
hvis de ikke vil slutte sig til det nye arbeidende samfund. Det maa med-
gis at de kontrarevolutionærer rækker i nogen grad rekrutteres fra disse
kategorier, hvor den borgerlige ideologi gjerne er dypest rodfæstet.
Til disse stænder maa ogsaa regnes de officerskorps som finansieres af
storbourgeoisiet for at slaas for tilbakeerobringen av dets og feudalher-
rernes privilegier fra de svundne aarhundreder hinsides november 1917.
Intelligensen indser mere og mere at en tilbakevenden til de gamle pri-
vatkapitalistiske tilstande er umulig, og litt efter litt dels deklasseres de,
dels gaar de over til os.

Paa landet har magtforskyvningen stort set gåaet langsommere.

Endnu findes der mange steder aagrere og storbønder i fuldt flor, og de mellemstore bønder utgjør de fleste steder en meget kompakt kjends-gjerning. November-revolutionen, som i byerne virkelig var en social revolution førte i landsbyerne ikke til de fattiges diktatur, men til magtens overflytning i hele «bondestandens» hænder. Først i de sidste maaneder har det proletariske diktatur faat sine faste former ogsaa paa landet gjennem oprettelse av de saakaldte *fattigkomiteer*. Dekretet herom blev utstedt en gang i juli, og nu er vi langt paa vei. Det har været os en let sak at indgaa forbund med disse proletariske bondeelementer som ingen interesse har av at skrue kornprisen i veiret, fordi de ikke har noget kornoverskud. Jeg skal heller ikke negte for, at vi har gjort alt hvad der stod i vor magt for at ophidse de fattige bønder mot storbønder og aagerkarle. Mot de mellemste bønder fører vi ingen aapen kamp; vi nøitraliserer dem derimot ved passende koncessioner. Mot alle aagrere fører bondeproletariatet en kamp der godt kan betegnes som en utryd-delseskrig.

Grundlaget for de venstresocialrevolutionærer opstand i juli var i virkeligheten ikke Mirbach-affæren, men forsvaret for de velstaaende bønder mot de fattige bønders diktatur.

Storbønderne har i kraft av sine kornforraad hat en slik økonomisk magt at de forlangte at opveie funt mot funt; de foragter papirpengar. De er førere for de forskjellige kontrarevolutionære oprør. Det er ikke frit for at vi har hat vore Vendée-historier og da i regelen med stor-bønder og alskens opkomlinger i spidsen.

Alt dette er nu et overvundet stadium. Den fattige bondeklasses, arbeiderbøndernes diktatur er blit betydelig fastere. Ved deres hjælp organiseres korntilførselen til byerne, saa vi kun i meget liten grad behøver at sende ut ekspeditioner.

Terrorismen.

Bourgeoisiet er knust, middelstanden brummer, men frygten holder dem i ave. Bourgeoisiets eneste haab er hjælp utenfra. Det er denne forlængelse av borgerkrigen som vi har besvaret med vold. Imidlertid er terrorismen nu paa retur; den mest kritiske periode er forbi. Bourgeoisiet har faat en lærepenge, vi faar nu se om det har lært tilstrækkelig. De overordentlige kommissioner opträer betydelig mildere end f. eks. i tiden efter attentatet paa Lenin; vi er blit sterke nok til at ha raad til at vise skaansel. Der forberedes ogsaa en omfattende amnesti i anledning av aarsdagen for revolutionen.

Fremtiden.

Tilsidst spurte jeg Bucharin hvad han mente om Ruslands fremtid. Svaret lød:

Det er min sikreste overbevisning at vi skal slaa alle vore fiender. Hvad *verdens* politiske fremtid angaar er vi nu ganske klar over at det blir den *internationale arbeiderraadsrepublik*. Stordrift er bedre end smaadrift, og den internationale økonomi er allerede en kjendsgjerning. Den nærmeste fremtid blir ingen rolig tid: det blir en aarelang periode av revolutionære krige mellem de proletariske og de endnu imperialistiske stater (Amerika, Japan o. s. v.). Hvis vi hadde 5 millioner mand i vor røde armé istedenfor 1 million, vilde vi føre en revolutionær offensivkrig til vaaren for at hjælpe socialisterne i andre land. Derfor maa diktaturet foreløbig bibeholdes. Naar om nogen aar eller aartier bourgeoisiet er helt slaat, vil proletariatets diktatur ophøre. Først da vil vi kunne træ over tærskelen til det statsløse kommunistiske samfund, hvor statsapparatet erstattes af rene produktionsorganer. Det er maalet som vinke. Det er vort maksimalprogram: at frigjøre ikke bare de civiliserte folkeslag men ogsaa kolonierne, at tilintetgjøre ethvert slaveri, enhver undertrykkelse paa jorden. Det klarer vi ikke alene, men vi skal heller aldrig være at finde i baktroppen.

VII. Situationen nu.

Borgerskapet er fuldstændig slaat. Bolschevikerne er i virkeligheten *den eneste organiserte magt* i Rusland. Alle andre partier er opløst, deres organisationer tilintetgjort, deres indflydelse knækket. Størstedelen av det økonomiske liv er nationalisert og den daglige industrielle forvaltning lægges i stigende grad i fabrikkomiteernes hænder; disse komiteer vælges af fagforeningene, som omfatter praktisk talt alle den store og mellemstore industrials arbeidere, ialt ca. $2\frac{1}{2}$ million. Ogsaa handelsflaaten og utenrikshandelen er overtat av arbeider- og bondestaten. Socialiseringen av den indenlandske omsætning skrider fremad fra dag til dag, særlig for levnetsmiddel- og beklædningsbranchernes vedkommende. Prisstigningen ekvivaleres ved en systematisk lønsregulering fra maaned til maaned, omfattende hele landet og varierende efter priskurvens stigen og synken i de forskjellige guvernementer. Maanedslønnen for arbeidere og funktionærer ligger nu paa omrent samme nivaa som aarslønnen før krigen. Av betydning er det ogsaa, at arbeiderne kjøper de fleste fornødenhetsartikler paa kort til reducerte priser.

Naar der tales om hungersnød i Rusland nu er det fuldstændig misvisende. Man gjør derfor klokt i ikke længer at regne med *sulten* som forbundsfælle i kampen mot raadsrepublikken; de russiske arbeidere er forresten vant til sult og savn, de har jo bl. a. oplevet fire aars imperialistisk krig, med al dens rædsler og elendighet. Og der findes i de brede lag ingen som for alvor længter tilbage til det kapitalistiske regimes noksom bekjendte «orden» og «retfærdighet».

Stor betydning har naturligvis de fattige *bondemassers* tilslutning til sovjetrepublikken. Organisationen av de saakaldte fattigkomiteer gjør for hver dag vældige fremskridt; samarbeidet mellem lands- og bysovjetter er for tiden det aller bedste.

En anden sak er det, at det forhenværende *bourgeoisie*, saavelsom de fordrevne *godseiere*, er meget misfornøiet med det nye regime og haaber paa restaurationen. Haabet er forresten blit svakere og svakere. Den «jernhaarde magt» som de før altid paakaldte mot *arbeiderne* vender sig nu mot *dem selv*. Der er ingen magt i Rusland, som kan styre det røde

vælde og gjenindføre det kapitalistiske diktatur. For en tid siden haabet storborgerne og agrarerne paa, at tyskerne skulde befri dem; men det viste sig i Ukraine, at tyskerne sobet med sig hvad de kom over, uten ringeste respekt for den hellige eiendomsret. Desuten fik de snart nok med at skjøtte sine egne affærer. Den tyske frelse har de russiske patrioter derfor maattet opgi haabet om. Og nu har tsjeko-slovakernes mange nederlag og entente-interventionens foreløbige fiasko berøvet dem det sidste haabets halmstraa.

Sovjetarmeen, som for en meget stor del bestaar av frivillige, utgjør nu over en million mand, og den er i rask vekst. Der planeres en omfattende mobilisering av den industrielle arbeiderklasse; det indgaar som et led i fagforeningernes oppgaver at sørge for arbeidernes vaabendygtighet. Hver søndag holdes der vaabenøvelser i Moskva av organiserte arbeidere, som ikke tilhører garnisonen eller de regulære sovjettropper. Talte militærtekniske kurser er igangsat, og en rigdom av populær instruktionsliteratur utgives med sigte paa de forskjellige vaabenarter. Hundreder av proletariske officerer er utdannet paa de av bolschevikene opprettede militærskoler i Petrograd og Moskva. Der lægges i det hele en overordentlig stor vekt paa arbeiderklassens stadig fuldkommere dygtigjørelse for revolutionens forsvar mot saavel indre som ydre fiender.

Det er let at se at lögncentralen i Stockholm har gjort det til sin hovedspecialitet at utbrede overdrevne «beretninger» om den «røde terror», om skytninger og fängslinger, anarki og forfølgelser. Der spekuleres øiensynlig i den smaaaborgerlige sentimentalitet. Den samme presse, som ingen anklage har reist overfor den kapitalistiske *krigs* millionødsling med menneskeliv, og som har tiet til eller samtykket i *henrettelser av tusener av arbeidere i Finland*, har det nu travelt med at skjælte bolschevikene ut for «blodhunder», «banditter» o. s. v., fordi de tyr til represaliier overfor det motrevolutionære borgerskap, som ikke har veget tilbake hverken for attentater eller aapenlyst landsføræderi, naar det gjaldt at forsøke at faa død paa den socialistiske republik og dens handlekraftige regjering.

Krasnoff, som nu er en av anførerne for de kontrarevolutionære tropper, var engang i bolschevikernes vold; han blev sluppet fri paa æresord — men hvad har de vel igjen for denne sin mildhet. Kan man forlange, at bolschevikene mer end andre skal skaane og beskytte *statens tiender*? Det er rigtig at endel er blit skutt; og at der sitter adskillige mistenkelige personer i forvaring er ogsaa sandt; men antallet av fängslinger og henrettelser er *langt mindre* end borgerpressens skrämmebilleder skulde la formode. De terroristiske foranstaltninger var skarpest i den kritiske

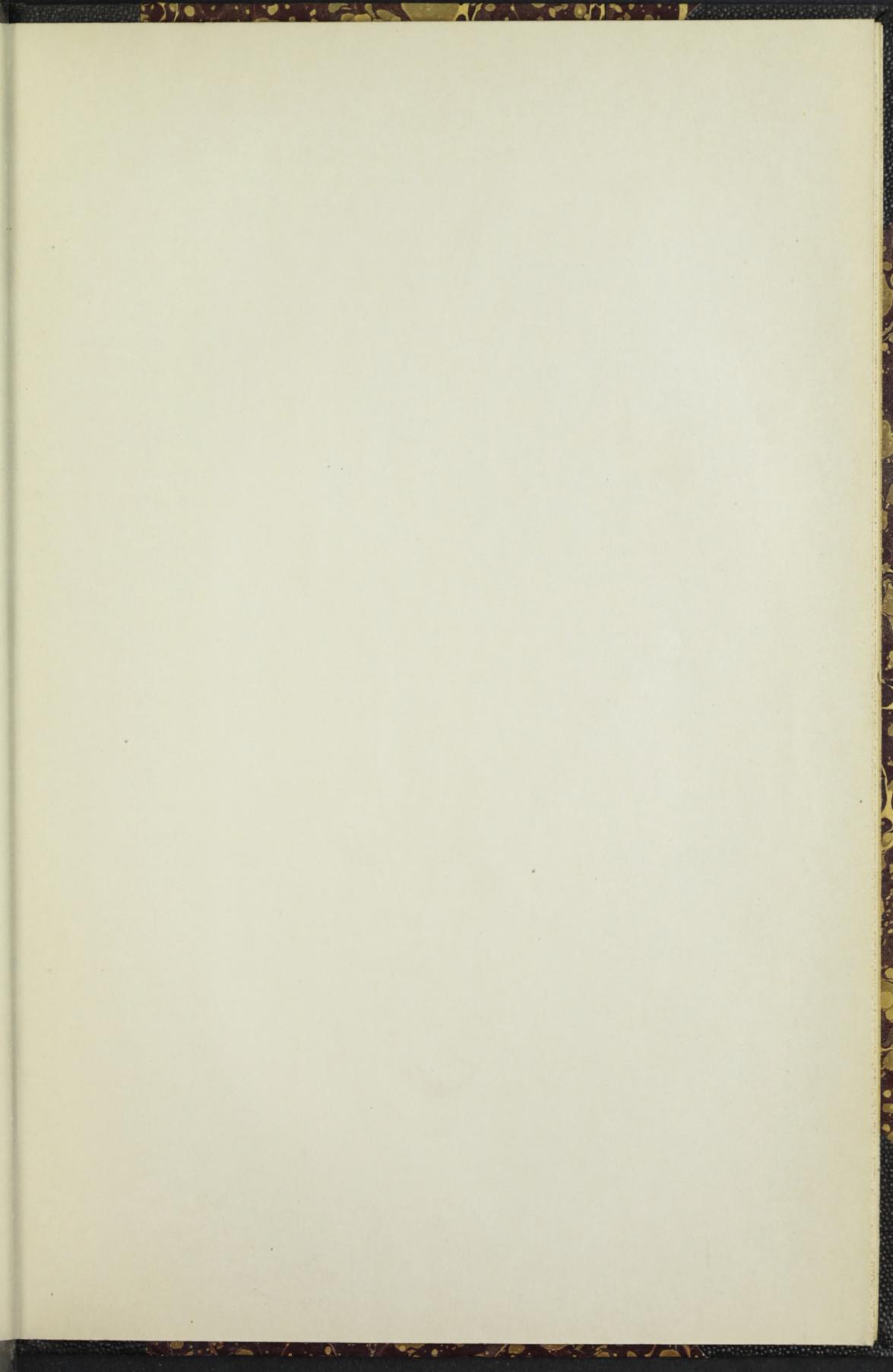
tid umiddelbart etter attentatet paa Lenin. Men det er en sjofel løgn naar der i denne forbindelse tales om «Lenins hevn».

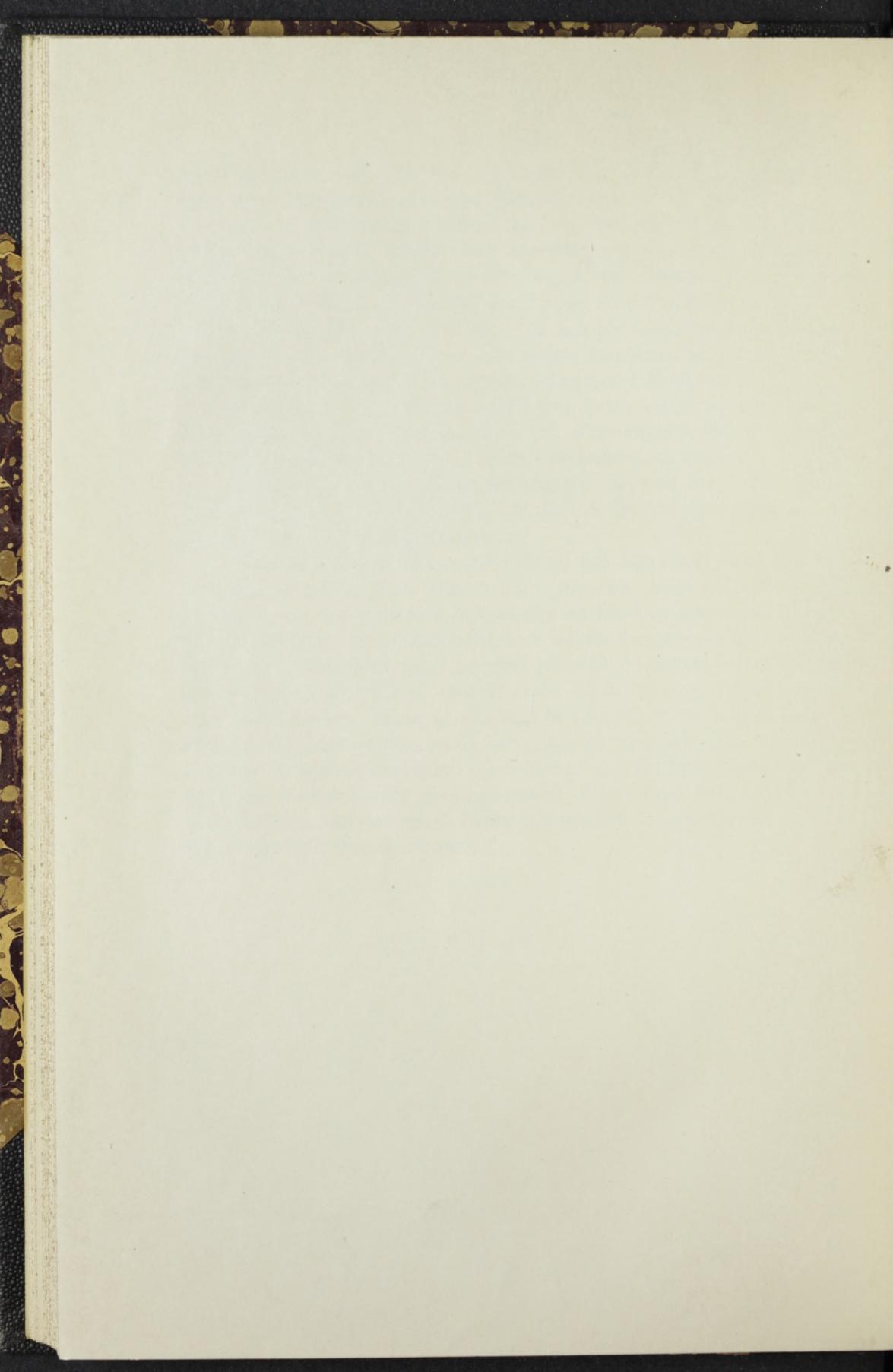
Han var fuldstændig utenfor. Og hvis ikke førerne for det kommunistiske parti hadde optraadt saa energisk mot massernes terroristiske ønsker, vilde bourgeoisie uvægerlig være blit fuldstændig utryddet i store strok av Moskva; slik var stemningen blandt arbeiderne og de arbeiderdelegerte like etter attentatet. Al tale om bolshevikledernes blodtørstighet burde forstumme overfor denne kjendsgjerning, som kan dokumenteres ved referater fra sovjetkonferansen i Moskva.

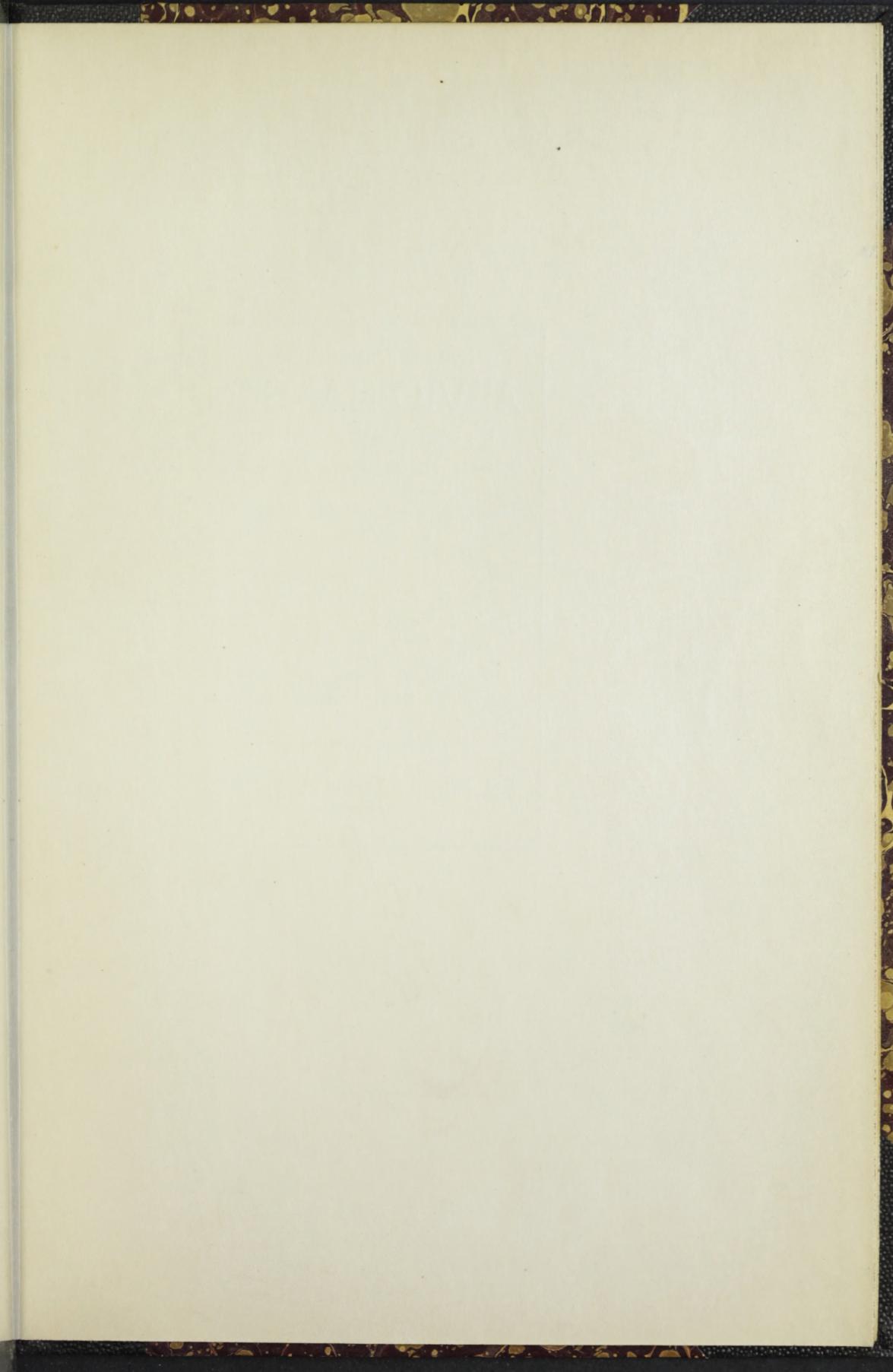
Arbeiderne i Norge bør ihvertfall ikke la sig lumpe av den systematiske hidspropaganda mot sovjetmagten, som enten driver i de noi- trale lands borgerpresse. *Dens hensigt er bare* altfor tydelig.

Arbeiderne bør følge klassesolidaritetens røst i sit eget indre. De bør lytte til appellen i Maxim Gorkis ord som de lyder i slutningen av hans mægtige manifest til menneskeheten:

Til forskjellige tider har næsten hvert folk følt sig at være den Messias, som er kaldet til at frelse verden, og i den fødes de bedste ideelle kræfter — og det er tydelig at historien nu har lagt denne store opgave paa det sultende, av tre aarhundreders slaveri forpinte, av krigen utmattede russiske folk midt under truselen om at bli underkuet av røvere. Midt under alt dette sier det til arbeiderne og til de hæderlig følende mennesker i hele verden: «Kom og gaa med os mot et nyt liv, hvis skapelse vi arbeider for uten at skaane os selv, uten at skaane nogen eller noget. Feilende og lidende i arbeidets store glæde og i det brændende haab paa fremgang overgir vi alle vore handlinger til historiens ærlige dom. Kom med i kampen mot den gamle ordning, i arbeidet for nye former for livet, hen mot livets frihet og skjønhet!»

Følgende tidligere skrifter av
ARVID HANSEN

kan erholdes gjennem vort forlag:

Kampen for religionsfrihet. En historik.
Pris kr. 3.00.

Venstre og aandsfriheten. Pris kr. 0.15.
Skole og kristendom. Utredning og
polemik. Pris kr. 2.75.

Wilson eller Lenin. Pris kr. 0.30.

Liebknecht – den uforsonlige. Pris kr. 0.30.
Moderne kjættre. Literære indlæg i
dagens strid. Pris kr. 2.00.

I det sidste er paa vort forlag ut-
kommet en mængde aktuelle bøker og
brosjyrer.

Skriv efter katalog.

Det norske Arbeiderpartis Forlag
Kristiania

